

MOTIF

HALK OYUNLARI EĞİTİM DERNEĞİ GENÇLİK KULÜBÜ DERGİSİ YIL :7 SAYI:25 FİYATI:3.500.000

Genel Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri Müdürü
Ekber Yeşilyurt

Danışma Kurulu

Ekber Yeşilyurt
Emin Mancı
Fikret Değerli
M.Zeki Baykal
Sabahattin Türkoğlu
Şenel Önaldi

Hakem Kurulu

Prof.Dr. Nevzat Gözaydın
Prof.Dr. Saim Sakaoğlu
Prof.Dr. Fikret Türkmen
Prof.Dr. Taciser Onuk
Prof.Dr. Can Etili Ökten
Prof.Dr. Ali Rıza Balaman
Prof.Dr. M. Zeki Kuşoğlu
Prof.Dr. Suat Gezgin
Prof.Dr. Hamiye Çolakoğlu
Prof.Dr. Ali Haydar Bayat
Prof. Dr. İ. Hüseyin Filiz
Doç. Fikret Değerli
Doç.Dr. Erman Artun
Doç.Dr. İsmail Öztürk
Doç.Dr. Metin Ekici
Doç. Dr. Şenel Önaldi

Bu Sayıda Katkıda Bulunanlar

Abdullah Tekin
Deniz Ayda
Ekber Yeşilyurt
Erman Artun
Erol Eroğlu
Faik Küçüktopuzlu
Fatma Pekşen
Feriha Akpınarlı
Halil İbrahim Arslanhan
Hatice Çiğdem Gönültaş
İsmail Öztürk
M. Zeki Baykal
Nihal Ötken
Vural Yıldırım
Yavuz Köktan

Reklam ve Haber Merkezi Sorumlusu
Halkla İlişkiler Müdürü Sacide Güngör

Hukuk Müşaviri

Av. Zeycan Kütük

Yönetim Yeri

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği
Fevzipaşa Cad. No:124/2 Atıkali-Fatih/İSTANBUL
Tel:0.212. 531 61 68
Fax:0.212. 635 52 43
e-mail:motifderneği@hotmail.com
e-mail:motifderneği@usa.com

Dizgi, Grafik, Yayına Hazırlık, Baskı
NUNU TANITIM

EYÜP YOLU ALTIPARMAK İŞ MERKEZİ NO:12/18
GAZİOSMANPAŞA -İST.
Tel:0.212. 615 70 02 - 615 72 23

İÇİNDEKİLER.....

Dünyanın Neresine Giderseniz Gidin...

Whereever You Go In The World...

13. Motiflerle Anadolu Kültür Şöleni
Gerçekleşti...

Türkiye'de Turizmde Değerlendirilen Bazı El
Sanatı Ürünler

Yamanlı Köyü'nde Halk Kültürü

Turizmde Animasyon Çerçevesindeki
Türk Gecelerinin Rehabilitasyonu

Oyun, Dans ve Halk Oyunu Kavramları

Tokat Seramiklerinde Yüzey Süslemeleri

Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Dekor
ve Kostüm Tasarımı

Geleneksel El Sanatları İle İlgili Projeler
Kapsamında Dokumacılık, Örucülük
Sanatının Yerel Kalkınma ve
Turizmdeki Önemi

Türk Folklorunun Turizm Açısından
Değerlendirilmesi

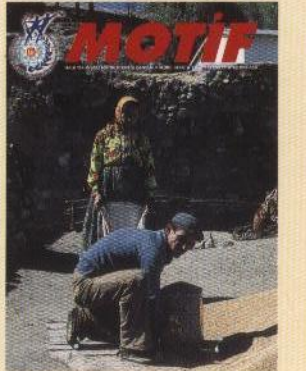
Değirmencik Köyü'nde Halk Hekimliği

Müzik Yayıncılığı

Naftalin Teyzeyle Parfüm Abla...

Motif'ten...

Sevgi Birbirimize Barış Hepimize...

Kapak Fotoğrafı : Ahmet Demirbağ
Sivas - Zara

Fiyat 3.500.000.-TL

Dergimizde yayınlanan yazıların tüm sorumluluğu yazarlarına, yayınlanan ilanların tüm sorumluluğu ilan sahiplerine aittir. Kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz. MOTİF Dergisi süreli bir yayındır. Üçayda bir ücretli olarak yayınlanır. Gönderilen yazıların yayınlayıp yayınlamayacağı yayın kurulunun kararıdır. Gönderilen yazılar geriye iade edilemez.

EKOL® DIAMOND

Takıda zevkli seçin

KAMEROĞLU A.Ş.

GOLD & JEWELLERY

Merkez

Aynacılar Cad. No.:4 Kapalıçarşı - İSTANBUL

Tel.: (0212) 513 43 64-513 43 65-512 56 62 • Faks: (0212) 522 70 32

Dünyanın Neresine Giderseniz Gidin...

İnsanoğlunu diğer canlılardan ayıran en belirgin özellik nedir diye bazen hepimiz düşünmüşüzdür. Nedir bizleri hayvanlardan, bitkilerden kısacası yeryüzündeki tüm canlılardan ayıran özellik?

Görmek ya da duymak mı?

Koklamak, dokunmak ya da tat almak mı?

İnsanoğlu öyle yüce bir varlık ki... Bu beş duyu organının her birini diğer canlılar ile paylaşmış, ama ondaki akıl, duyu, his onu diğer canlılardan ayrıcalıklı kılmış.

Gönülden görmüş, gönülden duymuş ve bunu hislerine yansıtarak gülmeyi ve ağlamayı yaşamış. Bu duyu organları onun diğer insanlar ile anlaşmasına yeterli olmamış. Buna bir de gönül dilini eklemiş. Gönül dili ile ortak heyecanlara, mutluluklara, sevinçlere coşuklara yelken açmış.

Bir ummanda gönülden bakmış, gönülden duymuş, gönülden konuşmuş ve en önemlisi gönülden hissetmiş.

Bu dil farklı dilden, dinden ve ırktan insanların birbirlerini anlayabilmelerine, ortak paydada buluşabilmelerine aracılık etmiş.

Evet Sevgili Okurlar; bizler Motif Ailesi olarak gönül dilinin varlığına inanmakta ve defalarca bu dilde sizlerle buluşmaktayız.

Peki gönül dilinde bizleri buluşturan ortak payda nedir?

Bu sorunun cevabını insanlık tarihi yüzyıllar öncesinde bulmuş. Hislerini, duygularını, coşkusunu, sevincini, öfkelerini şarkı yapmış, türkü yapmış, hatta bunları oyunlaştırmış.

Dünyanın neresine giderseniz gidin her milletin kendini ifade ettiği bir müziği ve oyun tarzı ile karşılaşsınız. O dilden, dinden ve ırktan olmasanız bile o müziğe ve oyuna siz de hisleriniz ve duygularınız ile eşlik eder, o coşkuyu paylaşırsınız. Yani gönül dilinde bir kez daha buluşursunuz.

Bu gün dünyanın bir çok ülkesinde kültürel festivaller gerçekleşmekte. Farklı milletlerden binlerce insan bu festivallerde biraraya gelip birbirlerinin oyunlarını, müziklerini, giysilerini kısacası kültürlerini tanımakta. Gönül dili kendini yeniden hissettirmekte ve farklı milletlerin kültür alışverişlerine yardımcı olmaktadır.

Motif Ailesi olarak bizler, yurt içinde ve yurt dışında gerçekleşen birçok festivalde gönül dilinin varlığına tanık olduk. Birçok dünya ülkesinden bu festivallere katılan gençlerin birbirlerinin oyunlarına coşkulu eşliklerini, müziklerini yüreklerinde hissedip şarkılarına eşlik ettiklerini ve bunları yaparken gönül dilini kullandıklarını gördük.

Bu öyle bir duyu ki; kör, sağır ya da dilsiz olsanız bile, yüreğinizin bir köşesinde o insanlar ile konuşmakta ve onların hissettiklerini hissedebilirsiniz.

Bu dil yalnızca farklı milletler arasında değil, aynı milletten insanlar arasında da kullanılabilir.

İnsanlık tarihi, globalleşen dünyada, teknolojinin ve sanayileşmenin beraberinde getirdiği insanlar arasındaki iletişim kopukluğunda belki de gönül dilini kullanmaya en fazla ihtiyacı olduğu bir dönemi yaşamakta.

Maddenin ve maddiyatın ön planda olduğu bir çağda artık, insanlar arasındaki görme, konuşma ve duyma kavramları o kadar göreceli hale gelmiş ki; gönül dili bu insanlar için bir mutluluk anahtarı olmaktadır.

Değerli okurlar; 1 Temmuz 2001 tarihinde gerçekleştirdiğimiz "Motiflerle Anadolu kültür şöleni"nde sizlere "bir gece de olsa gönül dilinde buluşabilmek" sloganı ile seslenmiştim. Kalabalık bir izleyici topluluğu tarafından izlenen şöleninde, Motifli gençler değerli halk müziği sanatçılarının eşliğinde oyunları, müzikleri ve giysileri ile seyircilere Anadolu'yu diyar diyar gezdirirken yine kullanılan ortak dil gönül dili olmuştu.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü olarak bizler gerek Motif Dergisi'nde, gerek şölenlerinde, sempozyumlarında gerekse ödül törenlerinde, kısacası gerçekleştirdiğimiz her organizasyonda sizlerle gönül dilinde konuştuk ve buluştuk.

Gerçekleşecek olan her yeni faaliyetimiz de yine sizlere gönül dilinde sesleneceğiz.

Ömür boyu gönül dilinde buluşmak dileğiyle...

Saygılarımla

Zeli Bayraktar

Whereever You Go In The World...

Sometimes we think, what makes us different from other living population of the world? What is that most evident property which we have and the animals, plants and all other living entities do not?

To see or to hear?

Smelling, touching or to taste?

Man has been so great... shared these five senses with others... but the wisdom, feeling and emotion spared for himself which made him have privilege among others.

Hearing and seeing by heart, succeeded in crying and laughing by reflecting these to his feelings. These five senses have not been enough for him to communicate with others of his kind. Therefore he found another way to reach to the other people's heart, to share their happiness, joy and excitements.

He has seen, heard, talked and most important felt with them by hearh. This way he was able to understand people from other nations, races, religions with different languages.

What was that common way people could understand each other despite of differences in their languages? We call it "Tongue of the Hearts" displayed by music, songs and dances expressing the joy, happiness and rage of the people.

Yes, dear Motif reader; as Motif family, we believe the existence of "The Tongue of The Heart" because we shared it many times with you in many occasions.

Whereever you go, you will meet a music and dance style of that country where the people express themselves. It does not make difference whether you are from that country, race or religion or not, your feelings and heart share their joy and excitement.

Today, in many countries, cultural festivals are being arranged. In these festivals, thousands of people from different countries are gathering together and trying to get to know each other's dances, music, dresses and culture in brief. The tongue of the heart once more is at work here by helping their cultural exchange.

As Motif family, we have witnessed many times in festivals which we have participated both in Turkey and abroad, the existence of "the tongue of the hearts". We have seen young people from different nations taking part in these festivals how they join in the dances of the others and feeling the music in their heart and how they use "the tongue of their hearts".

It is such an amazing feeling, that will not make any difference if you are deaf or blind. Believe me, you will feel in a corner of your heart what they are talking and feeling for each other.

This is not only for different nations, you can also use "the tongue of the hearth" to understand your fellow citizens.

May be it is now the time which the human history needs "the tongue of the heart" most in today's community where the global technology and industry are turning the people in to the machines and making "the tongue of the heart" is the key to the happiness.

Dear readers, in the festival which we have realised on 01 July 2001 named "Anadolu Cultur Festival with Motifs", I had called my friends with a slogan, saying "Let's meet us once more in our tongue of hearts". And it has been again the common language of the people to communicate, when young people from Motif exhibiting Anadolu culture with their colourful dresses, rich music and joyful dancing.

We, as members of Motif Youth Club and Folk Dances Training Association, always have met and communicated with you trough "the tongue of the hearths" in our festivals, prize giving ceremonies, symposiums and in all other organisations.

You can be sure, we shall again meet with you in the next activity trough our tongue of hearths.

We will always be happy to meet with you trough our tongue of hearths.

Yours Faithfully

Zehi Bayraktar

13.Motiflerle Anadolu Kültür Şöleni Gerçekleşti...

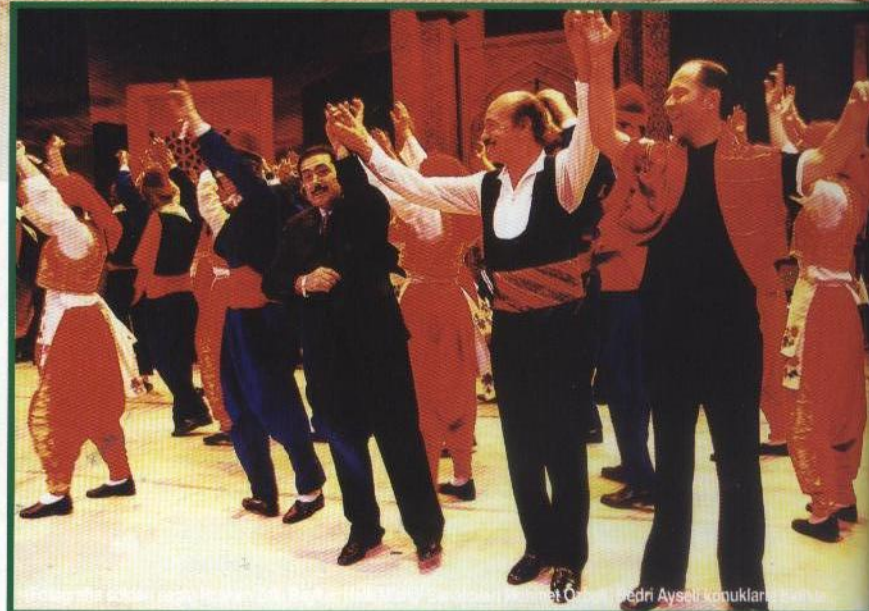
Ekber YEŞİLYURT*

Motif'in Kültür Şöleni, final seramonisi...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü'nün geleneksel organizasyonlarından birisi olan "Motiflerle Anadolu Kültür Şöleni" 1 Temmuz 2001 tarihinde Cemal Reşit Rey Konser Salonu'nda gerçekleşti.

1988 yılında kurularak Türk, örf, adet, gelenek ve göreneklerinin yaşatılıp yaygınlaştırılmasını ve Türk kültürünün dünya ülkelerine en doğru ve etkili biçimde tanıtılmasını amaçlayan Motif on üç yıllık çalışma alanında gerçekleştirdiği faaliyetleri ile bir çok ilke imza atmayı başarmıştır. Düşünen ve üreten

* Gazeteci - Ressam

Motif
Bitlis
Halk Oyunları
Topluluğu

"Bitlis'te beş minare
Beri gel oğlan beri gel
Yüreğim oldu yare
Beri gel canan beri gel"

Motif
Izmir
Halk Oyunları
Topluluğu

"Ah bir ataş ver
Cigaramı yakayım
Sen salın gel
Ben boyuna bakayım"

Motif
Trabzon
Halk Oyunları
Topluluğu

"Hamsılar kurban size
Evunuz var denize
Yakarlar çiraları
Düşerler peşunuze"

Motif
Silivri
Halk Oyunları
Topluluğu

"Silivri'nin çarşısına
Gün vurur karşısına
İnsan gönül verir mi
Kapı dip konuşsuna"

Motif
Izmir
Halk Oyunları
Topluluğu

"Uzun olur
Gemilerin direği
Ah yanık olur
Etelerin yüreği"

Motif
Malatya
Halk Oyunları
Topluluğu

"Malatya Malatya
Bulunmaz eşin
Gönülleri coşturur
Ayla güneşin"

genç beyinleri dernek çatısı altında bir araya getirip, bu birlik ve beraberliğin en güzel örneğini 1 Temmuz gecesi Motiflerle Anadolu Kültür Şöleni ile izleyicilerine sundu.

Geleneksel hale getirilerek bu yıl 13.sü gerçekleştirilen şölen, halk oyunlarına ve halk kültürüne gönül vermiş binlerce kişi tarafından yoğun bir ilgi ile izlendi.

Salon tıklım tıklımdı. Salonda yer kalmayınca yoğun bir kalabalık bu şöleni izleyememiş olmanın burukluğu ile geri dönmüş, bir çoğu ise yerlere oturarak izlemişti.

Bütün davetliler yerlerini aldılar. Halk oyunlarının ve halk müziğinin iç içe yaşanacağı şölende diyar diyar Anadolu'yu gezmeye hazırlanırken herkes bazen hüzünlenip bazen de coşmaya hazırды sanki.

Şölen, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü'nün özgeçmişini anlatan barkovizyon sunumu ile başladı.

Ardından saygı duruşuna geçildi ve İstiklal Marşı okundu.

Dernek başkanı, sanayici iş adamı M. Zeki Baykal gecenin açılış konuşmasını yapmak üzere kürsüde yerini aldı.

Başkan, bu coşkulu kalabalık karşısında konuşmasına şöyle başladı: "**Saygıdeğer misafirler, Geleneksel 13. Motiflerle Anadolu Kültür Şöleni'ne hoş geldiniz. Değerli konuklar; Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü başkanı olarak ben ve bütün üyelerimiz sizlerle birlikte olmanın kıvancını yaşıyoruz. Biz Motif Ailesi olarak bu güne kadar ciddi, kalıcı ve geleneksel hale gelen projelere imza atmak için çalıştık.**

Her geçen gün sizlerden aldığımız moral gücüyle başarı grafiğimizi daha da yükseltmeye çalışacağız.

Sevgili misafirler; yukarıda da işaret ettiğim gibi Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü projelerini gün geçtikçe büyütmede ve hayata geçirmektedir.

Tabii ki bunlar sizlerin desteği ile olmaktadır. Sizlerin öneri ve destekleri bizleri daha iyiye ve güzele yönlendirecektir." dedi.

Başkan Zeki Baykal, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü'nün 13 yıllık çalışma faaliyetleri ile derneğin 2001 yılı içerisinde gerçekleştireceği projeler hakkında da bilgiler verdi.

Dernek başkanı sanayici iş adamı M. Zeki Baykal'ın konuşmasının ardından halk oyunları gösterilerini sunacak olan gençler, değerli halk müziği sanatçılarından Mehmet Özbek, Bedri Aysel, Sümer Ezgü, Hülya Polat, Melda Duygulu ve Muzaffer Akgün ile birlikte coşkulu bir sahne açılışı yaptılar.

Sanatçıların ve halk oyunları ekiplerinin birlikte yer aldığı çarpıcı bir mizansen ile perdenin açıldığı şölende,

sunucu Cemile Kutgün'ün okuduğu "Anadolu'm" başlıklı şiir, daha şölenin başlama safhasında izleyicilere büyük bir duygu yoğunluğu yaşattı.

Sunucu Cemile Kutgün'ün;

Diyarbakır Şad akar
Hele yar zalım yar
Urfa Mardin'e bakar
Sevmişem ben seni

diyerek sahneye davet ettiği Diyarbakır Yöresi Halk Oyunları Ekibi, oyunlarında hasret, vuslat, özlem, sevgi, öfke ve yaşamın türlü dönemlerini motif motif işlediler.

Arabaya taş koydum civanım
Arabaya taş koydum
Ben bu yola baş koydum civanım
Ben bu yola baş koydum

diyerek Kırklareli Yöresi Halk Oyunları Ekibi, birbirinden canlı ve coşku dolu oyunlarını sundular.

Sahneye,

Hatçam çıkmış gül dalına
Amanın Hatçam çıkmış da gül dalına
Güller sokunmuş Hatçam da gerdanına
Gitme dedim Hatçam da odun dağına
Amanın gitme dedim Hatçam da odun dağına
Çıkan çoğolur Hatçam da senin yoluna

diyerek çıkan Afyon-Dinar Yöresi Halk Oyunları Ekibi gül dalına çıkan Hatçam'ın gerdanına gül sokunmuş, gül takınmış gibi güzelliği ve benzetmesi doğal ve tabii bir ifade ile oyunlarında sergilediler.

Of aman aman aman
Burası Adıyaman
Alem düşman kesilir
Seni sevdiğim zaman

diyerek çarıkli, setirli, poturlu, yüzyıllardır kara sabanla ekmeğini zar zor kara topraktan çıkaran Türk insanının o kara bağrından, sinesinden nasıl zarif, güzel ve olağanüstü değerler yarattığını oynadıkları oyunlar ile izleyicilere sergilediler.

Şölenin birinci bölümünün son grubu Karadeniz Tonya Yöresi Halk Oyunları Ekibi;

Gidiyorum Tonya'ya
Tonya'da okumaya
Tonya'dan bir kız aldum
Ketani dokumaya

diyerek doğanın ve denizin hırçınlığının yöre insanı üzerinde bıraktığı karakteristik izleri kız ve erkek oyunları ile sergilediler.

İzleyiciler oyun ve türkü mozaiğinin bu muhteşem birlikteliğini, tadı damağında kalırcasına büyük bir coşku ile izlediler.

Kastamonu'lu Kara Yılan Grubu'nun davul gösterisi ve Karadeniz'li Havva Nine'nin mahalli solosu bu coşkuyu daha da arttırdı.

Motif
Kırklareli
Halk Oyunları
Topluluğu

"Arabaya taş koydum civanım
Arabaya taş koydum
Ben bu yola baş koydum civanım
Ben bu yola baş koydum"

Motif
Kırklareli
Halk Oyunları
Topluluğu

Motif
Diyarbakır
Halk Oyunları
Topluluğu

"Esmerim biçim biçim
Ölürem esmer için
Alem bana düşmandır
Esmer sevdiğim için"

Motif
Afyon-Dinar
Halk Oyunları
Topluluğu

"Haydi güzelim
Kundurani tek tek bas
Ben seninim
İster öldür ister as"

Motif
Adıyaman
Halk Oyunları
Topluluğu

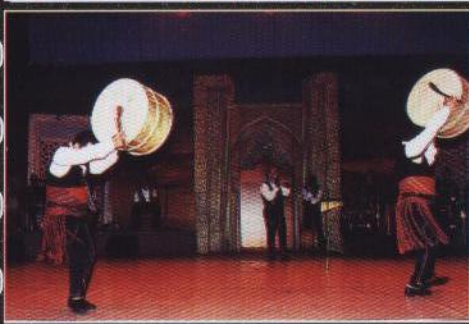
"Of aman aman aman
Burası Adıyaman
Alem düşman kesilir
Seni sevdiğim zaman"

Burdur
Deve Seyirlik
Oyunu

Karayılan
Grubu

Sunucu
Cemile
Kutgün
Sanatçı
Muzaffer
Akgün
ile
birlikte

Finalde
Başkan
Zeki
Baykal
Sanatçılarla
birlikte

Sanatçı Melda Duygulu

Sanatçı Sümer Ezgü

Sanatçı Hülya Polat

Sanatçı Mehmet Özbek
Sanatçı Bedri Aysel ile birlikte

Arada izleyiciler medya mensuplarının şölen ile ilgili sorularını cevaplayarak duygularını televizyon kanallarına taşıdılar.

İkinci bölümde sunucu Cemile Kutgün;

**İzmir'in kavakları
Dökülür yaprakları
Bize çakıcı derler
Yakarız konakları**

diye söze başladı.

Gösterilerine başlayan kartal bakışlı, görkemli, başı dağlara erişen zeybeklerin heybeti, şahsiyeti bir tarihi kale gibi sahnedeki yerini aldı. Ardından;

**Didebanda dansımız
Savrulur harmanımız
Bele çalar oynarız
Kör olsun düşmanımız**

diyerek sahneye çıkan Bitlis Yöresi Halk Oyunları Ekibi, Türk insanının Kurtuluş Savaşı'ndaki kararlılık, birlik ve cesaretini anlatan oyunlarını sergilediler.

Malatya Yöresi Halk Oyunları Ekibi, çalışkan, hoşsohbet, misafirperver, vatanını canından aziz bilen, manevi ve kültürel değerlerine bağlı, sözü senet bilen, temiz ve berrak insanını bağrında yaşatan, kayısı diyarı Malatya'nın birbirinden güzel oyunlarını sergilediler.

Gecenin son ekibi Silivri Yöresi Halk Oyunları grubumuz sergiledikleri oyunlar ile şölene yakışır bir final yaptılar.

Burdur'un Aziziye Köyü'nden gelen seyirlik oyun grubu ise deve ve berber seyirlik oyunları ile izleyicileri kahkahaya boğdu.

Halk Oyunları ve halk müziğinin iç içe sunulduğu bir şölen daha böylece son buldu.

Bu muhteşem şölen de göze ve kulağa hitap etmenin yanında gönüllere de hitap etmeyi amaçlayan Motif Halk

Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü yönetici, üye, eğitmen ve öğrencileri ile kapanış finalinde bir gece de olsa gönül dilinde bir arada olabilmekten mutluluydular.

1-320
istanbulfaks 7463 40 29 62001 2000

1 temmuz 2000
m zeki baykal
yönetim kurulu başkanı
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye istanbul

programın yayınlığı nedeniyle düzenlediğiniz selene
katılmıyorum nazik davetimize teşekkürden sonra ve
selamlarına sunarım
lutfi kibiregülu
amman belediye başkanı

col
mn

76-istanbul faks 6773 52 29/6 940

01.07.2001 saat 20.00 teslim
sn. m.zeki baykal
cemal nesit rey kansen selenu

düzenlemiş olduğunuz geleneksel motiflerle anadolu kültür şöeni
nize ilgili nazik davetinize teşekkür eden, çalışmalarınızda
başarıları dilerim. şahsınızda tüm katılımcılara selam ve
sevgiler sunarım.
enel cakır
istanbul valisi

col 01.07.2001 saat 20.00 tsu
mn

216-istanbul faks 7164 45 29/6 1600

01 temmuz 2001 saat 20.00
sn. m.zeki baykal (yönetim kurulu başkanı)
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye-istanbul

yoğun programın nedeniyle nazik davetimize katılmıyorum.
motiflerle anadolu kültür şöeni programınızda başarıları dilerim
şahsınızda katılan tüm davetlilere selam ve saygılarını sunarım.
dn.ımman kadın tepas
beyoğlu belediye başkanı

col
mn

020 saat
273-antaya faks 71009 48 29 06 17 5074 30 06 13 08

01.07.2001 saat 20.00
sn.m.zeki baykal
motif halk ayınlama eğitim derneği
genel klubu yön.krb.bak
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye.ist.

nazik davetiniz için teşekkür ederim.geleneksel 13.patiflerle
anadolu kültür şöeninin başlatma ve nasulu geçmesini dilerim. bu
vesile ile selamlarını ve saygılarını sunarım.
yakar okuyan, selama ve saygılı gençlik başkanı

col

1-60
1128 ank faks 617612 55 25 6 2001 1620

1 7 2001 saat 2000 tes

sayın m zeki baykal motif halk ayınlama eğitim derneği başkanı
cemal nesit rey kansen selenu harbiye ist

motif halk ayınlama eğitim derneği genel kurulunun geleneksel
13 p motiflerle anadolu kültür şöenini düzenleme nazik davetinize
teşekkür ederim düzenlenen şöenin esaki yanında geçmesini dilerim
size ve şahsınızda tüm katılımcılara selam ve selamlarını
sunarım
m . selamhan talay
kültür başkanı

col

istanbulfaks 66100 48 28 62001

01 072001 1630
zeki baykal
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye istanbul

çok anzu atmaya rağmen istanbul'da bulunamam nedeniyle
nazik davetinize cevap edemeyişimi bildiririm geçersiz
hayırlama vesile olmasını dilerim tüm
davetlilere en kalbi selam ve selamlarını sunarım
recep saygılı andoğan

istanbul05 tm
69376 jip in
2204023
gaziantep/faks 604 60 29 06 62001 116041220

01temmuz-2000 saat 20:00
sayın m.zeki baykal
yönetim kurulu başkanı
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye/ist

29.06.01 00380

derneğinizin düzenlediği "motiflerle anadolu kültür şöeni"
görevsizim yoğunluğu nedeniyle katılamadığım için özürümü nazik
davetinizden dolayı teşekkür eden, başarıları dilerim.
devamında dilerim, selam ve saygılarını sunarım
edil kağan gaziantep ilçe başkan yardımcısı

133-istanbul faks 6940 50 29/6 11 45==

01.07.2001 saat 20.00
sayın m.zeki baykal
motif halk ayınlama eğitim derneği yön.krb.bşk.
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye-istanbul

nazik davetinize teşekkür ederken , yoğun program nedeniyle
düzenlemiş olduğunuz "motiflerle anadolu kültür şöeni"
katılmıyacağımı bildiririm, katılanlara şahsınızda
selam ve saygılarını sunarım.
enel kaya
pendik belediye başkanı

set 153
102 ank faks 00479 70 07 6 10004030

1 7 2001 saat 2000 teslim
sn.m zeki baykal
motif halk ayınlama eğitim derneği
yön.krb.bak
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye/ist

motiflerle anadolu kültür şöeni davetimize için teşekkür eder
zengin tüm fakatları dilerim. çalışmalarını katılımlarını
devamında en hızlı başarıları dilerim. çalışmalarını selam
görevsizim ve tüm katılımlarına selam ve saygılarını sunarım.
Rüçen vesit başkanı

istanbulfaks 6468 45 29 62001 12 70

01 07 2001 2000
m zeki baykal
yönetim kurulu başkanı
motif halk ayınlama eğitim derneği genel klubu
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye istanbul

nazik davetiniz için çok teşekkür ederim
geleneksel 13.patiflerle anadolu kültür şöeni
katılmıyorum. bu geleneksel şöeninizde görevler
dilerim selam ve saygılarını sunarım
mizan saffet hüseyin
başelceveren belediye başkanı

col

1-342
istanbulfaks 7330 45 29 6 2001 1900

1 temmuz 2000
m zeki baykal
yönetim kurulu başkanı
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye istanbul

istanbul'da bulunamam nedeniyle bu nazik davetimize
katılmıyorum. teşekkür eder saygılarını sunarım
huseyin bunge
beyrampaşa belediye başkanı

col
mn

1-274
istanbulfaks 7222 48 29 62001 1600

1 temmuz 2001 2000 2400
sayın zeki baykal
motif yönetim kurulu başkanı
cemal nesit rey kansen selenu
harbiye istanbul

geleneksel değerlerin yaşatılması amacıyla göstermiş olduğunuz
sevkin uğurlar nedeniyle özveriyle katılımlarını kutuluyor. örnek gururunu
devamında en hızlı başarıları dilerim. çalışmalarını selam
sunuyorum
m sedat özsoy
sarıyer belediye başkanı

col
mn

Türkiye’de Turizmde Değerlendirilen Bazı El Sanatı Ürünler

Doç. İsmail ÖZTÜRK*

Günümüzde toplumlar, çağı izleyen bir gelişim ve değişim içindedir. Bu gelişim, dolayısıyla beraberinde getirdiği değişim, toplumların kültürlerine de yansımaktadır. Bu anlamda kültürün toplumsal dinamiklerine bağlı bir değişim, olumlu izlenim olarak değerlendirilebilir. Ancak günümüz Türkiye’sinde bu gelişim ve değişimin, kültürel anlamda, pek doğru olduğu söylenemez. Sözelimi, geleneksel kültürün ürünü olan ve el sanatı (Etnografik eşya) olarak nitelenen giyim-kuşamdan mutfak araç-gereçlerine, beşikten müzik aletleri yapımına, çeyizlik eşyadan değişik günlük

kullanım eşyalarına, çok geniş bir yelpazede yer alan eşyaların bir çoğu, günümüzde işlevlerini yitirirken, bazıları da ya kaybolmuş ya kullanımdan kalkmış ya da işlev değişmiştir. El sanatı ürünlerin üretimi ise geleneksel işlevleri dışında, turizmin talep ettiği yönde gelişmektedir. Bu anlamda üretimi yapılan el sanatı ürünlerin bir bölümü, geleneksel ürünlere yeni görünüm kazandırılarak ya da işlev değiştirilerek yapılırken, bir bölümü de yeni tasarımlar olarak piyasaya sürülmektedir.

Kültürel devamlılık açısından, geçmişte yaygın biçimde, geniş kitlelerin günlük gereksinmesi yanıt veren bir çok el sanatı ürünün, toplumların yaşamından bir bir kopmaları, bunların yerini alanlarla, kaybolanların ilişkilendirilmelerini gerekli kılar. Çünkü kültürel değişim ile birlikte günlük yaşamdan işlevlerini yitirdikleri için çekilen ya da işlev değiştirerek yeni görünüm kazanan bu el sanatı ürünler de değişim sürecine girmekte ve sonuçta o da değişmektedir.

Günümüzde yüksek gelire ve yarattığı ileri teknolojiye sahip ülkeler, hızlı değişimin, değiştirme tutkusunun insan üzerindeki etkisinin farkına vardılar. Bugün ileri teknoloji ürünü olarak günlük yaşamda kullanılan birçok araç-gereç, makine vb. üretimler, gelişmiş ülkelerce üretilip toplum yaşamına sokuldu. İleri teknoloji ürünlerinin yerini aldığı ve toplum yaşamında kullanımdan kalkan ürünler de müzelerde günümüz insanının bilgisine sunuldu. Bu süreç uzun bir dönemde yaşandı. Oysa ülkemiz insanları bu değişimi üretmek yaşamadığı, değişimin hız kazandığı bir dönemde, söz konusu teknolojik ürünleri satın aldığı için, eskiden kullandıkları, günlük yaşamlarında önemli bir yeri olan kültürün maddi ürünlerinin sonraki kuşaklara iletilmesinin gereğinin farkına geç vardılar.

İnsanların günlük yaşamlarını kolaylaştırmaya yönelik üretilen eşyaların geçmişine, yani kültür tarihi boyutuna bakıldığında; insanların bu eşyaları günlük yaşama kazandırırken, yenileri üretildiğinde, eskilerini bir köşeye atarken, onlara sahip olurken ve kullanırken, eşya-insan ilişkisine fazla önem verilmediği dikkati çeker. Bir başka anlatımla, kültürün maddi ürünleri veya etnografik eşya olarak nitelenen, tamamen insan gücüne dayalı, basit araçlarla üretilen günümüzde endüstriyel nesnelere dönüşen, günlük kullanım eşyalarının yapımında ve sahiplenilmesinde,

Günümüzde yüksek gelire ve yarattığı ileri teknolojiye sahip ülkeler, hızlı değişimin, değiştirme tutkusunun insan üzerindeki etkisinin farkına vardılar. Bugün ileri teknoloji ürünü olarak günlük yaşamda kullanılan birçok araç-gereç, makine vb. üretimler, gelişmiş ülkelerce üretilip toplum yaşamına sokuldu. İleri teknoloji ürünlerinin yerini aldığı ve toplum yaşamında kullanımdan kalkan ürünler de müzelerde günümüz insanının bilgisine sunuldu. Bu süreç uzun bir dönemde yaşandı.

* D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Öğretim Üyesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü Başkanı

insanlarca oluşturulmuş değerlerin (halkbilimsel bilgilerin) gerektiği gibi önemsenmediği gözlenir. Oysa insanlık paleolitik çağdan günümüze doğa ile savaşımında, kültür tarihi açısından önemli olan, insan yaşamını kolaylaştırıcı bir çok eşya üretmiştir. Bu dönemde, özellikle endüstrileşme sürecinin yaşandığı yakın tarihte, saf kültürlerin yerini melez kültürlerin aldığı kaygan zeminler oluşmuş, dolayısıyla kimlik arayışları da hızlanmıştır. Günümüzde ise adına bilişim/bilgi çağı denilen yeni bir geçiş dönemi yaşanmaktadır. Özellikle son on yılda hızlı sosyo-ekonomik ve politik gelişmelerle dünyanın bloksuzlaşmaya doğru gittiği; tarihin sonu, endüstriyel toplumun sonu gibi kavramların tartışıldığı bir dönem yaşanıyor. Ayrıca yeni milliyetçilik, yerellik-evrensellik, yoksulluk, işsizlik, toplumsal kutuplaşma, majinalleşme gibi yeni sembolik ve politik şekillerle iç içeyiz.

Böyle bir kargaşa içinde dünyada farklı toplumların insanları ötekilerini tanımak, onlardan bir şeyleri kendi mekanlarında buldurmak istemektedirler. Turizm olgusu da bu istekte önemli rol oynamaktadır.

Bu çalışmada, yukarıda belirtilmeye çalışılan yaklaşımla, el sanatları ve turizm kavramlarının ilişkisi "Turizmde Değerlendirilen Bazı El Sanatı Ürünler" başlığı altında ele alınırken, karşılaşılan sorunlara eleştirel gözle bakılmaya, ayrıca turistik amaçlı bazı üretimler, İzmir'deki örnekleriyle tanıtılmaya çalışılacaktır.

El sanatları adı altında toplanan ürünler, genellikle yerel özellikli, doğal ham maddelerden, el becerisi ve basit aletlerle, belli bir gereksinmeyi karşılamak amacıyla üretilirler.

Toplumdaki işlevi nedeniyle, geleneksel kesimle yakından ilgili olan ürünlerin, el sanatı olarak nitelenmesi, bu ürünlerin sanatsal yönünden çok, üretim çevresi ve ürünün toplumdaki işlevi ile yakından ilgilidir. Bu demektir ki; el sanatları adı altında toplanabilen ürünler, adlarını hem üretim tekniğinden hem de üretim çevresinden almaktadır. Bu üretimin özellikleri arasında; az gelişmiş teknoloji kullanımı, geleneksel malzemeyle yapılmış işlevsel eşya olması sayılabilir. Ayrıca bu işlevsel ürünlerin yapımında yazılı bir kural yoktur. Ancak, ürünlerin yapım tekniğinde ve ürünün çeşitlenmesinde (işlevsel biçim almasında) geleneği vardır.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de, geçmişten günümüze

insan yaşamında iki öge, bir yandan manevi gereksinmeler, öte yandan işe yararlılık ve gerekli olma birbirinden ayrılmamıştır. Bu bakımdan el sanatı ürünler; toplumun geleneksel yaşamıyla olan bağının korunduğu bir alan olması açısından, geleneksel öğelerin halkalarından olma durumunu korumaktadır. Bu yönüyle el sanatı ürünlerin günümüzde değer kazanması, onun özündeki değişimden çok, toplumdaki teknolojik değişimden ve gelişmiş endüstriden uzak kalmış olmasındandır. Bunun bir göstergesi olarak; gelir düzeyi yüksek kesimin evlerinin bir köşesini "şark köşesi" yapma isteği gösterilebilir.

Ülkemiz, toplumdaki değişime, gelişime koşut olarak, giderek atölyelerin fabrikalara dönüştüğü ve kırsal kesimde yaşayan ülke nüfusunun %80'lerden %60'lara inerek kentleşmenin arttığı bir dönemden geçerek bu günlere gelmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında el emeği üretimleri niteleyen terimler artık değişmeye başlamış, 1930'lu yıllarda kullanılan köylü el sanatları, köylü ailesinin el işçiliği, ev sanayi gibi terimler, yerini 1940'lı yıllarda, el sanatları, ev sanatları çarşı sanatlarına, 1960'lı yıllarda el sanatları, küçük sanayi ürünleri gibi terimlere bırakmıştır.

1960'lı-1970'li yıllarda turizmin önemsenmesine koşut olarak turistik eşya, turistik hediyelik eşya, turistik el sanatları gibi kavramlar konuşulmaya ve bu alana bazı bilim çevrelerinin dikkati çekilmeye başlanmıştır.

Günümüzde kültürün maddi ürünleri olarak, çeşitli el sanatı örnekleri, kültür tarihi açısından önemini korurken, bu alanda yapılan adlandırmalarla da yoğun bir kavram kargaşası oluşturmaktadırlar. Sözelimi, köylü el sanatları, halk sanatları, turistik el sanatları, turistik-hediyelik el sanatları, geleneksel Türk el sanatları gibi adlar kullanıldığında, el emeğine dayalı, basit araçlarla, genellikle doğal hammaddelerden

yapılan ürünler akla gelmektedir.

Cumhuriyet döneminde ülkemizin geçirdiği değişim sürecine koşut olarak bir çok dalda olduğu gibi, el emeğine dayalı üretime ve bu tür üretim sonucu elde edilen ürünlere el sanatı üretimi ve el sanatları terimlerinin kullanılması, ürünlerin insan emeği yoğun çalışmayla oluşturulmaları ve tek örnek olmalarından kaynaklanıyor. Bu genelleme hemen hemen bütün dünya ulusları içinde geçerlidir. Ancak günümüzde, artık birçok bilim dalının uğraşı alanı içine giren el sanatları, geçmişte olduğu gibi bazı meraklıların elinde

Her alanda olduğu gibi turizm alanında da hızlı tüketim ve artan talep, el sanatı ürünlerin çeşitlenmesine neden olmuş ve talep artışı el sanatlarının kalitesine de etki etmiştir. Böylece günümüzde, Türkiye'de, turistik hediyelik eşya adı altında, Türk el sanatı ürünlere yeni işlevler kazandırılmıştır.

koleksiyon parçası olmaktan öteye bir sanat dalı olarak görülmektedir.

Turizm ise çeşitli sorunların yaşandığı bir sektördür. Baş zorluk, gelişmişlikten kaynaklanmaktadır. Bu anlamda turizm sektörü, farklı sektörlerle iç içedir. Birbirleriyle ilişkili olan bu sektörler, sağladıkları yararlar yanında, yarattıkları dar boğazları da beraberinde getirmektedir. Sözelimi; turizm hizmetlerinde tüketilen beslenme, tanıtıma veya kullanıma yönelik ürünler; diğer bazı sektörün ürünleri gibi ham veya yarı mamul değil, tüketiciye sunulmaya hazır, mamül ürünlerdir. Ayrıca bu mamül ürünler, seçkin bir kitleye doğrudan sunulmaktadır. Bu da turizmin hizmetine sunulan ürünleri, insan kalitesine bağımlı hale getirmektedir. İnsanlar ise, çok değişik değerler taşımaktadır. Turizm de mevsimlere göre değişim göstermektedir. Dolayısıyla, mevsimlik hazırlık iyi yapılamazsa, sonuç almakta güçleşmektedir.

Günümüzde, dünya nüfusunun hızla artışı, endüstrileşmeye koşut olarak, doğal kaynakların tükenişi, çevre kirliliği gibi konular yanında, ikibinli yıllara yönelik ön görülen 600 milyar dolarlık turistik harcamadan pay alabilmek için yapılan girişimleri arasında, el sanatı ürünlerin de yer aldığı dikkat çeker.

Turizm sektöründe, tarih, coğrafya, kültür ve sanat gibi alanlarda tüketim söz konusudur. Bu da, ülkenin varolan kültür değerlerini tanıtım hizmeti olarak, turizmin emrine sunmayı gerektiriyor. Bu bağlamda, turizm sektöründe, devlet ve özel kuruluşlarla, el sanatı ürünleri yapan kesimin işbirliği ile üretilen hizmete gereksinme vardır. Çünkü, toplumun geçmişine yönelik kültürel birikim özelliği olan, çoğu yerel gereksinmeleri karşılamak amacıyla, geleneksel anlamda üretilen, el sanatı ürünler, ticari nedenle, ülke tanıtımına ve ekonomisine katkı amacıyla pazara çıkartılıyor. Dolayısıyla, bu anlamda el sanatı ürünlerin tanıtımını iyi yapılmalıdır. Bu tanıtım iyi yapılamazsa, ulusal anlamda yozlaşmaya neden olabilir.

Ülkemiz açısından bu konuda önemli bir unsurda gelişmiş ülkelerin insanların geleneksel anlayış içinde konuk edilmek istenmesidir. Bunun sonucunda geleneksel anlamda sunulan hizmet, güçlükleri de birlikte getirmektedir. Bir başka deyişle, kültürel değerler turizmin pazarına sunulurken, sunulan ürünün ya da hizmetin, kendi yapısı içinde varolan değerleri de zorlanıyor. Sözelimi, kültürel animasyonlarda olduğu gibi. Sonuçta turizm alanındaki istekle, sunulan hizmet çoğu zaman kesişmiyor.

Günümüzde, gelişmiş toplumlar tüketim toplumu olarak adlandırılmaktadır. Tüketim toplumunda, çağdaş ürünlerin hızla gelişip yayıldığı, büyük kentlerde yaşayan insanların ömürlerinin çoğunun yollarda geçtiği, çağdaş yaşamın getirdiği stresin insanları geleneksel zevklerden uzaklaştırdığı bir kültürel ortamda üretilen ürünler ve değerler tüketilmektedir.

Bu anlamda bakıldığında, dünya genelinde olduğu gibi, Türkiye'de de el sanatı adı altında turistik anlamda piyasaya sürülen bazı ürünler, yozlaşmanın, bozulmanın örnekleri olarak yansiyabilmektedir. Bu olumsuzluklara karşın, ülke genelinde kaliteli kültürel ürünlere yatırım yapabilmekte, yerel özelliklere sahip geleneksel el sanatı ürünler, çağdaş insanın gereksinmesine cevap verecek biçimde pazara sunulabilmektedir.

Her alanda olduğu gibi turizm alanında da hızlı tüketim ve artan talep, el sanatı ürünlerin çeşitlenmesine neden olmuş ve talep artışı el sanatlarının kalitesine de etki etmiştir. Böylece günümüzde, Türkiye'de, turistik hediyeleşme eşya adı altında, Türk el sanatı ürünlere yeni işlevler kazandırılmıştır.

Turizmde unutulmaması gereken önemli bir konu da kültürel yaklaşımların sektöre katkıda bulunduğudır. Bu katkı, hem tanıtım, hem de ekonomik olmaktadır. Bilindiği kadarıyla, dünyanın en çok turist kabul eden kıtası Avrupa'dır. Bunun kültürel göstergeleri de vardır. Sözelimi; Paris'de 82, Kopenhag'da 80 müze bulunmaktadır. Müzeler, ulusların tarihsel, kültürel ve sanatsal varlıklarının, bir başka deyişle, geçmişte oluşmuş değerlerinin günümüzdeki göstergeleridir. Müzeleri gezegenler, müzenin ait olduğu ulusun geçmişi ve günümüzdeki birikimlerine ilişkin bilgi edinirler. Kısaca söylemek gerekirse müzeler, farklı ulusların insanların birbirlerini tanımalarına, sevmelerine katkı sağlarlar.

Sonuç olarak, el sanatı ürünlerin pek çoğunun Türkiye'de önemli işlevleri olduğu, bu nedenle de ülkemizin özellikle kırsal kesiminde, geleneksel anlamda, ihtiyaç için üretildiği bilinmektedir. Bir başka deyişle el sanatlarının, Türk toplumunun günlük yaşamının ve kültürel değerlerini göstergelerinden birisi olarak, toplumumuz için çok değerli ve üretiminin de yaşamın bir parçası olduğu söylenebilir... Bu anlamda Türkiye'nin değişik yörelerinde yapılan el sanatı ürünlerin, kültürel birikim olması nedeniyle kültür tarihi açısından önemi yadsınamaz. Yine Türkiye'de el sanatları alanında kapsam, tanımlama, adlandırma ve yozlaşma konularında bir kavram kargaşası yaşandığı da bilinmektedir. El sanatı ürünlerin kültür tarihi açısından önemi nedeni ile, kaybolması, kaybolmaya yüz tutması ya da çağdaşlaştırma adına yapılan girişimlerle değişime uğraması, bu alanda (koruma ve onarım yanında) müzeciliğin geliştirilmesini de beraberinde getirmektedir.

Kaynakça

İsmail ÖZTÜRK, Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş, Ankara 1998, 128 S., Ürün Yayınları.

İsmail ÖZTÜRK, Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Kültürel Değişim ve Müzecilik Açısından Kültürün Maddi Ürünlerinin Önemi. (331-339.S.) V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyonu Bildirileri, Ankara 1997, THK Basımevi İşletmecliliği, 478 S., Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları:249

İsmail ÖZTÜRK, El Sanatlarının Turizm Açısından Önemi ve Kalite Sorunu. Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri., Ankara 1994, TTK Basımevi, 460 S., Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel müdürlüğü Yayınları:201.

İsmail ÖZTÜRK, Etnografik Eserlerin Müzecilik ve Koleksiyonculuk Açısından Önemi, D.E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Sayı:VIII-IX, 1994, 171-177.S.

İsmail ÖZTÜRK, Etnografya Müzesinin Önemi, AD Art Decor, Sayı:43, 10/1996, 196-200.S.

Yamanlı Köyü'nde Halk Kültürü...

Halil İbrahim ARSLANHAN*

• **BAYRAMLAR, TÖRENLER, KUTLAMALAR:** Yamanlı köyü Sünni bir köydür. Halkın yaşam tarzı inanışlarıyla bütünlük gösterir. Dolayısıyla dini bayramlar da büyük bir coşkuyla kutlanır. Daha çok Ramazan bayramı ve Kurban bayramı kutlamaları yapılır. Resmi bayramlar ise ilkokulun yaptığı şenliklerle kutlanmaktadır.

1. RAMAZAN BAYRAMI: Ramazan bayramı, 1 aylık orucu tutmanın sonucunda verilen görevi yerine getirmenin mutluluğu içinde bayramın kutlanması ve insanların bu mutluluğu birbiriyle paylaşmasından ibarettir.

Bayram gelince ev temizliği yapılır. Bahçe temizliği yapılır. Gençlere ve çocuklara yeni elbiseler alınır. Uzaktaki akrabalar köye gelir. Büyükler ziyaret edilir. Mezar ziyaretleri yapılır. Alış-veriş yapılır. Kadınlar, gelen misafirler için Tahinli Kömbe ve hoşaf yapar.

Bayramdan bir gün öncesine "Arefe" denir. Arefe günü bayram hazırlıklarının ve mezar ziyaretlerinin yapıldığı gündür. Bayram gününde ise erken kalkılır. Temiz elbiseler giyilir ve abdest alınır. Erkekler, bayram namazını kılmak için camiye gider. Kadınlar da su getirmek için pınara giderler. Erkinden alınan suyun Zemzem ile eşdeğerli olduğuna inanılır. Günümüzde evlere su verildiği için bu gelenek ortadan kalkmaya başlamıştır. Camiye gidenler Hocanın verdiği vaazı dinleyip Bayram namazını kılarlar. Hoca ön saftan başlayarak herkesle bayramlaşır. Böylece Camiye giren herkes bayramlaşır. Ardından, cemaat evlerine dağılır. Sabah yemeği yenir ve bayram ziyaretleri başlar. Önce büyükler ziyaret edilir.

Bayram ziyaretlerinde gelen çocuklar şeker ve kolonya ikram edilir. Büyüklere ise Kömbe (yağlı kete) ve Hoşaf ikram edilir. Hali vakti yerinde olanlar ise Sarığı Burma ikram eder. Böylece saygı-sevgi sınırları içinde bayram ziyareti yapılır.

Ramazan bayramında Allah'ın şöyle dediğine inanılır: "Kullarım yoruldu. Kim, Ramazan bayramının ilk günü öğleden sonra yarım saat uyursa Hz. Peygamberin çadırında uyumuş kadar sevap kazanır." Bu nedenle de bayramın ilk günü öğleden sonra yarım saat uyuma geleneği vardır.

2. KURBAN BAYRAMI : Kurban bayramı yörede kutlanan dini bayramların ikincisidir. Bu bayram Hz. İbrahim'in oğlunu kurban etmesi üzerine gelen koçun kesilmesi rivayetine dayanır. Yamanlı köyünde imkanı olan herkes kurban keser. Bu işi eskiden hocalar yapmaktaymış.

Kurban bayramı gelmeden kurbanlıklar alınır. Kesimi için uygun yer belirlenir. Kesim yeri genelde ev önüdür. Bütün bu hazırlıkların yanında temizlik yapılır. Çocuklara yeni elbiseler alınır. Kadınlar ise Yufka ekmeğe açar.

Bayram günü erken kalkılır ve abdest alınır. Bayram namazı kılınır. Hoca başta olmak üzere tüm cemaat bayramlaşır. Ardından kurban kesecek kişiler kesim yerine gider. Kurban edilecek hayvan; büyükbaş ise 2 yaşında, küçükbaş ise 1.5 yaşında olmalıdır. Aksi takdirde kurban edilemez. Kesim yerine geldiğinde hayvan bir yere bağlanır. 8-10 lt su alacak bir çukur kazılır. Ardından kurbanlık hayvan boynunun altı kibleye gelecek şekilde yere yatırılır. Büyükbaş hayvanın dört bacağı bağlanırken küçükbaş hayvanın üç bacağı bağlanır. Bazan birden fazla kişi bir araya gelerek büyükbaş hayvan alabilir. Bu kişiler kurban kesilirken bulunup vekalet vermek zorundadır.

Kurbanı kesecek kasap veya hoca: "Bu kurbanı kesmek için bana vekalet veriyor musunuz?" der. Kurban sahipleri de: "Evet. Bu kurbanı kesmen için seni vekil tayin ediyoruz." cümlesini üç defa tekrar eder. Kurban kesen söyleyeceklerinin 3 kez tekrar edilmesini ister. Hep birlikte: "Allahu ekber Allahu ekber Allahu ekber. La ilahe illahu yallahu ekber. Allahu ekber velillahil hamd" derler.

Kurbanın gözü bir bez ile sıkıca bağlanır. Kurbanı kesen kişi: "Bismillahu Allahu ekber." diyerek bıçağı hayvanın boynuna dayar. Hayvanın çabuk ölmesi için şahdamarı ve soluk borusu iyice kesilir. Bir süre beklenir. Kurbanın kesin öldüğüne kanaat getirildiğinde baş gövdeden ayrılır. Büyük hayvanların kesim işi kasaplar tarafından yapılır. İç sakatları iyice temizlendikten etler kısım kısım ayrılır. Her parça, ortak sayısına uygun olacak şekilde ve eşit ağırlıkta olmalıdır. Pay işi oldukça zordur. Çünkü, kurban sahiplerine hak geçirilmesi gerekmektedir. 7-8 yaşlarında bir çocuk pay çekilişini yapar. İki türlü pay dağılımı vardır:

Birincisinde; çağırılan çocuk paylara sırtını döner. Ortaklardan bir kişi: "Bu kimin payı?" diye sorduğunda, çocuk ortaklardan birinin adını söyler.

İkinci yöntem daha farklıdır: Paylar ortak sayısına parçaya ayrıldığında her pay için bir kağıt alınır. Bu kağıtlara ortakların adı yazılır. Yazılı kağıtlar bir şapka veya tas içine konur. Çocuk, kağıtları sıra ile çekerek payların üstüne

koyar. Payın üzerindeki isim pay sahibidir.

Kurban kesen kişilerin 2 rekat namaz kılması söylenir.

Küçük hayvanların kesimi daha kolay sürer. Çünkü ortak yoktur. Kurban kesimini ergenlik çağını geçen erkekler yapar. Ancak, din görevilerine daha fazla rağbet edilir.

Kurban kesildikten sonra 3 parçaya ayrılır: 1. Parça kurban kesemeyenlere, 2. Parça eş ve dostlarla yemek için, 3. Parça ev halkının yemesi içindir. Kurban payı dağıtılınca misafirlerle yemek için "Kavurma" yapılır.

Kurban bayramında misafirlere şeker ve kolonya ikram edilir. Kurban kesme işi bitmişse Kavurma ve Yufka da ikram edilir. Yine, durumu uygun olanlar baklava ikram eder.

3. RESMİ BAYRAMLAR : Resmi bayramlar köyün ilkokulunda kutlanır. 23 Nisan'da Çocuk bayramı, 29 Ekim'de Zafer bayramı kutlanır. Bu günlerde günün anlam ve önemini anlatan konuşmalar yapılır, şiirler okunur.

4. KÖYDE KUTLANAN ÖZEL GÜNLER : Yamanlı köyünde kutlanan gün sayısı fazla değildir.

A. SAYA TOPLAMA: Kış mevsimi yarısına geldiğinde kutlanır. Köylüler bu güne geldiklerinde; "Kış yarılacak" diyerek sevinirler. Bu gün; 15 Ocak ile Şubatın ilk haftası arasında bulunmaktadır. Gençler gece vakti kapı kapı dolaşarak un, bulgur ve buğday toplar. Alınan malzemeler ile lokum, bisküvi, sucuk, helva alınmaktadır. Bütün kutlama işlemi bir gün sürer. Günümüzde yok olan gelenekler arasında bulunmaktadır.

B. AŞURE GELENEĞİ: Muharrem ayının birinci haftasında kutlanır. Birinci günün aşure yapılmaz. Diğer günler aşure yapılır. Nohut, fasulye, dövme gibi malzemeler bir tencerede kaynatılır. Bilinen aşure malzemelerinin yanında et de yer alır. İçine tuz da atılır. Bu karışıma "Aşur çorbası" denir. Bir de pekmeze yapılan Aşure vardır. Yapılan aşure bir kovaya doldurulur. Yemek keçisiyle kapı kapı dağıtılır.

II. HAYATIN GEÇİŞ DÖNEMLERİ

1. DOĞUM : Doğum, hayatın başlangıcıdır. Bu nedenle de her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilir. Evlenen çiftler soyunun devamı için çocuk ister. Doğum için uygulanan adetler vardır. Doğum olayını üç safhada inceleyeceğiz:

A. DOĞUM ÖNCESİ: Yeni evlenen çiftler her zaman sağlıklı doğacak çocuklar ister. Eğer bir problem ortaya çıkarsa halk hekimliği uygulamalarına başvurulur. Gelin, çocuk doğuramazsa; hocaya götürülür, kocakarı ilaçları kullanılır, muska yazdırılır, kâpıcalara götürülür, köy ebesine götürülür en sonunda doktora götürülür.

Gebe için özel bir ilgi yoktur. Ancak ağır işler verilmez. Gebe kadın, doğacak çocuk için patik, yelek, zıbın hazırlar. Beşik ve kundak gibi çocuk için gerekli malzemeler hazırlanır.

B. DOĞUM GİRİŞİ: Doğumu ebe yaptırır. Evdeki yaşlı kadınlar da doğum yaptırır. Eskiden köyün ebeliğini Emiş ebe yapmış. Şimdi ise, devletin görevlendirdiği ebe bu işi yapıyor.

Doğum anı yaklaşınca, gebeye sancı iğnesi yapılır. Yaşlı kadınlara haber verilir. Kimileri doğumun başarılı olması için okuyup üfler. Sıcak su, zeytinyağı gibi gerekli malzemeler hazırlanır. Doğum yaptırılır.

C. DOĞUM SONRASI: Doğumdan hemen sonra bebeğin göbeği kesilir. Ayaklarından tutulur ve sallanır. Ağlaması için kalçasına vurulur. Bu şekilde bebeğin nefes yolları açılır, ılık su ile yıkanır ve hemen kundaklanır. Anne ve çocuk yatağa dinlendirilir.

Doğum yapan kadının evine geçmiş olsuna gidilir. Konu-komşu yemek götürülür. Hatta ev temizliği de yapılır. Çocuk kırk günlük olunca kırkı çıkartılır. Anne ile çocuk büyük ziyarete gider.

KIRK ÇIKARMA: Çocuk kırkıncı gününe geldiğinde çocuk yıkanır. Ancak yıkama işlemi şu şekilde yapılır: İlk önce pınara gidilir. İki kova su alınır. Suyun içerisine yerden toplanan kırk taş "Çakıl taşı" (çocuk taş gibi sağlam olsun diye) atılır. Eve geldiğinde kovadaki su ısıtılır. Yine kova içerisine kırk tane buğday (bereketli olması için) ve bir tane altın yüzük (çocuk altın gibi kıymetli ve zengin olsun diye) atılır. Bu suyun bir miktarı leğene boşaltılır. Kırklı bebek leğene yatırılır. Sabunlanmış köpüklü tülbent çocuğun bütün vücudunda gezdirilir. Bebek iyice yıkandıktan sonra, yıkayan kişi bebeği ayağa kaldırır. Etraftakiler, tülbenti çocuğuna başına tutup, kovada kalan suyu çocuğuna başına dökerler. Dökerken de "Kırk kırk kırk" derler. Ardından dua okuyarak çocuğu sudan çıkarırlar.

* Çukurova Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Üç gün ila bir hafta arasında ad konur. Bu ad verme işlemi sırasında büyüklere danışılır. Büyüklere birisi ad konulan çocuğun kulağına ezan okur ve üç defa adını söyler. Ad koyma işleminde bütün akrabalar bulunur.

Çocuk ilk dış çıktığında hedik kaynatılır. Buğday hedigi veya mısır hedigi yapılır. Üzerine fındık-fıstık serpilir, çevredekilere dağıtılır. Hedigi yiyenler hedik tabağına hediye koyar.

Çocuk emekleye emekleye yürümeyi öğrenir. 9 aylık iken yürümeye başlar. Yürümeyi öğreten alele "Örümcek" denir.

2. SÜNNET : Yamanlı köyü, Sünni bir köy olduğu için çocuklar küçük yaşta sünnet edilir. Sünnet dinin emri olmasının yanında erkeklige ilk adım olarak kabul edilir.

A. SÜNNET YAŞI VE MEVSİMİ: Yamanlı'da genel olarak 7-11 yaş arası erkek çocuklar sünnet edilir. Küçük yaşta sünnet olanlar bulunduğu gibi geç yaşta sünnet olanlar da vardır. Sünnet Temmuz veya Ağustos aylarında yapılır. Daha çok harman sonu beklenmektedir. Eskiden sünnet yapan kişilere "Abdal" deniyordu. Günümüzde, sünnet işini Fenni sünnetçiler yapmaktadır.

B. SÜNNET TÖRENİ: Sünnet töreni evde yapılır. Davetiyeler dağıtılır. Fakir olan aileler sünnet töreni yapamadan çocuğunu sünnet ettirir. Sünnet yapılacak gün geldiğinde hazırlıklar başlar. Ev temizliği yapılır. Çocuğun yatağı hazırlanır. Çocuğa sünnet elbisesi alınır. Zengin olan aileler kuzu keser. Bunun dışında kuru fasulye, dövme pilavı, ayran, hoşaf yapılır. Tanınan ve sevilen bir kişi kirve tayin edilir.

Sünnet yapılırken eğlenceler düzenlenir. Sünnet olayı bir gün sürer. Genelde, Pazar günü için olmadığı bir zaman tercih edilir. Sünnet töreni davullu zurnalı olur. Sünnet törenine katılanlar para, altın, oyuncak, tavuk, ördek, kaz gibi hediyeler getirirler. Daha sonra da sünnet konvoyu oluşturulur ve köyün içinde tur yapılır.

Sünnet yapılırken kirve çocuğun başında durur. Sünnet olan çocuğa takım ceket hediye eder. Eskiden kirvelik geleneği yaygın değilmiş. Günümüzde, kirve akrabaya yakın bir konumda bulunuyor.

Yamanlı köyünde, Toplu Sünnet birkaç ailenin birleşmesiyle yapılan şekildedir. Genelde fakir aileler toplu sünnet yaptırır. Zengin bir kişi tüm masrafları üstlenir.

C. SÜNNET SONRASI: Sünnet edilen çocuk devamlı gözetim altında tutulur. Geniş elbiseler giydirilir. Hasta olmasın diye sürekli takip edilir. Pansumanı aksatılmaz. Sünnet yapılan günün akşamı hoca çağırılır ve Kuran okutulur. Kimi aileler de Mevlit töreni yapar.

3. EVLENME : Evlenme hayatın en önemli dönüm noktalarından birisidir. Evlilik, neslin devamı ve toplumun düzeni bakımından önemli bir kurumdur. Yamanlı köyünde evlenme, bir takım geleneklerle yapılır. Halk tarafından belirlenen bu kurallara uymak kültürün bir gereğidir. Zingıldak taşında* başlayan bakışma çiftlerin anlaşmasıyla evliliğe kadar gider. Görücülük, nişan, düğün evlenme gibi safhaları vardır.

A. EVLENME ÇAĞI VE YAŞI: Yamanlı köyünde, evlenmek isteyen gençler için şu özellikler aranmaktadır: Erkek için: Askerliğini yapmış, işi olan, eli ayağı düzgün, temiz bir aileden gelen, çiftçilikten anlayan, çalışkan gibi bir takım özellikler alınır.

Kız için: Ev işi bilen, terbiyeli, eli ayağı düzgün, soyu temiz, çapa işlerinden anlayan, güzel gibi bir takım özellikler aranır.

Genelde 20 yaşını geçen gençler evlendirilir. Kısmeti kapalı olan gençler hocaya götürülür, muska varsa çözdür, nazar duaları okunur. Gençler, evlenme isteklerini çeşitli şekillerde ifade ederler:

Erkeklerin: "Askerliği yaptım, işim var, gurbete gideceğim" demesi, yemek yememesi, kaşığı pilavın ortasına dikmesi, hırçınlaşması gibi belirtiler evlilik belirtisi sayılır. Genç annesine veya kız kardeşine açılarak evlenme isteğini belli eder.

Kızların: "Çeyizim hazır, sıkıldım, gelinlik beğendim, arkadaşımın evi ne güzel" demesi evlilik belirtisi sayılır.

B. KIZ ARAMA VE GÖRÜCÜLÜK: Evlenmek isteğini açan genci ailesi uygun bir kız aramaya başlar. Kız arama eş, dost tavsiyesi ile olur. Gencin

sevdiği biri varsa gidip istenir. Yoksa düğünlerde nişanlarda kız beğenilir. Tarlada iş yaparken de kız beğenilebilir ya da gençler Zingıldak taşında bakışarak birbirini beğenebilir.

Erkek ailesi beğenilen kızın evine gitmek için haber gönderir. Erkek evinden anne ya da teyze görücü olarak gider. Kızın annesinin nabzını yoklanır. Kız evi baştan reddederse başka kızlar aranır. Kız: "Beni verirsiniz ben de varırım" derse evlenme süreci başlar. Daha sonra erkek ailesi kız evine dünür gider. Evlenecek erkek pasta, çikolata gibi hediyeler getirir.

C. TATLILIK YEME: Erkek evinin babası, kızın babasına geliş nedenini belirtir. "Allah'ın emri Peygamberin kavli..." diyerek sözü açar ve kızı ister. Kız tarafı: "Biraz düşünelim." der ve erkek tarafından süre ister. Cevap olumsuz ise "Gelmeyinler!" denir. Birkaç gün sonra gelen cevap olumlu ise erkek evi kız evine gider, tatlılık yenir. Kız tarafı gelen dünürçüleri tatlı kahve sunar. Erkek ailesi kızı bir kez daha ister. Kızın babası: "Benim vekilim amcasıdır." diyerek cevabı ona bırakır. Kızın amcası da:

"Ne yapalım, Allah'ın emri böyleymiş. Biz de kızımızı oğlunuza verdik." der. Damat adayı büyüklere elini öper. Kız da erkek tarafının büyüklere elini öper. Oğlan tarafının gençleri gelen tatlılı misafirlere pay ederler. Genelde lokum, sucuk, bisküvi dağıtılır. Tatlılık akşam yenir. Erkek tarafı tatlılığa hediye getirebilir. Bu hediyeler ailenin durumuna göre gelir. Genelde; elbiselik, eteklik, başörtüsü, altın gibi hediyeler getirilir. Erkek ile kızın nişanları konuşulur. Kız tarafı erkek tarafına: "Oğlunuza ne alacaksınız?" der. Erkek tarafı da: "Biz oğlunuza bir çift bilezik, küpe, yüzük, kolye alalım." der. Ardından büyük eşyalar konuşulur. Erkek tarafı: "Baba ne yapalım, elin geçtiği köprüden biz de geçeriz." der. Ardından: "Biz oğlunuza bunları alacağız, siz kızınıza ne alırsanız alın fark etmez." diye belirtir. Bazen de kız tarafı: "Biz bunları alacağız, siz şerefimize neyi layık görürseniz onu alın." der. Yaklaşık 2-3 ay sonra nişan yapılır. Bu zamana kadar nişan hazırlıkları yapılır. Kız ile erkeğin imâm nikahları yapılır. Bunu yapmadaki amaç; kız ile erkeğin birbirine haram olmasını engellemektir.

D. NİŞAN: Nişan, kız ile erkeğin birlikteliğinin halka ilan edilmesidir. Nişan kız evinde yapılır. Tüm köy halkı davet edilir. Bu davetler oğlan evi tarafından dağıtılır. Misafirlere sunulacak bisküvi, lokum, tatlı gibi ikramları da oğlan evi hazırlar. Nişanlar çoğunlukla gece yapılır. İnsanların doyasıya eğlenmesi çabalanır. Aile büyüklere bir kişi çiftin nişan yüzüklerini taker ve ömür boyu mutlu olmalarını diler. Erkek tarafı altın takılarını taker. Gelen misafirler ise; çeyrek altın, para, elbiselik, battaniye getirir. Nişan bittikten sonra düğün günü belirlenir, hazırlıklar başlar. Eşyalar alınır. Düğün yapılmasına yakın bir zamanda çiftlerin resmi nikahları yapılır. Tanıdıkların düğüne gelmesi için "Okuntu" gönderilir. Hatta civar köylerden de gelenler olur.

E. DÜĞÜN: Düğün Cuma günü başlar, Pazar günü biter. Genelde 3 gün sürer. Düğün, erkek evinde yapılır. Damadın arkadaşları Cuma sabahı bir kavak ağacı bulur. Bunu bayrak haline getirirler. Bayrak direği ne kadar uzun olursa o kadar iyi olur. Çünkü düğün evi uzaktan daha rahat görünür. Bayrak direğinin ucuna soğan veya horoz tüyü takılır. Yine aynı günün sabahında koyun veya keçi kanı akıtılır. Erkek evinin kadınları yemek yapmaya başlar. Yemekler: Kuru fasulye, dövme pilavı, mantı, komposto, ayran gibi yöre yemekleridir. Yemek çeşitleri erkek evinin zenginlik durumuna bağlıdır. Bazı evlerde ise Cuma namazından sonra bayrak dikilir. Cuma namazından çıkıldıktan sonra düğün evinde yemek yenir. Kuran okutulur ve düğün hayırlanır. Gelen misafirlere kolonya, şeker, sigara tutulur. Bu esnada davul vurmaya başlar. Zengin olan kişiler orkestra getirir. Bu esnada türküler, maniler, deyişler söylenmeye başlanır. Sadıç'ın da görevleri başlar. Düğündeki görevleri şunlardır:

1. Damadın yanında durup her işini yapar.
2. Damada sorulan soruları cevaplar.
3. Damadı oyunlardan, şakalardan, hilelerden korur.
4. Damadı berbere götürür.
5. Damada nikah ve evlilik hakkında bilgi verir.
6. Damadın nikah şahidi olur.
7. Damadın ayakkabalarını korur. Çalınırsa suçlusu sadıçtır. Ceza alır. Sadıç, erkek veya kız olabilir. Birden fazla kişi Sadıç olabilir. Mühim olan düğün işlerinden anlıyor olmasıdır.

1. KINA GECESİ: Düğünün ikinci günü yani Cumartesi günü Kına gecesidir. Kına gecesi gelin evinde yapılır. Gelinin kendi evindeki son gecesidir. Kız, arkadaşları arkadaşları tarafından övülür. Kına yakmak için gelinin kardeşinden usul gereği izin istenir. İzin alındıktan sonra kına yakılır. Kına gecesi maniler söylenir, türküler okunur, halay çekilir. Gelinin başına tülbert örtülür. 10-15 kişi gelinin etrafında halay dairesi oluşturur. Bu durum gelini duygulandırır. Damat ile gelin yan yana getirilerek birbirlerinin eline kına yakması istenir.

Daha önceleri bir yastık alınır, geline verilir ve gelin kibleye döndürülürdü. Hafifçe yere eğilerek salavat getirilmesi söylenirdi.

Kına gecesi söylenen deyişlerden şunları söyleyebiliriz:
Kız anası kız anası
Elinde mumlar yanası
İşte geldim gidiyorum
Hani bunun öz anası.

Düğünün üçüncü günü sabah vakti erkek evinde toplanılır. Gelini almaya gelen topluluğa "Seymen", topluluktaki kadınlara da "Yenge" denir. Gelin arabası süslenirken gelin kuaföre götürülür. Damat da tıraş olur. Gelinin eşyaları sabah erkek evine getirilir. Gelin tüm hazırlıklarını bitirip damadı beklemeye koyulur. Davul kız evinde çalınmaya başlar. Damat öğleden sonra kız evine gelince gelinin kardeşleri, yeğenleri gelin odasının önünde bekleyip damattan para koparmaya çalışır. İki kişi de sandığın üzerine oturup para ister. Ardından, gelin ailesiyle vedalaşarak evden ayrılır. Gelin konvoyu oluşturulur. Köy içi ve mezarlık kenarı dolaştırılır. Bunkdaki amaç gelinin sonunun burası olacağını hatırlatmaktır. Daha sonra gelin ve damat fotoğraf çektirmek için ilçeye götürülür. Oradaki işler de bitince erkek evine gidilir. Gelin arabada beklerken kız evi oğlan evinden bahşiş ister. Erkek evinin zenginliğine göre bir hediye verilir. Bazen de takı takarken hediye verilir. Bir dellal bulunup sandalyenin üzerine çıkarılır. İlk önce damadın anne ve babasına seslenir: "Gel bakalım buraya, geline ne vericin?" der. Erkek evi zenginse annesi ve babası inek, öküz, boğa, tarla verir. Fakirse: "Ben tosun gibi oğlumu veriyorum" der ve herkes güler. Düğüne gelenlerden para, altın, hediye toplanır. Bu olaya "Kırkım" denir. Damadın annesi gelin eve girerken şeker, buğday, bozuk paradan oluşan bir karışımı havaya saçar. Kız Sadıç ve Erkek Sadıç gelinin eline cam şişe verir ve kırmasını ister. Bu, belaları uzaklaştırmak içindir. Gelin eve girerken eşikliğe yağ sürülür. Bu da mutlu olmaları içindir. Gelin eve girince kucacağına erkek çocuk verilir. Bu adet ise erkek çocuk doğurması içindir. Gelin ayakbıması içinden çıkan parayı kapmaya çalışılır. Gelin eve girince damat amcasının evine ya da dayısının evine götürülür. Tüm gençler bu eve gider. Evdeki sandalyelerden birinin altına para konur. Bu sandalyeye oturan ceza alır. Bu arada muhabbet başlar. Damat odanın baş köşesine oturur. Dört Sadıç tarafından korunur. Hayırlı olsun diyen gençler damadı öper. Bu arada saatini veya mendilini çalmaya çalışılır. Eğer bir kişi çalmayı başarırsa Sadıç olan kişiler ceza alır. Çalan kişi tavuk istediye sadıçlar tavuk aramaya gider. Sadıçlar bulamayıp da eli boş gelirse ikinci cezayı hak eder. Damadın evi pinara uzak ise su istenir. Sadıç bu cezayı çekmek zorundadır.

Damat bu evden yatışı namazı vakti ayrılır. Sadıçlarla birlikte maniler söyleyerek evine götürülür. Damat evde hata yaparsa sadıçlar ceza olarak karşı tarafa ziyafet verir. Bir çocuk damadın vekili olur. Çocuk oynarsa bu sefer damat ceza alır.

2. ÖZNE ÖVME: Damadın kendi evindeyken övülmesine "Özne övme"denir. Özne övme şu şekilde yapılır: Övülürken başına şapka takılır, ceket giydirilir. Çevredekiler yakışık yakışmadığını tartışır. İlk önce şapka yan takılır: "Oldu mu?" diye sorulur. Cevap: "Olmadı" ise bu sefer diğer yana eğilerek takılır: "Oldu mu?" diye sorulur. Cevap: "Olmadı" ise düzgün olarak takılır: "Oldu mu?" diye sorulur. Cevap olarak: "Oldu" denir.

Köy imamı çağırılır. İki şahit bulunur. Gelin ve damadın dini nikahları kıyılır. İki rekat namaz kılmalan söylenir. Çiftler yalnız bırakılır. Erkek evinde sadıçlardan başka kimse kalmaz. Gelin ve damadın münasebetine: "Ev oldu" denir. Damat çıkıp: "Ben bu gelini kabul ettim." derse Sadıçlar banyo yaptırır.

Ertesi gün bayrak indirilir. Tüm ev halkı çiftleri hayırlar. Gelenler mendil, para, hediye getirirler. Gelin de onlara sini içinde oyalı tül bent dağıtır. Ardından Mevli okutulur.

çıkılmazsa "Dul çıktı" deyimi kullanılır. Bayrak indirilmez. Erkek evi kızı evine iade eder.

düğünden sonra ölürse yas tutulur.

Gelin erkek evinden çıkmak istemezse erkek evinde kalır. Bekar kayını varsa ona verilebilir. Bu durum çok fazla rastlanan bir olay değildir.

Gelin düğünden sonra ölürse yas tutulur. Kız kardeşi varsa damada verilir. Yoksa, damat başka biriyle evlendirilir. Bu duruma da fazla rastlanmaz.

3. YOL AÇMA: Kız evi düğünden birkaç hafta sonra erkek evini ziyaret eder. Bundan üç gün sonra erkek evi gelin ile damadı yanına alarak kız evini ziyaret eder. Bu olaya "Yol açma" denir.

4. ASKERE, GURBETE UĞURLAMA : Askerlik, vatan borcu olarak bilinir. Yamanlı köyünde, gençlere askere gönderirken kutlamalar yapılır. Askerlik yapmayan adamdan sayılmaz. Asker uğurlaması yapmadan önce köyde kaç gencin askere gideceği belirlenir. İlk olarak askere gidecek gencin arkadaşları tarafından yemekli davet verilir. Bu davette ev yemekleri yoğundur. Daha

sonraki günlerde oğlunu askere gönderen aileler yemekli davet verir. Bu davetlerde yapılan yemekler; Kuru fasulye, Manti, Yaprak sarması, Patlıcan yemekleri, Keşkek (dövme pilavı) gibi herkesin bildiği yemeklerdir.

Asker sevk edileceği gün çeşitli şenlikler yapılır. Bu şenlikler davullu zurnalı olur. Moral verme esastır. Askere giden gencin anne ve babası uğurlama töreninde bulunuyorsa, askeri götürnen aracın arkasına su döker. Aileden bir kişinin bile ağlamasına izin verilmez. Çevredekiler; "Allah kavuştursun." diyerek tesellide bulunur. Özel olarak bir karşılama yapılmaz.

Gurbete uğurlamada ise giden kişinin arkasından su serpilir. Çevredeki tanıdıklar uğurlama töreninde bulunur. Gidenin sağ salım varması için dua edilir.

5. HACCA UĞURLAMA : Yamanlı köyü Sünni bir köy olduğu için Hacca gitmek dinin vacibesi sayılır. Hacca gidecekler köylüler tarafından ziyaret edilir. Hacca gidenler köyün büyüklerini ziyaret ederek el öper, hayır duası alır. Hacca gitmeden önce herkesle helalleşilir. Hacca gidenlere; "Bizim için dua edin, Allah hakkınızı kabul etsin" denir. Eğer birkaç kişi birlikte gidiyorsa Cami imamı dua eder. Hacılar Adana şehir merkezinde karşılanır. Yamanlı'ya kadar getirilir.

6. ÖLÜM : Ölüm, hayatın sonudur. Ne zaman, nerede insanı yakalayacağı bilinmez. Aniden gelebileceği gibi yaşlılıkta da gelebilir. Ölenler, köyün hemen girişindeki mezarlığa gömülür. Köy mezarlığının ilk yeri aslında burası değildir. Çok eski zamanlarda köye veba hastalığı yayılmıştır. Bunun üzerine mezarlık köyün girişine yapılır. O zamandan beri köyün mezarı burası olmuştur. Ancak mezarlıkta ölü gömecek fazla yer kalmamış ve ölenler birbiri üzerine de gelecek şekilde gömülmeye başlanmıştır. Yamanlı köyünde ölümlle ilgili pek çok inanış vardır.

A. ÖLÜM ÖNCESİ: Çevrede meydana gelen alışılmışın dışındaki olaylar insanlarda ölüm düşüncesine neden olur. Ölüm öncesi ön belirtiler şunlardır:

1. İyileşmesi zor olan hastalıklar (Parkinson, Felç, Kanser).
2. Evin damına konan baykuş ölüm getirir.
3. Köpeğin uluması ise iyi sayılmaz.
4. Rüyada kalabalık görmek ölümlle yorumlanırken kişinin kendini öldü olarak görmesi uzun ömre yorulur.
5. Akşam vakti komşudan kazan alınmaz.
6. Bahçesine ceviz ağacı dikenin ömrü kısa olur.

Öleceği kesinleşen kişiye hürmet edilir. Her istediği sağlanır. Saygıda kusur edilmez.

B. ÖLÜM ANI: Öleceği anlaşılan kişiye durum belli edilmemeye çalışılır. Ancak alacağı, vereceği varsa helalleştirilir. Başında; "Yasin" okunur. Kelime-i Tevhid söylenir. Allah'ı zikretmesi söylenir. Ölecek kişinin kulağı duymuyorsa eline tesbih verilir.

Ölüm anında kişiye devamlı su verilir. Çünkü şeytanın su karşılığı kişinin imanını istediğine inanılır. Ölen kişinin başının sağ yanına düşmesi sağlanır. Ölen kişinin başında sessiz bir ortam oluşturulur. Ölünün gözleri kapatılır. Ayak başparmakları birbirine bağlanır. Çene altı, bir iple başı saracak biçimde bağlanır. Ölenin elbiseleri çıkarılır. Elleri göğsünün üstüne konur. Ölü şişmesin diye karnına bıçak veya demir parçası konur. Odası temiz ve havalı tutulur. Uzak yakın tüm akrabalara haber gönderilir. Ölüyü yıkamak için su hazırlanırken camide

sela verilir. Köy mezarlığında "Aile Tabisi" adı verilen aile mezarlığı varsa boş bir yerinden kazılmaya başlanır. Ölü, akrabalarından bilen biri vasıtasıyla yıkanır, kefenlenir. Yıkama esnasında ölüye abdest alınır. Ölü lifi adı verilen bir bez ile anüs bölgesi kapatılır ve ölünün abdest bostması engellenir. Kefen olarak da: Beyaz kaput bezi, patiska, akfil, yatak çarşafı kullanılır.

Yamanlı köyünde bir adet hazır tabut vardır. Buna "Sal" adı verilmektedir. Üzeri de yeşil bir örtü ile kaplıdır. Yeşil örtü yoksa bayrak örtülür. Bazen ölü evi tabut üzerine namazla örter. Bu namazla caminin malı olur.

Ölü, cenaze namazı kılınacak yere ve mezara kadar köylüler tarafından taşınır. Başı önde olacak şekilde götürülür. Bu esnada "Allah rahmet eylesin." denir.

Cenaze namazı musalla taşının üstüne kılınır. Ölünün ayakları doğuya, başı batıya gelecek şekilde yatırılır. Cenaze namazını kıldıran hoca kibleye yönelir ve cemaatin de arkasında yer almasını bekler. Ölünün akrabaları ön tarafta yer alır. Namaz bitince, imam: "Ey cemaat! Merhumu nasıl bilirdiniz?" diye sorar. Cemaat de: "İyi bilirdik, Allah rahmet eylesin." der. Cenazeye katılanların hepsi haklarını helal ederler.

Cenaze namazı kılınırca mezarla gidilir. Bu esnada mezar kazılmış durumdadır. Mezar kazma işleminde bulunanların parası hemen verilir. İnsan göğsüne gelinceye kadar bir derinlik açılmış olmalıdır. Baş tarafı 15-20 cm daha derin olmalıdır. Mezar içine ölünün bir akrabası iner. Ölüyü son kez görmek isteyen kişiler kefen bezini açabilir. Ardından, ölünün mezarına yavaşça indirilmesi sağlanır. Ölünün ayağı doğuya, başı batıya olacak şekilde yatırılır. Mezar kazılırken kible tarafına doğru enlemesine yarım metre daha kazıldığı için toprak ölüye baskı yapmaz. Sol omuzu ve sol gövdesinin altına toprak verilir. Diğer tarafı da tahtalarla desteklenerek kapatılır. Tahta boşluklarına ot bastırılır. Böylece yüzü kibleye gelecek şekilde gömülür. Toprakla dölen mezarın etrafına taş dizilir. Böylece burada mezar olduğu belli olur. Ölünün baş tarafına gelecek şekilde mezar taşı olur. Mezar taşında: Adı, Soyadı (varsa lakabı), Doğum tarihi, Ölüm tarihi, Ruhuna Fatiha yazılır. Şehit mezarlarının başında bayrak da vardır. Eski mezarların başında tahta veya taş dikilir.

Ölüleri "Porsuk" adlı hayvandan korumak için mezarın üstüne iğde ağacı örtülür ve bolca katran dökülür. Mezar kapatıldıktan sonra Kuran okunur, dualar edilir. Ölü evine baş salığı ziyaretleri yapılır.

C. ÖLÜM SONRASI: Ölüm sonrası akrabalar ölü evinde toplanır. Paylaşılan acıya "Yas" denir. Genç yaşta ölenlere veya sevilen, sayılan kişiler için ağıt yakma geleneği vardır. Bu durum birkaç gün sürer. Ölü evinin işleri birkaç gün için köylüler tarafından yapılır. Tarlası kazılacaksa kazılır, ekini biçilecekse biçilir, pancarı sökülecekse sökülür. Komşular yemek getirir. Son zamanlarda "Lahmacun" yaptırılıyor. Bütün bu işler karşılıksız yapılmaktadır.

Ölü evinde radyo ve televizyon bir hafta süresince açılmaz. Bu dönemde düğün yapılmaz. İki hafta sonra düğün yapacaklar bile cenaze evinden izin ister. "Komşum ben düğün yapmak istiyorum. Ölümün de Allah'ın emri, düğün de Allah'ın emri. İzin verirken düğün yapacağım." der. Ölü evi teşekkür ederek düğün için izin verir. Ancak düğündeki çalgı sesleri yüksek değildir.

Ölü evine ziyarete gelenler: "Allah acısını unutmasın, En büyük acınız böyle olsun, Allah korktuğundan emin etsin, Ölünüz cennete gitsin, Başınız sağ olsun, Allah başka acı göstermesin." der.

Ölünün uzaktaki akrabaları gelince mezarla gidilir. Bayramda da ziyaret edilir. Ölüm üzerinden geçen 3., 40., 52., 71. günlerde ziyaretler düzenlenir. 3. günde kömbe ekmeği dağıtılır. 7., 40. ve 52. günlerde yemekli Kuran okutulur. Bazen de bu zamanlarda Mevlit okutulur. Uzaktan gelenler şeker, lokum, sucuk dağıtır.

Ölü aısına dağıtılan yemeğe tüm köy davet edilir. Bu yemekler basit değil, bir hayli uğraş isteyen yemeklerdir. Genelde; Döme pilavı (Keşkek), Kuru fasulye, Mantı, Hoşaf yapılır. Köylü imamı veya mevlit okuyan kişiler baş davettidir. Yemeğin ertesi günü Mevlit okutulur. Ölü evinin kadınları başlarına siyah tülbent bağlar. En sonunda dua edilir ve Mevlit biter.

Ölü, her zaman iyi yönleriyle, esprileriyle ve lakabıyla hatırlanır. Rahmetli diye anılır.

III. HALK İNANISLARI

"İnanç, bir kimsenin günlük yaşamını, davranışlarını etkileyen, başkalarından öğrenme yoluyla kazanılan düşünce varlığıdır.

Anadolu inançlarının da, öteki uluslardaki inançların da üç büyük kaynağı vardır: Çoktanrıci dinler, Tektanrıci dinler, Günlük yaşam olayları.

Anadolu, inançların kaynaşıp karıştığı, harman olduğu bir yerdir."

Yamanlı köyü Sünni bir köydür. Halk, inançları doğrultusunda pek çok batıl inanış geliştirmiştir. İnanışlar geçmişten günümüze geldiği için nedenleri bilinmemektedir. Ancak bu inanışlar kendilerini hala muhafaza etmektedirler.

1. ZİYARET YERLERİYLE İLGİLİ İNANISLAR : "Anadolu'da ziyaret yerleriyle ilgili pek çok inanış vardır. Her şeyden önce şunu ifade etmek gerekir ki, Türklerin buldukları yerler de dahil, İslam dünyasında çeşitli yer ve zamanlarda yaşamış velilerin hepsi kült olmuş değillerdir. Bunların çoğu ölümlemlerinden sonra unutulup gitmişlerdir; ancak bir kısmının etrafında kült teşekkül ettiği ve artık yüzyıllarca unutulmamak üzere halk hafızasına mâl oldukları, başka bir deyimle "Ölmeyen Ölü" haline geldikleri görüldü."

CİNLİ TOMAS: Yamanlı köyünde Cinli Tomas adında bir ziyaret yeri vardır. Zamanında, Tomas adlı birisini burada cin çarpmış. Böylece buranın adı Cinli Tomas olarak kalmış. Evlenmek isteyen, evde kalan, sevdiğine kavuşmak isteyen, kısır olan, ev yaptırmak isteyen, bir beladan kurtulmak isteyen buraya gelip dilek diler ve ağaca bez bağlar.

2. YAĞMURLA İLGİLİ İNANISLAR VE YAĞMUR DUASI : Yamanlı köyü nüfusunun büyük bir kısmı çiftçilik ile uğraşır. Yağmur, köy halkı için berekettir. Az yağan yağmur kuraklık getirdiği gibi çok yağan yağmur da zarar getirir. Bu durum, yağmurla ilgili inanışları da beraberinde getirmiştir.

Yağmurla İlgili İnanışlar Şunlardır:

1. Kirlenmişler engin uçarsa, yağmur yağar.
2. Dışarıdaki sinekler evin içine girerse, yağmur yağar.
3. İnek ahır duvarını yalarsa, yağmur yağar.
4. Aşağı yel adıyla bilinen Lodos rüzgarı yağmur getirir.
5. Annenin ilk çocuğu süpürge yakıp elinde sallarsa, rüzgar yağmur bulutlarını toplar ve yağmur yağar.

YAĞMUR DUASI: Yağmur duası, kuraklık olunca yapılır. Cuma günü, yağmur çıkılmadan önce kurban kesilir. Kurban etinden yemek yapılır. Bu yemeğe, tüm köy halkı davet edilir. Ardından Cuma namazına gidilir. Namaz kılındıktan sonra 9999 adet çakıl taşı toplanır. 12 tane imam bu taşlara dua okur. Taşlar, her imamin elinden ayrı ayrı geçer. Dua okuma faslı bitince, bu taşlar, evlenmemiş, ergenlik çağına girmemiş kişilerce suya konur. Yağmur yağana kadar su içinde kalır ve çiftçi tatmin oluncaya kadar da sudan çıkartılmaz.

3. NAZAR, NAZARLIKLA İLGİLİ İNANISLAR : "Çarpılmanın nedenlerinden biri sayılan Nazar değmesine halk arasında "Kötü göz" de denir. Bunun oluşmasında tek neden yapılmaması gereken bir işin, eylemin yapılması, söylenmemesi gereken bir sözün söylenmesidir. Çarpılma ile Nazar değmesi arasında görülen bağlantı çarpılmanın nazar değmesi sonucunda ortaya çıkmış olmasıdır."

Yamanlı köyünde nazarla ilgili inanışlar oldukça fazladır. Bazı kişilerin gözünün değdiğine inanılmaktadır. Bu nedenle de nazara karşı pek çok önlemler alınmakta, hocalara gidilmektedir.

Nazar değeceğine inanılan kişiler; güzel kişiler, uzaktan gelenler, yeni doğanlar, başarılı olanlar, çok mahsul alanlar, malı mülkü çok olanlar, temiz iş yapanlar gibi toplum içinde takdir gören insanlardır.

Nazardan korunmak için; Nas, Felak, Fatiha, Ayetel Kürsi gibi sureler okunur. Eve, nazar boncuğu veya sarımsak asılır. Nazar değene; 500'lük tespih çekilerek başından aşağı indirilir. Ardından Nas, Felak, Fatiha, Ayetel Kürsi gibi sureler okunur. Okunan her duada tespih baştan geçirilir ve ayakta çıkarılır.

Avcı olup da av vuramayanlara: "Senin kısmetin bağlanmış" derler ve nazar değdiğine inanırlar. Kısmeti bağlanan kişinin kısmeti açılın diye, yedi tane Mehmet isimli evden un alınır ve ekmeğe yapılır. Av yapamayan kişiye yedirilir. Nazar değen kişiye, kendisine nazar edenin elbisesinden bir parça -gizlice- kesilir. Nazar değene tütsü yapılır.

KURŞUN DÖKME: Ateşe dayanıklı bir kaba kurşun koyularak eritilir. Nazar değdiğine inanılan kişi ortaya oturtulur. Dört kişi, başına örtü tutar. Bir tasa da su konur. Eritilen kurşun dualar eşliğinde su dolu tasa boşaltılır. İçindeki şekle göre nazar değip değmediği anlaşılır.

Nazarla İlgili İnanışlar:

1. Yabancı birinin hayvanlar arasında gezmesi iyi sayılmaz. Nazar değeceğine inanılır.
2. Kendisine nazar değen kişi devamlı esnemiş.
3. Komşuya süt verirken nazar değmesin diye, sütün içine siyah kömür atılır.
4. Yoğurt mayalanırken kimseye gösterilmez.
5. Uzaktan gelen kardeşler köy içinde gezerse kulaklarının arkasına kara çalınır.
6. Gençlere nazar değmesin diye, koltuk atlarına iğde çalısı bağlanır.

4. BÜYÜ İLE İLGİLİ İNANISLAR : Yamanlı köyünde büyü ve büyücülük ile ilgili inanışlar da diğer batıl inanışlar gibi zengindir. Köy halkı büyüye; "Muska", büyücülüğe; "Muskaçılık", demektir. Halk, pek çok kişiye büyü yapılarak kısmeti kapatıldığı veya deli edildiği inanışlarını hala sürdürmektedir. Bu durum büyü ve büyücülüğe verilen değeri artırmaktadır.

Büyü:

1. İyi büyü,
  2. Kötü büyü, olmak üzere ikiye ayrılır.
- İyi büyü; sevenleri kavuşturmak için, karı-kocayı bir araya getirmek için, hastalıklardan kurtarmak için, korkuyu yenmek için, erkek çocuk doğması için, kurşundan korunmak için, cin ve şeytan çarpmasından korunmak için, uğursuzluğu gidermek için yapılır.
- Kötü büyü; sevenleri ayırmak için, karı-kocayı ayırmak için, öldürmek için, delirtmek için, evden kaçırarak için, özürü çocuk doğurması için, kıskançlıktan yapılır.

Büyü Çeşitleri:

1. İğne muskasi: Bir sabuna 40 tane iğne saplanır. Üzerine okuyup üflenir. Ardından bir poşete konur ve suya atılır veya mezarla gömülür. Sabun eriyince kendisine muska yapılan kişi ölür.
2. Söğüt ağacına yazılan muska.
3. Kaplumbağa kabuğuna yazılan muska.
4. Ceylan derisine yazılan muska.
5. Timsah derisine yazılan muska.
6. Nala yapılan muska.
7. Saç teline yapılan muska.
8. Kiriş (Bağırsak) muskasi.

5. BATIL İNANISLAR : Yöredeki batıl inanışları şu şekilde sınıflayabiliriz:

A. GENEL İNANISLAR:

1. Akşam vakti komşudan kazan alınmaz veya kazan verilmez, ölüm habercisi sayılır.
2. Akşam vakti merdiven altından geçilmez.
3. Akşam vakti tırnak kesilmez.
4. Akşam vaktinden sonra komşuya kara sac verilmez.
5. Akşam vaktinden sonra komşuya soğan verilmez.
6. Avucunda pamukçuk olan bir çocuğun hastalığı iyileştirilirse, çocuğun

kısmeti kaçar.

7. Ayakkabı ve terliğin ters dönmesi uğursuzluktur.

8. Ayakkabıların üst üste binmesi yolculuğa işaretir.

9. Bahçesine ceviz ağacı dikenin ömrü kısa olur.

10. Boş beşik sallanırsa çocuğun gözü ağırır.

11. Çocukken avucu kapalı olan pinti olur.

12. Ekmek yaparken, leğenden alınan hamur kopartılıp geri konulmaz.

Bereketi kaçar.

13. Elden ele bıçak veya makas verilmez, kavga olur.

14. Gece aynaya bakmak iyi sayılmaz.

15. Gece sakız çiğneyen ölü eti yemiş sayılır.

16. Gelin eve girerken, bereket getirsin diye, başının üzerinden buğday ve arpa serpilir.

17. Gelin eve girerken, hamarat olsun diye, önüne oklava atılır.

18. Gelin eve girerken, hamarat olsun diye, şişe kırılır.

19. Gelin, evin eşliğinden geçerken, kaynanası ile iyi geçinsin diye, kapının üzerine yağ sürülür.

20. Genç kız aynada ay ışığını görüp yasin okur. Aynada varacağı oğlanı görür.

21. Güneş doğarken yatmanın günah olduğuna inanılır.

22. Kadın erkeğin önünden geçerse erkeğin kısmeti azalır.

23. Karanlıkta ısıklık çalınmaz.

24. Kayısı çekirdeğini çok yiyenin zehirleneceğine inanılır.

25. Keçeler düşün yaparsa, yaz da olsa kar yağacağına inanılır.

26. Kız çocuğuna hamile bir kadının erkek çocuğu emzirmesi doğacak çocuğa dokunur, çocuk zayıflar.

27. Kızların kime varacağını öğrenmek için yaptıkları batıl bir uygulama vardır: Evlenme çağına gelmiş genç kız tahtadan yapılmış olan "Ağaşak" bulur. Bu ağaşakın ortasından avuç dolusu tuz ve un geçirilir. Bir tabakta bu un, tuz ve su karıştırılır, hamur yapılır. Fırında pişirilir, yatarken yenir. Ancak su içilmez. Bu hamuru yiyen kız rüyasında kimin elinden su alırsa ona varır.

28. Misafirlikte tırnak kesilmez ama saç taranır.

29. Ocağın içinden çıkarılan külün komşuya verilmesi uğursuz sayılır.

30. Sünnetsiz çocuğun vurduğu av, kestiği kurban yenmez.

31. Yatan birisi üzerinde yorgan sökülmez.

32. Zayıf çocuk mezara götürülüp toprağa yatırılır. Ağlarsa iyileşir, ağlamazsa çocuğu toprağı istediği ve öleceğine inanılır.

B. CİNLER, PERİLER, ŞEYTANLARLA İLGİLİ İNANIŞLAR:

1. Evin eşliğinde oturan cin tarafından çarpacağına inanılır.

2. Gece vakti dışarı sıcak su dökülürse cinin çarpacağına inanılır.

3. Küllük üzerinden geçilmez, burada cinin evi olduğuna inanılır.

4. Süpürge üzerinden atlanırsa şeytanın çarpacağına inanılır.

5. Yeni doğum yapmış kadın ve bebeği kırkı çıkıncaya kadar, al basmasından korumak için yalnız bırakmazlar, yaşlı bir kadını yatırılır.

6. Yüklükte yatanın cin tarafından çarpacağına inanılır.

C. HAYVANLARLA İLGİLİ İNANIŞLAR:

1. Akşam öten horoz uğursuzluk getirir.

2. Başa kuş konması veya pislemesi uğur getirir.

3. Baykuşun ölüm getirdiğine inanılır.

4. Bir kimsenin koyunu, keçisi, öküzü, ineği, atı, eşeği gibi ehli hayvanları gece eve dönmeyip de dağda kalırsa "Kurt Ağzı Bağlatma" adı verilen bir büyü yapılır. Açılıp kapanan bir bıçağın ağzı yarım açılarak dua okunur ve kapatılır. Böylece hayvanlara bir şey olmaz.

5. Ev yılanı ve tarla yılanı öldürülürse bereket azalır.

6. Güvercin ve kumru öldürmek iyi sayılmaz.

7. Hayvanların kasım ayından sonra soğduğuna inanılır.

8. Kara kedinin önden geçmesi ayrılık habercisidir.

9. Köpeğin uzun uluması iyi sayılmaz. Ezan okunurken ulursa kötülükleri üzerine çeker.

10. Sağmal hayvanı olan kişilerin önünden boş kapla geçilirse, hayvanın sütü kesilir.

11. Tavuğun horoz gibi ses çıkarması iyi sayılmaz.

D. GÜNLERLE İLGİLİ İNANIŞLAR:

"Anadolu halkı yedi güne yedi ayrı anlam verir. Bunların çoğu dinlerle gelen, zamanla benimsenen inançlardır."

1. Ağlayan çocuk, Üç Çarşamba dövülürse ağlaması kesilir.

2. Akşam namazından sonra cenaze gömülmez.

3. Cuma günü tırnak kesilir.

4. İki bayram arası düşün yapılmaz.

5. Misafirin gittiği gün çamaşır yıkanmaz, Perşembe günü çamaşır yıkanır.

6. Sadece Salı günü örümcek yuvası bozulur.

7. Salı günü kumaş kesilmez.

8. Salı günü yola çıkılmaz.

9. Salı ve Çarşamba günü çamaşır yıkanmaz.

E. DEPREMLE İLGİLİ İNANIŞLAR:

1. Deprem öncesi solucanların yeryüzüne çıktığına inanılır.

2. Köpeğin uluması, horozun ötmesi, atın kişnemesi deprem belirtisi sayılır.

3. Kuşların ve köpeklerin depremi önceden bildiğine inanılır.

F. GEBELİKLE İLGİLİ İNANIŞLAR:

Gelinin Doğuracağı Çocuğun Cinsiyetini Belirlemek İçin Çeşitli Uygulamalar Yapılır:

1. Gebe kadın bir eve götürülür. Bir divanın altına bıçak, bir divanın altına da makas konur. Kadın, bıçaklı divana oturursa oğlu, makaslı divana oturursa kızı olur.

2. Gebe kadının kalçası büyükse kız, karnı sivriyse erkek çocuğu doğurur.

3. Gebenin aşerme şekline bakılır: Ekşi yerse kız, tatlı yerse erkek doğurur.

4. Gebenin yürüyüşüne bakılır: Yüzü asık yürüyorsa kız, yüzü güleç yürüyorsa erkek doğurur.

Gebelikle İlgili Batıl İnanışlar İse Şöyledir:

1. Gebe kadına kuş eti yedirilirse çocuk kuş gibi hafif olur.

2. Gebe kadına tavşan yedirilirse doğacak çocuğun dudağı yirik olur.

3. Gebe, aşererken balık yerse çocuk sümüklü olur.

4. Gebe, karaciğer yerse doğacak çocuğu benli olur.

5. Gebenin tiksindiği şeyler yedirilmez.

6. Gebeye tuzlu yiyecekler yedirilmez.

Doğum Sonrasındaki Batıl İnanışlar:

1. Çocuğun göbeği siyah kurdele ile bağlanmaz.

2. Çocuk, kaya tuzu ile tuzlanır. Bunu yapmadaki amaç ise çocuğun terinin kokusunu önlemektir.

3. Gebe kadın, banyo yapmadıkça çocuğunu emzirmez.

4. Gebe kadın, kibleye asla ayağını uzatmaz.

5. Gebe kadın, üç ezan duymadan çocuğunu emzirmez.

6. İsteyen çocuğunu bal ile yıkar.

ALBASTI: "Yeni doğan çocukların, lohusalının başına işler açan, yıkım getiren Albastı cinlerin, perilerin çarpmasına denir. Şaman inançlarıyla yakın ilgisiz olduğu söylenen albastı ile Eski Anadolu Dinlerinde geçen kötü cinler, iyi cinler arasında bir bağlantı vardır."

Yamanlı köyünde Anne ve çocuğu al basmasın diye başında biri bekler. Doğumdan sonraki ilk kırk gün böyle geçirilir.

G. MEZARLIKLARLA İLGİLİ İNANIŞLAR: Mezarlıklarla ilgili inanışlar şunlardır:

1. Gelin getirirken mezar etrafında gezdirilir. Sonunun burası olduğu hatırlatılır.

2. Mezarlık olan yerde oynanmaz ve hayvan otlatılmaz.

3. Mezarlıklar yol kenarına yapılır. Böylece yoldan geçenlerin dua etmesi sağlanmış olur.

4. Mezarlıklara iğde, dut, kavak ağacı dikilir.

6. HALK HEKİMLİĞİ :

Yörede, kocakarı ilaçlarıyla pek çok hastalık iyileştirilmektedir. Günümüzde, Tıp alanındaki ilerlemeler sonucunda bu ilaçlara olan rağbet azalmıştır. Doktora giden insan sayısı günden güne artmaktadır. Bu da iyi bir eğitimin sonucudur. Fakir insanların doktora gidecek parasının olmaması, yörenin merkezi sağlık kuruluşlarına olan uzaklığı göz önüne alındığında halk hekimliğinin hala yaşamakta olduğu görülür.

Hastalıklar ve Tedavi Yöntemleri:

Ağlayan çocuk: Bir pabucun ters tarafıyla, üç Çarşamba vurulur.

Akrep ve yılan sokması: Temiz bir bıçak kızdırılır, yara kesilir. Vücuda girmiş olan zehir emilir.

Alerji: İspirto veya kolonya sürülür. Sık banyo yaptırılır. Çiir yedirilir. Solucan kahvesi yapılır.

Amel: Hastaya bol patates yedirilir. Ekşi kiraz kaynatılır. Pirinç lapası yapılır.

Arı sokması: Arı sokmasında amonyak koklanır, soğuk duş yapılır.

Bel ve sırt ağrısı: Viks adlı ilaç sürülür. İspirto ve zeytinyağı da sürülür.

Böbrek taşı: Kuşburnu kaynatılır. Kekikli zeytinyağı içirilir.

Çıban: Mayalı hamur sarılır. Pişmiş soğan sarılır. Helva sarılır.

Dil yarası (Hissecik) : Sumak ekşisi veya "S" sürülür.

Diş ağrısı: Diş üzerine aspirin ve limon tuzu konur. Ağrı çoksa tarla gübresi de konur.

Göz ağrısı: Göze anne sütü sıkılır. Bir pamuk, demlenmiş çay içine batırılır, göze uygulanır.

Hiçkırık: Hiçkırık kişi korkutulur. Nefesini tutması söylenir.

Kanayan yara: Bir bez parçası yakılarak konursa yapılır ve yaranın üzerine basılır.

Karn ağrısı: Kömeç kaynatılır. Üzerine çavdar katılır. Karna sarılır.

Kırık-çıkık: Halk içinde "Sınuhuçu" dediğimiz kişiler bu işle uğraşır. Kırılan bölgeye; çiğ et, ezilmiş üzüm, et siniri sarılır. Tahta ile sabitlenir.

Kulak ağrısı: Kız çocuğu doğurmuş annenin sütü sıkılır.

Mantar: Hacamat yapılır, kan alınır.

Mayasır: Sıcak su kullanılır. Temizliğe önem verilir. İlaç kullanılır.

Mide bulantısı: Ekşi şeyler yedirilir. Çemen ile yaprak sarması da yedirilir.

Öksürük: Sıcak su veya karabiber karıştırılmış pekmez içirilir.

Sarılık: Burnun üstüne çizik atılır. Kişinin kendi idrarını içmesi söylenir. Sulu yemek yedirilir. Ancak yağlı yemek yedirilmez.

Şişlik ve morarmalar: Bir demir ısıtılır ve şişen yer üzerine konur.

Temra: Yuvarlak, sulu bir yaradır. Tedavi olarak; bu yaraya üç Çarşamba okunur, üflenir. Dua okuyan kişi yaraya tükürür.

Uçuk: Ağaç kaşığının sapı ısıtılarak uçuklayan yerin üzerine konur.

Yanık: Tedavide soğuk su kullanılır. Un veya diş macunu sarılır.

7. HALK BAYTARLIĞI : Yamanlı köyünde hayvan hastalıklarının tedavisinde yaşlı kadınların ve erkeklerin rolü büyüktür. Hayvan sahipleri, büyüklerinden öğrendiği tedavi metotlarını hala sürdürmektedir. Ancak veteriner kontrolü de yaptırılmaktadır. Bir çok hastalığın ilk önce halk tarafından iyileştirilmeye çalışıldığı, daha sonra uzman kişilere götürüldüğü bir gerçektir. Bu nedenle, Halk baytarlığı hayvan sahiplerince benimsenen ve uygulanan bir yöntemdir.

Hayvanlarda Görülen Hastalıklar ve Tedavi Yöntemleri:

A. Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvanlar:

Ateşi olan hayvan: Ateşi yükselen hayvanın kulağının ucu "V" şeklinde kesilir. Kulağı tokatlanır. Hayvana bol su verilir.

Ayağı kırılan hayvan: Hayvanın ayağı kırılınca tahta ile sabitlenir. Bu işlemi sinuhçular yapar. Hayvana bol yem yedirilir.

Ayağı topal olan hayvan: Suyu girdirilir ve iyice yıkanır.

Delî dana: Bu hastalık ortaya çıkınca veterinerine haber verilir.

Dilî yara olan hayvan: Sumak ekşisi verilir.

İnek zehirlenmesinde: Tuzlu yoğurt yedirilir.

Memesi şişen hayvan: Yeni doğum yapan hayvanlarda çok görülür. "Bezir" adlı krem sürülür.

Okra: Zayıf hayvanlarda görülen bir hastalıktır. Asalak bir hayvanın ineğinin derisi altına yerleşmesidir. Zararı yoktur. Bahar olunca bu okralar güve olur, uçar gider.

Tabak hastalığı: İneklerde görülür. Hayvanın ağız, dudakları, memeleri ve ayakları kavlur, ateşi yükselir. İlaç olarak sumak ekşisi kullanılır. Hayvanın ağızına sumak sürülür. Ayrıca, kaynatılır veya ayaklarına dökülür. Bu hastalık Şap hastalığı olarak da bilinir.

Yemekten, içmekten kesilen hayvan: Bu durum hastalık belirtisi olabileceğinden veterinerine haber verilir.

Doğum: İnek ve koyun doğumlarını siğircilar, veterinerler ve yaşlılar yaptırır. Doğum olayı ahırda yaptırılır. Yeni doğan yavru hemen tuzlanır. Altına çul serilir. Doğuran hayvan, yavrusunu hemen yalarsa ona ısınır ve hemen emzirir. Aksi takdirde emzirmeye alışması zor olur.

B. Kümes Hayvanları:

Ateşlenen tavuk: Çaresi olmayan bir hastalıktır.

Culukların kanat hastalığı: Bu hastalık hindiyi öldüren bir hastalıktır.

İbrik kararması: Çaresi olmayan bir hastalıktır.

Tavuk ishali: Bu hastalık ortaya çıkınca hayvanın rengi değişir. Eti yenmez. Veteriner çağrılır.

Tavuk kıran: Bu hastalık ortaya çıkınca tavuğun ibiği kararır. Dışkı rengi değişir. Yemeden içmeden kesilir. Tedavi olarak da; aspirin suya ıslanır ve yoğurt katılarak yedirilir.

Zehirlenme: Hayvanın kursağı kesilir. İçi ılık su ile yıkanır. İspirtoya batırılmış iğne ve iplik ile kursak dikilir. Hayvana bol yem yedirilir.

8. HALK METEOROLOJİSİ : Yamanlı köyünde hava tahmini daha çok çiftçilik ve hayvancılık bakımından önemlidir. Hangi bulutun fırtına veya yağmur getireceği, yöre halkı tarafından az çok bilinmektedir. Fırtınanın etkilerinde çıkan rüzgarların da etkisiyle sağanak şeklinde yağmurlar yağmaktadır. "Aşağı yel (Iodos) yağmur getirir" anlayışı yaygındır. Fırtınalı günlerde hayvan otlatmaya, tarlada çalışmaya, harmanda çalışmaya gidilmez. Yağışlar, ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde yağmurdur. Bu mevsimler ekim yapılan dönemlerdir. Kışın, havanın sisli olduğu dönemlerde tahılların zarar göreceğini herkes bilir. Bu olaya "Çalındı" denmektedir. Yörede özel olarak hava tahmini yapan bir kişi yoktur.

IV. HALK BİLGİSİ

Yamanlı köyünde "Halk Bilgisi", konu olarak çeşitli başlıklar altında sıralanabilir. Halk kültürünün zenginliği, nesilden nesile gelen kültür unsurları, yaşama tarzı, eğitim bunu belirleyen unsurlardan bazılarıdır. Halk Bilgisine giren kültür malzemelerinden bazıları şunlardır:

1. HALK TAKVİMİ :

A. BABA HESABI: Bu takvim, ayın 14-15 günlerine göre düzenlenmiş bir takvimdir. Örneğin bugün ayın 30'u ise Baba hesabına göre 15'idir. Miladi takvimden 15 gün sonrası gösterir. Baba hesabı, Yamanlı köyünde en çok kullanılan takvim olarak karşımıza çıkar.

B. HİCRİ TAKVİM: Yaşlı kimseler tarafından kullanılmaktadır.

C. TAŞ TAKVİMİ: Kara kış gelince uygulana bir takvimdir. 90 adet taş alınır. Her gün bir tanesi atılır. Taş bitince kış da biter. Bu yöntem, ayrıca gürk tayuğun civciv çıkarmasında kullanılır.

Bütün bu yöntemler yanında bazı takvimler de kullanılmaktadır: 10-15 Nisan'da "Karıyı kazana koyan" başlar. Yine Nisan ayının ikinci haftası "Camızı eşinden ayıran" başlar. Şubatın ilk haftası, cemre havaya düşer, ikinci haftası suya düşer, üçüncü haftası toprağa düşer.

2. HALK MATEMATİĞİ :

A. PARMAK HESABI: Parmak sayarak yapılan hesaptır.

B. TAŞ HESABI: Hesap döneminde kullanılan bir hesaptır. Ürünler torbalanırken, torba miktarınca taş toplanır ve saklanır. Bu torbalar satılırken taşlar sayılır. Böylece torbaların eksik olup olmadığı kontrol edilir.

C. DÜZLEME: Zihinden yapılır. Hesaplanacak sayılar onluk sistem içinde artırılıp eksiltir. Örneğin; 27 ve 62 sayısının toplamını bulmak için 20 ile 60 toplanır. Daha sonra 2 ile 7 toplanarak sonucun 89 olduğu bulunur.

3. HALK ÖLÇÜLERİ :

Halk ölçüleri yavaş yavaş yok olmaktadır. Uzunluk ölçüleri buna örnektir. Ancak, tahıl ölçülerinde kullanılan sistem eski sistemin aynısıdır.

A. TAHIL ÖLÇÜLERİ: 1 Gülek = 4 Şinik. 1 Teneke = 2 Şinik. 1 Şinik = 4 Urup.

B. UZUNLUK ÖLÇÜLERİ: 1 Kol boyu = 1 Arşın. Günümüzde metre kullanılıyor.

C. AĞIRLIK ÖLÇÜLERİ: 1 Batman = 6 Okka. Günümüzde kg kullanılıyor.

4. TARIMDA KULLANILAN ARAÇLAR :

Yamanlı köyünde, makinelî tarıma geçildiği için tarım araçları çeşitlidir. Bu araçlar içinde en yaygın olarak kullanılanı traktördür. Günümüzde traktör ile tarlalar sürülür, ulaşımlar sağlanmakta, harman çekilmektedir. Bu kadar işlevsel bir araç eskiden yoktu. Köyün ilk kurulduğu zamanlarda tarım ilkel araçlarla yapılmaktaydı. Çiftçilikte, hayvan gücüne dayalı kağrı kullanılmaktaydı. Pek çok parçası tahtadan olan bu aracın bölümleri şunlardır:

1. Akmın: Tarlaya, kağrıyla gübre taşınmasına kullanılan düzendir. Çetenden daha küçük, ikişer sıra tahtadan yapılır. Arka yükü boşaltma kapağı bulunur.

2. Avsıt: Çamın özünden yapılan teker kısmı. Kenarına demir çember geçirilir. Mazinin iki ucuna takılır.

3. Boyunduruk: Okun ön bölümünde bulunur. Boyunduruk, camız derisinden yapılmış bir kayışla oka tespit edilir.

4. Çeten: Kağrının üst kısmında bulunan, örme sepet şeklinde olan ve saman çekmeye yarayan kısımdır. Söğüt şkinından ve keçi kilindan dokunmuş kilimden yapılır.

5. Dayak: Kağrıya yük binmeden, hayvanların istirahatlerini sağlamak için yedeğe zincirle bağlı olan parçaya denir. Dayak, kağrıyı belli bir yükseklikte yere paralel olarak durdurur.

6. Göp: Üst döşemenin ön ve arka taraflarına verilen isim. Göplerin üstünde kazık yuvaları vardır, 4 adet kazık çakılır.

7. Mazı: Meşe ağacından yapılan dingile verilen ad.

8. Meses: Kağrıyı çeken hayvanları yürütmek için kullanılan değneğe bu ad verilir.

9. Ok: İki çam kalasının belli bir açıda birleştirilerek şase şekline getirilmiş şekli.

10. Samı: Boyunduruğun iki yanında deliklerden geçirilen ve hayvanların boynundan geçen bölümdür. Samılar "Samı Bağı" adlı bir ip ile hayvanlara geçirilip kağrıya bağlanır.

11. Yastık: Okun altında maziyı tutan, sustaya benzeyen bir bölüm. Yastığın maziya gelen bölümüne, önlü arkalı meşe kazıklar çakılır. Böylece mazi ileri geri kaçmaz.

12. Yedek: Tespit çivisine yedek denir.

5. SAKIZ YAPIMI :

Köy hayatının kendine ait bir çeşitliliği vardır. Bunlardan birisi de sakız yapımıdır. Doğal hayattan elde edilen bu sakızlar çocuklar için büyük bir eğlencedir.

Başlıca Sakız Çeşitleri

1. Bozgulak sakızı: Bozgulak, yüksek yerlerde yetişen bir ottur. Siyah toprakta yetişir. Köküyle birlikte topraktan çekilince top top sakızları meydana çıkar. Çocuklar, bozgulak otunun kökünü çiğner. Toprağı çıkıncaya dek tükürürler. Sakızı kahverengi olup iyi şişirilmesiyle bilinir.

2. Buğday sakızı: Buğday tanelerinden yapılan sakızdır. Ağzıda çiğnendikçe nişasta ve buğday kabuğu ayrılır. Kalan öz kısmı sakızı oluşturur.

3. Çitlik sakızı: Çitlik otunun kökünden çıkan süt ile yapılır. Bu süt çabuk donar, sakız kıvamına gelir. 50 kökten bir çiğnemlik sakız çıkar. çiğnerken çitirdiği için bu adı almıştır.

4. Kenger sakızı: Kenger otunun kökünden yapılır. Kenger otunun kökünden süt çıkar. Bu süt toprağa atılır. Kısa bir sürede donar. Toprakta sıyrılarak alınır ve çiğnenir. 2 kökten bir sakız çıkar.

5. Mezda sakızı: Mezda çamı denilen bir ağacın sakızından yapılır. Çiğnendiğinde çok lezzetli olması, her türlü ağız, diş, solunum yolları hastalıklarına iyi gelmesiyle tanınan bir sakızdır.

Kaynakça

1. AKALIN, L. Sami, 1984, Edebiyat Terimleri Sözlüğü, 6. b., İstanbul, Varlık Yay.
2. AKSOY, Ömer Asım, 1989, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, C.1, 5. b., İstanbul, İnkilap Kitabevi.
3. Ana Britannica, 1991, "Tekerleme Maddesi", C.20, İstanbul, Ana Yay.
4. ARTUN, Erman, 1998, 2. Sınıf Anonim Halk Edebiyatı Ders Kitabı, Adana.
5. ARTUN, Erman, 1999, 3. Sınıf Ağır Tazı Türk Halk Edebiyatı Ders Kitabı, Adana.
6. BORATAV, P. Nalil, 1982, 100 Sonuç Halk Edebiyatı, 5. b., İstanbul, Gergçek Yay.
7. ELÇİN, Şükri, 1986, Halk Edebiyatına Giriş, 2. b., Ankara, KTB Yay.
8. EYÜBOĞLU, İsmet Zeki, 1987, Anadolu İnançları, Anadolu Mitolojisi İnanç-Söylençe Bağlantısı, İstanbul, Geçit Kitabevi.
9. OCAK, A. Yaşar, 1984, Türk Kültür İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkıbeleri, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay.
10. Türkçe Sözlük, 1998, "Fıkra Maddesi", C.1, Ankara, TTK b.

Turizmde Animasyon Çerçevesindeki Türk Gecelerinin Rehabilitasyonu

Yrd. Doç. Dr. Faik KÜÇÜKTOPUZLU - Öğr. Grv. Abdullah TEKİN*

İnsanları seyahate yönelten en önemli nedenlerden birisi de değişik kültürleri oluşturan unsurları görmek arzusudur. Bu unsurlar; dil, din, ahlak, hukuk, tarih, müzik, örf ve adetler, davranış ve zevkler, sanat, bilim ve düşünce gibi öğelerdir.

Kültürler arası ilişki dünya barışını sağlamada turizmin oynadığı en temel görevlerden biridir. Kültürel değişim ile yerli halk v turist arasındaki önyargı ve yanlış anlamalar kaybolmaktadır. Latin Amerika'ya yapılan gezilerin ana kaynağını kültürel faaliyetler olarak görmekteyiz. Karnavallar, gösteriler, toplantılar, oyunlar, eğlenceler, törenler ve ayinler, Meksika, Guetemala, Honduras, El Salvador, Peru, Bolivya ve Brezilya turizminin temel öğeleridir. Üstelik yerel halk ile turistler arasındaki kültürel deneyimleri arttırmada yerel konaklama işletmesi personeli kadar seyahat acentaları çalışanlarına da sorumluluklar düşmekte ve acentalar özellikle sunulan kültürel aktivitelerin oluşumunda aktif rol oynamalıdır.

Günümüzde pek çok konaklama işletmesi yerleşim kültürünü, yemeklerini ve folklorik eğlencelerini yerel ortamlarda otantik düzenlemelerle müşterilerine sunmaktadır. Bir çok turist deniz, kum, güneş ve dinlenme ile birlikte yabancı kültüre yönelik animasyon programlarını tercih etmektedir.

Son yıllarda konaklama işletmelerimizde uygulanan bu tür animasyon faaliyetleri denetimsiz ve kültüre uzak uygulamaları ile dikkat çekmektedir.

Bir animasyon programı çerçevesinde Türk Geceleri adı altında sergilenen çalışmalar "Her Şey Dahil" paketleri olarak otellerde kalan turistler için - sokağa daha az çıktıkları gözden uzak tutulmayarak- neredeyse zorunlu izlenen bir eğlence konumunda yansımaya başlamıştır.

İstemdeki (talep) yoğunlaşma, sunuyu da (arz) harekete geçirmiş ancak sunulan hizmetin kalitesinde büyük düşüşler gözlenmiştir.

Bu tablo animasyon yaklaşımına yönelik ilgiyi arttırmış, işe henüz yabancı olan, yahut işi yapabilmeye özlem duyan, daha önemlisi hiçbir iş bulamayan ve nihayet herhangi bir alanda başarılı olamayan kişiler animatör olmaya başlamıştır.

Konunun ayrıntılarına girmeden önce -sonuç kısmında da belirlenecek- önemli bir argümanı sergilemek durumundayız. Bilgi ve beceri isteyen bu mesleğin, turizm işletmeciliği yüksek okullarında oluşturulacak bir bölümde verilecek eğitim sonunda elde edilmesi daha doğru olur kanısındayız.

Animasyon konusunda ne tür uygulamalar yapıldığı konusunda bir-iki örnek vermek, yukarıda belirttiğimiz tablo hakkında bilgi verir düşüncesindeyiz.

(İç çamaşırlarının ölçülmesi/ayakkabı yığınlar/kadın giysili erkek animatörün çirkin giyinişi ve hanımlara yönelik sulu davranışları.) (Mizah, espri, ironi, humour, nükte, şaka, humournoir farkları)

Zaman zaman animasyon yani canlandırma, eğlendirme çerçevesinde veya ayrı olarak sunulan Türk Geceleri ise animasyon boyutundan daha dramatik bir tabloda gözlenmektedir. Bir çok kültürel değer; giysi, müzik, oyun ve benzeri boyutları, özgünlüğünü yitirmiş ve göreceli yozlaşmalara tanık olmaktadır.

Oysa konaklama işletmelerinde görevlendirilecek animasyon personeli; turizm psikolojisi, turizm pazarlaması bilgilerine sahip, entellektüel kişilikte ve mutlak yerel kültür konusunda bilgili olmalıdır.

Bu çerçevede gözlenen olumsuzlukları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Kültürün tanımı iyi bilinmemekte ve kavram uygarlıkla karıştırılmakta veya eş değerli nitelendirilmektedir.
2. Kültürün öğeleri iyi bilinmemektedir.
3. Kültürün Türk ve Türkiye boyutları karıştırılmakta ve yine iyi bilinmemektedir.
4. Kültürün özgün, ulusal ve evrensel boyutları birbirine karıştırılmakta, yerel ve özgün kültürlerin değeri iyi anlaşılmamaktadır.

Kültür, bir insan toplumunun devlet hayatında, toplum bilimde ve güzel sanatlarda, ekonomik hayatta yani tarımda, ticarete yapabildiği şeylerin bileşkesidir.

Bir başka tanım ise insanın bir toplumun üyesi olarak edindiği bilgi, inanç, sanat, ahlak, gelenek ve göreneklerle her türlü beceri ve alışkanlıklarını içeren karmaşık bir bütündür.

Bilindiği gibi yüce Atatürk; "Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür. Reis-i Cumhur olmasaydım, Kültür Bakanı olurum." sözleri ile kültürün bir millet için önemini vurgulamıştır.

Ulusal kültür bütünü'nü oluşturan basamak ya da dilimlere bakıp açılırlarına göre kimi kez alt kültürler, sınıf kültürleri ya da bölgesel, yöresel kültürler denilmektedir.

Ulusal kültürü canlı tutan güç, belli bir oranda da olsa yerel kültürlerdeki bu ayrılıklar ve dahası normal sayılabilecek sürtüşmelerdir.

Türk kültürü (Türklerin tarih sahnesine çıkıştan günümüze

kadar yaşadıkları yerlerde yarattıkları, yaşadıkları kültür), Türkiye Kültürü ise bu topraklarda var olan ve onların gelişi ile değişikliğe uğrayarak devam eden ve günümüze kadar ulaşan kültür anlamındadır.)

Türk Kültürü'nün Kaynakları	Orta Asya Komşu ülkeler, (Çin, Hint) İslam (Arap, İran)
Türkiye Kültürü	Özgün Türk Kültürü (Orta Asya) İslam Kültürü (Arap, İran) Anadolu Yerli Kültürleri Batı (Avrupa) Kültürü

Kültürün öğelerini; dil, yazı, din, bilim, sanat, resim, heykel, müzik, mimarlık, mutfak gibi farklı unsurlarda görmekteyiz. Sıralanan maddeler çerçevesinde bilgisizliğin egemen olduğu ortamlarda yapılan, gerçekleştirilen uygulamalar yanlış olmaktadır. Deyim yerindeyse "Kaş yapalım derken göz çıkarılmaktadır".

Verilecek çarpıcı örneklerden biri, "Mehter"dir. Bilindiği gibi Mehter, oda müziğine benzeyen nevbet ve askeri müzik olarak nevbet olmak üzere ikiye ayrılır. Bu ayrım bilinmediği için bilgisizliğin egemenliğinde askeri müzik olarak bilinen nevbet küçük salonlarda sergilenmekte ve askerleri coşturan "cenk havaları" büyük gürültü yaratarak turistlere ıstırap vermektedir.

Bir başka örnek Türk Halk Dansları ile ilgilidir. Giysi kaosunda, özensiz, salt bir görevin ticari boyutta yerine getirilmesine yönelik olarak sergilenen Türk Halk Dansları modelize edilmiş biçimi ile estetik ve fizik güzelliği ile yansıtılabilir.

Yalan yanlış bir titreme hareketinden sonra masa masa dolaşp turistlerde adeta para isteme boyutunda yansıyan dansözler de bu tür etkinliklerin bir başka görünümüdür.

Anılması ve örneklenmesi gereken bir diğer konu da kültürün öğelerinden biri olan yemeklerdir. Özgün Türk Yemekleri'nin (Hünkar Beğendi - Su Böreği - İmam Bayıldı vb...) bir mutfağın hiç değilse o akşam göze çarpması gerekir.

Özetle animasyon ya da Türk Geceleri adı altındaki canlandırma etkinlikleri düzeyli ve donanımlı boyutlardan yoksundur. Oysa gelen konuklar Türk Kültürünü görmek, öğrenmek hatta yaşamak istemektedirler. Nitekim bu doğrultuda verilecek en seçkin örneğe Kapadokya bölgesinde tanık olunmaktadır. Avanos'da testi yapımı, turistler tarafından önce dikkatle izlenmekte, daha sonra bu edim turistler tarafından yerine getirilmektedir. Bir kültür öğesi olan sanat birlikte "icra" edilmektedir. İstenen, beklenen ve özlenen de budur zaten. Çünkü bütün dünyayı saran globalleşme (küreselleşme) en çok turizm alanını tehdit etmektedir. Özgün kültürlerin yitimi yahut ulusal kültürlerin yozlaşması turizmde mevzi yitirilmesi anlamına gelir. Batılının aradığı müzik, oyun, yemek türüyle kültür farklı olmalıdır. Daha gizemli, daha zengin, daha egzotik öğelerin umudu içersindeki turiste kendi ölçekleri ve tarzındaki yaklaşımlarla çalışmak iyi sonuçlar vermez.

Bu noktada kimi yerleşim merkezlerimizdeki tablonun bu olumsuz çizgiye toşutluk gösterdiği örneğini Antalya'ya 35 km. uzaklıktaki Göynük örneğiyle vermek mümkündür. Göynük yakın zamana kadar bir Yörük Köyü iken turizm tesislerine yakın olması nedeniyle etkilenmiş, köylüler bu alana yönelmeye

başlamış, köy kasaba olunca buraya göç gözlenmiş, yapılar, yaşam biçimleri değişmiştir. Daha sonraki aşamada yabancılar da bu kasabaya yerleşmiş ve özgün köy evleri, özgün kültürlerle yok olmaya başlamıştır. Şimdi Göynük'te Ne Yörük yaşamından izler ne de bir tek deve çanı göze çarpmaktadır. Globalleşme bu boyutuyla turizme çok büyük darbeler vurabilir. Onun için özgün-yerel kültürlerin korunması ve yaşatılması büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın Kültür Bakanlığı'nın denetiminde yapılması gerekir. Bu çalışmayı yaptıran veya sunanların rastgele kişiler değil konunun eğitimini almış kişiler olması gerekir. Nihayet konaklama işletmelerinin de kendi iç bünyelerinde bu konuyu denetlemeleri gerekir. Zira bu bir tanıtım yaklaşımıdır ve sonuçta otelden memnun kalınıp kalınmadığı ölçekleri ile değer bulacak, dinlenme yanısıra eğlenme boyutundan da aynı çizgide söz edilecektir.

Bu tür etkinliklerin (canlandırma boyutuyla) özgün öğelerin yakalanıp sergilenmesi şeklinde ortaya konulması gerekir. Kültürel zenginlikler bu alanda çok fazla ürün verebilecek bir içeriğe sahiptir. Özgün Türk mimarisi'ni yansıtacak bir maket binanın içinde çinçilik, tezhib, vitray, resim, kilim, örgü ve seramik çalışmaları sergilenebilir. Etkinlik olarak Tuluat, Orta Oyunu, Meddah ve nasrettin Hoca örnekleri sunulabilir.

Fas örneği seçkin bir yaklaşımdır. Turistlere sergiledikleri bir canlandırma boyutunda giysileri, müzikleri, gelenekleri, yerel oyunları ve at üzerinde sundukları gösterilerle tam bir özgünlük örneği vermektedir. Bu zengin ve tümüyle yerel ölçekli gösteriyi, çıplak ayaklı bir dansöz tamamlıyordu. Ulusal müzik eşliğinde bunulan bu dans gösterisi ile ülkemizde yapılan gösteriler çok ciddi farklılık gösteriyor.

Konaklama işletmelerinin canlandırma yaklaşımına Nasrettin Hoca ve Kanto seçenekleri düşünülüp, uygulanabilir;

Bilindiği gibi Nasrettin hoca, fıkralarındaki ince mizah ve seçkin ironi, ilgi ve övgüye değer boyutlar taşır. Bu çerçevede canlandırma olaylarına katılanların birkaç dil bilen yapılarıyla ve sahneye Nasrettin hoca giysileriyle, bir eşeğe ters binerek çıkmaları ve Hoca'nın öykülerini yansıtmaları düşünülebilir. Yine bu çerçevede yani "teatral" boyutta küçük bir orkestra eşliğinde kanto öyküleri sergilenebilir.

Kuşkusuz araştırma, inceleme, ilgi ve merak söz konusu olduğunda çok seçkin yaklaşımlara tanık olunacağı ve çok iyi ürünler yaratılacağı açık. Ancak toplumun her kesimine sinen kolaylık, kopyacılık ve durağanlık bu alanda da gözleendiği için ortadaki tablo kırık-dökük bir biçimde yansımaya devam ediyor.

Yararlanılan Kaynaklar

1. Atatürkçülük: Genel Kurmay Bşk. 2. Kitap, Ankara, 1984
2. Donald C. Weiskopf, A Guide to Recreation and Leisure, Ailly and Bacon Inc. III. Edit. Boston, 1999
3. H. Olalı, A. Timur, Turizm Ekonomisi, Ofis Matbaası A.Ş., İzmir, 1988, s.24
4. Jeremy Boret, Implications of Marketing and Promotion for The Development of Tourism, Tourism Management, December, 1982
5. Şerafettin Turan, Türk Kültür Tarihi, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990
6. Regina C. Schlüter, Tourism Development a Latin America Perpective, Global Tourism, Oxford Press, 1994
7. T. Var. J Ap ve C. Van Doren, Tourism and World Peace, Global Tourism, Oxford Press, 1994

Oyun, Dans ve Halk Oyunu Kavramları

Öğr.Gör. Yavuz KÖKTAN* - Araş. Gör. Erol EROĞLU**

Antropoloji çalışmaları insanın çeşitli vasıfları, özellikleri üzerinde de yoğunlaşmış ve sahanın uzmanları insana çeşitli adlar vermişlerdir. Homo Sapiens (düşünen, modern insan), Homo Faber (yapıcı veya alet yapan insan), Homo Ludens (oyun oynayan insan) v.b. gibi.¹

Homo Ludens kavramını ortaya koyan Huizinga'ya göre oyun kendi tabiiğinde bir mana ifade etmektedir. Genel hayattan farklıdır. Bir kültürden çıkma, tesadüfen meydana gelmiş bir unsur değildir. Kimilerine göre bir enerji boşalması, gevşemek için bir ihtiyaç, bir içgüdü taklidi olan oyun, kültürden eskidir.²

Oyunların niteliklerini belirterek bu kavramı açıklamaya çalışalım. "Oyun isteğe bağlı gönüllü bir harekettir. Zorlama veya ısmarlama oyun olmaz. Bu sebeple boş zamanlarda yapılır. Ancak oyun bir ritüel, bir tören olduğu zaman bir görev veya ödev olmaktadır. Böylece oyunun önemli bir özelliği ortaya çıkıyor. Oyun hür bir harekettir.

Oyun günlük hayattan farklıdır. Gerçek hayattan geçici olarak çıkar. Çocuk oynarken gerçeğin dışında olduğunun şuurunu taşır. Bu sebeple de çıkarıcı olmaz. Oyun bir dinlenme andır ve hayatın süsüdür.

Oyunun kendine has yeri ve zamanı vardır. Bir sonuca yönelik olarak başlar ve bir noktada biter. Oyun alanlarına giriş ve çıkışın belirli kuralları ve bozulmayacak bir düzeni vardır. Bu düzenin bozulması oyun bozanlık olur ve cezası vardır.³

Oyunlarda iki önemli özellik, gerilim ve sonucun belli olmayışıdır. Tek başına oynanan oyunlarda bile bu görülür. Gerilim, belirsizlik, rastlantıya dayanmaktan çıkar; bu belli bir sonuca ulaşmak, onu elde etmek için bir çabalama, bir uğraşmadır, başarı için bu çabada bir gerilim vardır. Yarışma niteliği arttıkça gerilim de artar.⁴

Oyuncular çoğunlukla kılık değiştirerek kendini dış dünyadan ayırır. Kendi aralarında da gizli bağlarla birleşirler.

Oyunların fonksiyonlarını iki bölümde ele alabiliriz. Bunlar:

1. Fert için yarışma, karşılaşma, müsabaka.
2. Bir şeyi taklit etme, benzetme.

Bu fonksiyonları itibariyle de seyirci için yapılır.⁵

Huizinga, bugünkü medeniyetin oyunu hayattan ve kültürden ayırdığını; böylelikle oyunun toplumun içindeki asıl kıymeti ve fonksiyonunu yok ettiğini belirtmiştir.⁶

Oyunun zıddı ciddiyet ve iştir. Ancak oyunun manası ciddi olmamak değildir. Tam aksine birçok oyunda yerine göre ciddiyet vardır ve oyuncu yoğun olarak kendini oyuna verir.⁷

İnsan hayatının hemen hemen her safhasında oyunun yeri vardır. Hatta insan hayatının bütünü bir oyuna benzetilebilir. Çünkü insanın hayatı boyunca rol yaptığı düşünülebilir. İçinde yaşanan cemiyetin fertlere verdiği veya kazandığımız statüye ve cemiyet kültürüne göre çocukluk, annelik-babalık, öğrencilik-öğretmenlik, karılık-kocalık gibi statüler üstlenip yerine getirmek, rol yapmak dolayısıyla oyun oynamaktır. Gerçekte yeryüzünü sahne kabul edersek, insan hayatı bir oyun; insanlarda bu oyun içinde kendilerine verilen görevleri yapan birer aktördür. Dolayısıyla insanın en önemli özelliklerinden biri oyunculuğudur.⁸

"Huizinga'nın sıraladığı nitelikler özetlendiğinde şu sonuçlara varabiliriz: Oyun özgür bir eylemdir, bilinçli olarak günlük yaşamın dışında kalır, ciddi bir iş olarak benimsememekle beraber, oyuncu yoğun olarak kendini oyuna verir. Bu eylemden maddi bir kazanç, bir kâr, bir çıkar beklenmez. Oluşumu, kendi zaman ve yer sınırlaması, saptanmış kuralları ve düzeni içindedir. Çoğunlukla dış dünyadan kendilerini kılık değiştirme ve başka yollarla ayırır ve oyuncularını, aralarında gizli bağlarla birleştirir, toplumsal öbekleşmeyi kolaylaştırır."⁹

Özelliklerini saydığımız oyun kavramını, "İnsanda içgüdüsel olarak mevcut bulunan, temeli din ve büyü ile ilgili bazı töre ve törenlere dayanan; toplumların kültür yapılarına göre şekillenen ve toplumdaki topluma farklılıklar gösteren; yer ve zaman bakımından günlük hayattan farklı, isteğe bağlı, gönüllü, hür hareketlerdir."¹⁰ diye tanımlayabiliriz.

Sanatın çeşitli dalları kullandıkları malzeme ne olursa olsun insanı anlatmak ister. Şiir dille, musiki sesle, mimari taşla, resim renkle insanın kendisini vermek çabasıdır. Fakat insan, bütün bunlarda kendisini, kendisinden olmayan bir malzeme ile ifade etmektedir. İnsanın kendisini, kendisine has bir dille anlatması ancak oyunla mümkündür. Oyundaki temel unsur harekettir. Hareket kadar insanın kendisine ait, hatta doğrudan doğruya kendisi olan bir ifade vasıtası yok gibidir.¹¹

Arkeologların buluntuları, bize bugün de oynanan oyunların çok eski çağlara uzandığını göstermektedir. British Museum'da M.Ö.800 yılının pişmiş topraktan bir heykeli iki kızı aşıkla oynarken göstermektedir. Yine M.Ö.2600 yılında Ur ve Kalde kentlerindeki krallık mezarında bir Sümer oyun tahtası bulunmuştur.¹²

Oyunların yalnız eskiliği değil yeryüzüne yayılışı da ilgi

* Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Müdür Yardımcısı

**Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Temel Bilimler Bölümü Araştırma Görevlisi

çekicidir. Aynı oyunu birbirinden çok uzak, belki birbirine erişemez gibi gözükən iki toplumda bulabiliriz. Yalnız oyunun kendisi değil, oyuna verilen isimler bile benzerlik gösterir. Ankara köylerinde oynanan bir "körebe" çeşidinin adı "Kör Çebiş"tir. Çebiş keçi yavrusu anlamına gelir ve tepesindeki saçlar gözlerinin üstüne geldiği için gözleri bağlı ebeye benzetilerek, oyuna bu isim verilmiştir. Benzer oyunlara İsveç'te kör keçi anlamında "Blind Bock", Danimarka'da "Blinde-buk" denilir. Almanlar ise oyunu "Blinde Kuh" (kör inek), "Blinde Bock" diye adlandırırır.¹³

Antropolog Tylor oyunların yayılışıyla ilgili ilginç bir tez öne sürmüştür. Buna göre oyunlar Asya'dan Kuzey Amerika kıtasına Bering Boğazı'nda eskiden bulunan bir kara geçidi ile getirilmiştir. Bu da Amerika yerlileri ile Türkler arasında görülen benzerliklerin sebebinin açıklanmaktadır.¹⁴

Oyun türleri ile ilgili olarak pek çok çalışma yapılmıştır. **Pertev Naili Boratav**'ın yapmış olduğu gruplandırmaya göre oyunlar;¹⁵

I. Yalnız Çocuklara Has Oyunlar

a) Büyüklerin küçükler için çıkardığı oyunlar

b) Çocukların söz oyunları

c) Takım halinde danslı, türkölü oyunlar; basit taklit oyunları

II. Talih, Kumar, Fal ve Niyet Oyunları

a) Talih oyunları

b) Kumar oyunları

c) Niyet ve fal oyunları

d) Törelilik ve büyüklük oyunları

III. Beceri ve Güç Oyunları

a) Asıl beceri oyunları

b) Utmalı beceri oyunları

c) Cimnastikli ve ritmik oyunlar

d) Asıl güç oyunları

e) Güç ve beceri karmaşık oyunlar

İnsan hayatının hemen hemen her safhasında oyunun yeri vardır. Hatta insan hayatının bütünü bir oyuna benzetilebilir. Çünkü insanın hayatı boyunca rol yaptığı düşünülebilir. İçinde yaşanan cemiyetin fertlere verdiği veya kazandığımız statüye ve cemiyet kültürüne göre çocukluk, annelik-babalık, öğrencilik-öğretmenlik, karılık-kocalık gibi statüler üstlenip yerine getirmek, rol yapmak dolayısıyla oyun oynamaktır. Gerçekte yeryüzünü sahne kabul edersek, insan hayatı bir oyun; insanlarda bu oyun içinde kendilerine verilen görevleri yapan birer aktördür. Dolayısıyla insanın en önemli özelliklerinden biri oyunculuğudur.

IV. Zeka Oyunları

a) Aldatmaca, yutturmaca oyunları

b) Bellek gücü, düşünce çevikliği, sezinleme oyunları

c) Saklama ve saklambaç oyunları

d) Çizgili oyunlar

e) Taşlı oyunlar

f) Başka zeka oyunları ve bu bölüme giren oyuncaklar

V. Katışimli Oyunlar

a) Katışimli oyunlar

b) Oyuncaklar

Sonuç olarak oyun kavramı kültürden eskidir; çeşitli kültürlerden çıkma ya da bir rastlantı sonucu değil, tersine çeşitli kültür biçimlerinin doğuşunda başlıca etkindir.

Dans

"Dans kelimesi Almanca, Fransızca, İngilizce gibi dillerde hemen hemen aynıdır. (Tanz, Tanse, Dance). Dilimizdeki karşılığı oyun veya raks olmakla beraber daha çok dans şeklinde kullanılmaktadır.

Dansla ilgili olarak gerek ülkemizde, gerek diğer ülkelerde değişik tanımlar yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları şöyledir:

"İnsanın ruhsal durumunu birtakım bedeni hareketlerle ifade etmesi, açığa vurması."¹⁶

"Bütün çağlarda ve ülkelerde duyguların, coşkuların belirtilmesi için kullanılan sanat kolu."¹⁷

"Belirli bir ritme uyan, bu bakımdan müzikle kaynaşan hareketler, adımlar dizisi."¹⁸

"Ritmik hareketlerde dinsel ve büyüsel etkiler bulunduğu inancı."¹⁹

Yukarıdaki tanımlarda ortak nokta ritmik hareket ve müziktir. Ayrıca dansın din ve büyü ile olan ilgisi ifade edilmiştir. Buna göre dans kavramını şu şekilde tanımlamak mümkündür:

"Dans, orijini itibariyle majik ve kültik (büyü ve tapınmayla ilgili) olan, bütün çağlarda ve bütün ülkelerde duyguların, coşku ve heyecanların, ritmik hareketlerle (müzik aleti eşliğinde veya müzik aleti olmaksızın) anlatılmasıdır."²⁰

"Dans ilk insanın en güçlü anlatım araçlarından en başta gelenidir. Müzik, tiyatro, dil, konuşma yokken, dansın varolduğu ve diğer ifade ve anlatım, yöntem ve araçlarının ondan doğduğu, ondan türediği bugün en çok ağırlık kazanan görüştür.

Araştırmalar, başlangıçta bütün dansların bir anlamı olduğunu ortaya koymaktadır. Ama bu husus bugünkü bütün danslarda da mana ve öykü aramayı gerektirmez ve her dansın bir anlam ve öyküsü bulunduğunu göstermez."²¹

İlk insanlar doğum, ölüm, hastalık, gündüz, gece, rüzgar, yağmur gibi tabiat olaylarının nasıl meydana geldiğini bilmiyorlardı. Anlayamadıkları olaylar meydana geldiği zaman duydukları korkuyu vücut hareketleriyle ifade ettiler. Rüzgarda sallanan ağaçların, koşan hayvanların, uçan kuşların tesiriyle ritmik hareketler yapıyor, dönüyor, ellerini kaldırıyor, eğilip kalkıyorlardı. Tabiattaki seslerden aldıkları ilhamla ellerini çırpıp bağılıyor, davullara vurarak ahenkli sesler çıkarıyorlardı.²²

"Tabii güçleri kontrol edemeyen insanlar, olayları basit ritüellerde oyunlarla anlatmaya, onlardaki gücü anlamaya ve elde etmeye çalıştılar. Böylece temeli büyüye dayanan dans ortaya çıktı."²³

Dansın doğuşu üzerinde durup düşünürken, ilk dansın dünyamızın neresinde ortaya çıktığı akıllara gelmektedir. Dans uygarlıkla birlikte geliştiğine göre; ilk uygarlık dünyanın neresinde doğmuşsa ilk dans da orada doğmuştur. Günümüze kadar yapılan çalışmalar ilk toplu ve yerleşik hayat merkezlerini, İç Anadolu olarak göstermektedir. Şu halde dansın doğuş yerinin Anadolu toprakları olduğunu söylemek yanlış bir düşünce tarzı olmaz.

Dansın Anadolu'da ilk toplu ve yerleşik hayata geçildiği zamanlarda varolduğunu yapılan arkeolojik kazılar doğrulamaktadır. Konya'da, Çatalhöyük'te yapılan neolitik kazılardaki duvar resimleri, bu görüşün doğruluğunu çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. M.Ö. 5500-6500 yıllarına ait yapı kalıntılarının duvarlarında bulunan resimlerin konularını danslar oluşturmaktadır.²⁴

"İnsanlar tabiat güçlerini kontrol etmeyi başarınca, dansları ve dansların fonksiyonları değişmiştir ve bunun neticesinde dansların dini, sosyal, eğlence dansları gibi türleri oluşmuştur.

Dini danslar tabiat varlıklarını taklit etmek, hastalıkları iyileştirmek ve yiyecek bulmak için, kutsi varlıklara yalvarma mahiyetindeki danslardır.

Sosyal danslar doğumları, evlenmeleri, zaferleri kutlamak için yapılan danslardır.

Eğlence dansları yalnız dans zevki veya güzel vücut hareketlerini göstermek için yapılan danslardır.

Toplumların maddi ve manevî kültürleri geliştikçe dans anlayışı da değişmiştir. Önceleri taklit, büyü ve dine dayanan danslar, sonraları fonksiyonlarını kaybetmiş, son safhada salon dansları ortaya çıkmıştır. Salon dansları ortaya çıkınca, diğer danslara "Folk Dance" (halk dansları- oyunları-raksları) denmiştir. Böylece salon dansları ve halk dansları adıyla iki tür meydana gelmiştir."²⁵

İlk insanlar doğum, ölüm, hastalık, gündüz, gece, rüzgar, yağmur gibi tabiat olaylarının nasıl meydana geldiğini bilmiyorlardı. Anlayamadıkları olaylar meydana geldiği zaman duydukları korkuyu vücut hareketleriyle ifade ettiler. Rüzgarda sallanan ağaçların, koşan hayvanların, uçan kuşların tesiriyle ritmik hareketler yapıyor, dönüyor, ellerini kaldırıyor, eğilip kalkıyorlardı. Tabiattaki seslerden aldıkları ilhamla ellerini çırpıp bağılıyor, davullara vurarak ahenkli sesler çıkarıyorlardı.

Sonuç olarak dansların iki hususiyetini belirtmek gerekir. Bunlardan birincisi, dansların halk hayatında toplayıcı, yaklaşımcı rolü, ikincisi ise, tarihi gerçekleri yansıtması. Tarihi gerçekler binlerce yıl önceden, yazısız olarak yalnız dille günümüze ulaşabiliyorsa, danslarla neden ulaşmasın?

Halk Oyunları

Halk oyunları konusuna girmeden önce, yapılması gereken iş terim konusunu halletmektir. Terim konusunda yaşanan sıkıntının temelinde halk ifadesi yatmaktadır. Halk kelimesinin yanlış anlaşılması veya yorumlanmasından dolayı bir terim karmaşası yaşanmaktadır. Geleneksel danslar ifadesinde halk kelimesi geçmediği için daha uygundur. Ama halk oyunları terimi ülkemizde yaygın olarak kullanıldığı için, bu terimi kullanmanın daha doğru olacağı düşüncesindeyiz.²⁶

Ne zaman, kim tarafından ve nasıl meydana getirildikleri çoğunlukla bilinmeyen halk dansları, içinde doğdukları cemiyetin yaşamının, gelmiş geçmiş ve derin izler, yaşayan hatıralar bırakmış hadiselerin, yahut belirli zamanlarda icra edilen ve bu sebeple devamlılık arz eden merasimlerin mahiyet ve maksatlarının birer sembolü olarak nesilden nesile intikal ederek yaşayan ruhi ve içtimai vakıalardır.²⁷

Her oyun bir yerin, bir köy veya kasabanın daha doğrusu orada yaşayan insanların malıdır. Halk oyunları bir gelenekten gelir ve her yerin bir oyun geleneği vardır. Oyun geleneği, o yer halkının yaşayışındaki hususiyetlere göre yönünü çizer. Böylece farklı farklı oyunlar doğar.²⁸ "Belirli adım ve formlar aynı olmakla beraber, her kıta, aşiret, kabile, boy ve millet kendi stiline sahiptir."²⁹

"Oyunlar arasındaki fark herşeyden ziyade eski

mezheplerdeki ayinlerin birbirinden farklı olmasından doğmuştur. Çeşit çeşit inanışlardan kendi huyuna ve yaşayışına en uygun olanını seçmek nasıl toplulukların elinde ise, bunların muhite ve zamana, tabiata ve karaktere göre değişip, gelişmesi de öylece bir zarurettir. Yaylanın adamı ile kıyının adamı, ovanın insanı ile dağın insanı birbirinden farklı şartlar içinde elbette birbirinden farklı duyuşlara, jestlere, mimiklere, figürlere sahip olmuştur.”³⁰

Halk oyunlarının en başta gelen özelliği mahallilik ve yerliliktir. Bununla beraber aynı coğrafya bölgesine giren birçok yerlerin oyunları arasında benzerlikler görülür. Tabiat, iklim gibi şartların etkisi de olmakla beraber bu benzerlikleri daha çok etnolojik, sosyal faktörlere bağlamak yerinde olur. Hemen hemen bütün bölgelerde birbiri içine girmiş olan tipler vardır. Bunların sebebini toplu yerleşmelerde, göçlerde, askerlik, okul yolu ile sızmalarda, oyun meraklıları tarafından yenilik hevesi benimsenmede aramak lazımdır.

Oyun bölgeleri bir coğrafya gerçeği olduğu kadar bir tarih gerçeğidir de. Bu bakımdan her bölgede hakim olan oyun tipi mutlaka eski bir gelenektir. Bu tip o bölge içinde, sanki bir kaynaktan taşarcasına etrafına yayılmakta, bir yol bulduğu takdirde çok uzaklara kadar akıp gitmektedir. Böylece durumlarda ise uzaklaştıkça, asıl özellikler kaybolmaktadır.

Estetik gelenek sayesinde müzikte olduğu gibi halk oyununda da belirli bir takım üsluplar ve zevkler teşekkül eder ki, halk yaratıcılığında bunun rolü büyüktür. Ferdî yaratmalar, toplum içinde gitgide törpülenerek tipin genel vasıflarını almaya başlarlar. Bir bölgeye dışarıdan giren unsurlar da o bölgenin tipini alır.³¹

Geçmiş yüzyıllarda dini hayatta, ordu hayatında, meslek ve sanat hayatında, eğlence hayatında türlü türlü törenler yer alırdı. Bu törenlerde oyunun da bir fonksiyonu vardı. Halk oyunlarının kaynağı araştırılsa, bu törenlerden birine ulaşır.³² Bugün için gaye ve mahiyetini kaybederek tamamen estetik bir karakter kazanan oyunların temelinde kaynağını unuttuğumuz renkli bir dünya görmek mümkündür.³³

Davet ve merasimlere bağlı oyunlar genel olarak sosyal bir fonksiyona bağlı, bir toplumun yaşayış tarzına mana ve şekil alan oyunlardır. Yaşayış tarzının değişmesiyle âdetler ve inançlar da değişebilir. O zaman oyunlarda da değişiklikler olur. Âdetleri ve merasimlere bağlı oyunlar fonksiyon karakterini kaybettikçe ferdi kabiliyetler sayesinde hareketler gitgide üsluplaşır, soyutlaşır, halk oyun geleneğinin malı olur.³⁴

Halk edebiyatı ve halk müziği gibi halk dansları da halkın öz kültür varlıklarından biridir. Halk edebiyatı ulusal ve sosyal ruhu, söz ve yazı ile anlatırken, halk oyunları müzik, ses ve hareketle ifade eder.³⁵

“Ait olduğu toplumun kültür değerlerini yahsitan; bir olayı, bir sevinci, bir üzüntüyü ifade eden; orijini din ve büyü ile ilgili (majik ve kültik) olan; müzikli (bir müzik aleti eşliğinde veya bir müzik aleti olmaksızın el, ayak gibi organlar veya bıçak, kılıç-kalkan v.b. araçlarla tempo tutarak; veyahut şarkı-türkü söylemek suretiyle yaptıkları müzikten tempo alarak), tek kişi veya gruplar halinde icra edilen; ölçülü, düzenli hareketlerdir.”

diye tanımlayabileceğimiz halk oyunları kültürleme, kültürlenme ve fertten ferde aktarma yoluyla öğrenilmekte ve kültürel yayılma yoluyla yayılmaktadır.

Tabii ortamında, kendi tabii sahnesinde icra edilen halk oyunları, zamanla tabii sahnesinden alınarak modern sahneye getirilmiş; bütün dünya ülkelerinde profesyonel diyebileceğimiz çalışmalar seviyesine gelmiş, sahne sanatları arasına girmiştir. Bu durumda asıl kaynağından büyük ölçüde kopmuştur.³⁶ Halk oyunlarını dünyaya tanıtanın yolu sahneye uyarlamaktır. Ama burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır. O da halk oyunlarının temel unsurlarında değişiklik yapmamaktır. “Adına stilize veya başka bir şey diyerek kostümde, temel adımlarda ve ezgide yapılacak köklü değişikliklerle ortaya konan eserin veya oyunun adı halk oyunları olmaz, olmamalıdır.”³⁷

Kaynakça

1. Türker EROĞLU, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Halk Oyunları ve Halayların İncelenmesi, Ankara 1995
2. Türker EROĞLU, a.g.e.
3. Türker EROĞLU, a.g.e.
4. Metin AND, Oyun ve Döğü İsbankası Kültür Yayınları, İstanbul 1976
5. Türker EROĞLU, a.g.e.
6. Johan HUIZINGA, Homo Ludens, Ayrıtı Yayınları, İstanbul 1995
7. Metin AND, a.g.e.
8. Türker EROĞLU, a.g.e.
9. Metin AND, a.g.e.
10. Türker EROĞLU, a.g.e.
11. Cahit TANYOL, Türk Kültüründe Oyunun Yeri, Türkiye'de İlk Halk Oyunları Semineri, Yapı Kredi Yayınları, 1996
12. Metin AND, a.g.e.
13. Metin AND, a.g.e.
14. Metin AND, a.g.e.
15. Pertev N. BORATAV, 100 Soruda Türk Folkloru, Adam Yayınları, İstanbul
16. Sedat V. ÖRNEK, Etnoloji Sözlüğü, Ankara 1963
17. Hayat Ansiklopedisi, s.879
18. Meydan Larousse, s.389
19. Orhan HANÇERLİOĞLU, İnanç Sözlüğü, İstanbul, 1975
20. Türker EROĞLU, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Halk Oyunları ve Halayların İncelenmesi, Ankara 1995
21. Şerif BAYKURT, Anadolu Kültürleri ve Türk Halk Dansları, Ankara 1995
22. Türker EROĞLU, a.g.e.
23. Türker EROĞLU, a.g.e.
24. Şerif BAYKURT, Halk Dansları ve Anadolu Uygurıkları, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri III.Cilt
25. Türker EROĞLU, Halk Oyunları El Kitabı, İstanbul 1999
26. Türker EROĞLU, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Halk Oyunları ve Halayların İncelenmesi, Ankara 1995
27. Ehad ARPAD, Bir Halk Dansı Nedir ve Ne Değildir?, Türk Yurdu, Sayı:255, 1956
28. Ahmet K. TECER, Oyun Folkloru, Türkiye'de İlk Halk Oyunları Semineri, Yapı Kredi Yayınları, 1996
29. Türker EROĞLU, a.g.e.
30. Behçet K. ÇAĞLAR, Folklorun Aynasında Türk İnsanı II, Türk Dili, Sayı:99
31. Ahmet K. TECER, Bölgeler ve Tipler Hakkında, Türkiye'de İlk Halk Oyunları Semineri, Yapı Kredi Yayınları, 1996
32. Ahmet K. TECER, Oyun Folkloru, Türkiye'de İlk Halk Oyunları Semineri, Yapı Kredi Yayınları, 1996
33. Cahit TANYOL, Türk Kültüründe Oyunun Yeri, Türkiye'de İlk Halk Oyunları Semineri, Yapı Kredi Yayınları, 1996
34. Ahmet K. TECER, a.g.e.
35. Şerif BAYKURT, Anadolu Kültürleri ve Türk Halk Dansları, Ankara 1995
36. Türker EROĞLU, a.g.e.
37. Türker EROĞLU, a.g.e.

Tokat Seramiklerinde Yüzey Süslemeleri

Yrd. Doç. Dr. Deniz AYDA*

Neolitik çağın en önemli buluşlarından biri olan çömlekçilik, ateşin bulunması ile insan tarihi açısından bir dönüm noktası olmuştur.

İlk insanlar günlük yaşantılarında kullandıkları bir takım araçların diğerlerinden daha yararlı olduğu ve daha etkili bir biçime dönüştürmekle fonksiyonelliğinin arttığını keşfetmişlerdir. Doğadan elde ettiği toprağı iç güdüsel bir etkiyle avuç içi formunda şekillendirmiş ve günlük yaşamda kolaylıklar getirecek biçime dönüştürmüşlerdir. Sertleşme ve bunun sonucu ortaya çıkan dayanıklılık deneyimini geliştirerek, ateş ile buluşturdıklarında gösterdiği yaratıcılığını da

birleştirerek kullanışlı kapkacaklar üretmişlerdir.

Seramik hem görsel hem de işlevsel olarak yapılan sanatlardan birisidir. İlk insandan günümüze kadar geniş bir yelpazeye sahip olan seramik sanatı binlerce yıldır güncelliğini devam ettirmektedir.

İnsanlar, kültür ve birikimleri ile atalarından gelen deneyimleri değerlendirerek yeni eserler yaratmışlar ve yeni nesillere yol gösterici olmuşlardır.

Anadolu çağlar boyu çeşitli toplumların, ulusların yaşadığı bir kültür merkezi konumundadır. Anadolu insanı bir çok farklı kültür değerlerinin sentezinden oluşan Anadolu kültürünü yaratmış ve yaşadıkları dönemin kültürü ile

* Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

toplumsal yapılarını sanat eserlerine yansıtılmışlardır.

Anadolu'nun bir çok bölgesinde, seramik hammaddesi olan kilin bulunması, yöre çömlekçiliğinin oluşmasını ve ihtiyaçlar doğrultusunda gelişmesini sağlamıştır. Tokat ili ve çevresinde hammaddenin bulunması, kültürel birikimler ve ihtiyaçlar halk sanatı olan çömlekçiliğin oluşmasında etkili olmuştur.

18. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl ortalarına kadar kendine özgü biçim, kompozisyon ve renk anlayışında üretilen Tokat Seramikleri, Anadolu halk seramik sanatı içinde, form yaratıcılığı ve yüzey dekorlarında kullanılan motifleri yönünden farklı bir yere sahiptir.

Tokat Seramikleri; testi, küp, darbuka, vazo, kâse, alem, lamba, musluk, matara, sürahi ve kadeh formlarında üretilmişlerdir. 10 cm ile 58 cm arasında çeşitli boylarda olan formlar genellikle yeşil, sarı ve kahverengi sırlar ile sirlanmıştır.

Tokat seramiklerinin yüzey süslemesinde bitkisel figüratif geometrik ve yazılı bezemelerin yanı sıra sembolik motifler kullanılmış, birleştirici motif olarak madalyon ve rozetler tercih edilmiştir.

Yaklaşık 300 yıl öncesinde üretime başlanan Tokat Seramiklerinin oluşmasında Ermeni ustalarının rolü büyüktür. Usta-çırak ilişkisi içinde gelişen bu sanat, dekor tarzının farklılığı ile aynı dönem üretilen diğer seramiklerden ayırt edilir.

Özellikle testilerin yüzey süslemelerinde bitkisel bezemeler, çiçek, yaprak, dal ve filiz motiflerinden oluşur, ender olarak üzüm motiflerine rastlanmıştır.

Bir adet Tokat Seramik testisinde kuş, kedi ve kablumbağa motifleri yüzey dekorasyonunda kullanılmış. Kuş, horoz ve koç figürleri testi ve matara formlarını oluşturmuştur.

Anadolu'da insanlar hayvanlarla iç içe yaşamışlar ve onlardan yararlanmışlardır. Bu güçlü ilişki kültürlerine yansımış ve sanat eserlerinde hayvan figürlerinin gelişmesini sağlamıştır. Günlük kullanım eşyalarını süslemek amacı ile çizilen hayvan motifleri, bazen formun kulbunda, ağzında veya formun bütününde kullanılmıştır.

Geometrik bakımından düzenli biçimler bir haz objesidirler, çünkü onların bir bütün olarak kavranması, ruhumuz için doğaldır ya da belli ölçüde onlar, ruhun doğasından veya özünden olan bir özelliği gösterirler.¹

Tokat Seramiklerinde genellikle ince ve kalın bordürlerde kullanılan geometrik bezemeleri, dairesel ve çizgisel motifler oluşturmuştur. Çizgiler kırık veya düz devam etmiş, kendi içinde motife dönüşmüş, eşit aralıklarla tekrar edilmiştir.

Bazı seramik formların yüzeyinde yapan ustanın adı ve üretim tarihini belirten yazı ve rakamlara yer verilmiştir. Ermenice ve Osmanlıca yazıların yanısıra günümüze yakın üretilen

Bitkisel, hayvansal, geometrik ve sembolik motiflerin yanı sıra Tokat Seramiklerinin yüzey süslemelerinde birleştirici motif olarak madalyon ve rozetlerde kullanılmıştır.

Sonuçta 300 yıllık geçmişi olan bu özgün seramik formların yüzey dekorasyonunda, bitkisel bezeme ve geometrik bezemelerin yanı sıra figüratif ve yazılı bezemelerde kullanılmış, fakat bu seramiklerin farklılığı ve ayrıcalıklı olmasını bitkisel bezemeler belirlemiştir.

18. yüzyıl sonundan, 20. yüzyıl ortalarına kadar üretilen Tokat Seramikleri o dönem sanatçıların yaratıcı gücünü kanıtlayan eserlerdir. Günümüzde ise bu sanatı yaşlı ustalar güçlüğüle yaşatmaya çalışmaktadırlar. Benzeri olmayan ata yadigarı bu sanat eserlerimizin az sayıda kalan örnekleri dağılmış veya yok olmuş durumdadır.

formlarda Latin harfleri kullanılmıştır.

Haç, Hayat Ağacı, Yıldız, Ay-yıldız gibi sembolik motiflerin kullanıldığı eserlere de rastlanmıştır. Hristiyanlığın çarmıh biçimindeki başlıca simgesi olan Haç tüm insanlığın gûnahtan kurtuluşunu simgeler. Yunan Haçı, Latin Haçı ve Gamalı Haç gibi çeşitleri olan bu sembolik biçimler birçok süsleme sanatlarında da kullanılmıştır.

Gamalı Haçın menşei henüz bilinmemekle beraber, tamamen evrensel karakterlerini muhafaza etmektedir.²

Diğer sembolik motif olan Hayat Ağacı " Eski Türk İnaç Sistemi Şamanizm'e göre dünyanın merkezini belirleyen, genellikle kuşlar ve kartallarla birlikte betimlenen ağaç" ³ olarak tanımlanır.

Yeryüzünün oluşumundan beri varolan ay ve yıldızın doğanın önemli bir parçası olan insanı etkilemesi kaçınılmazdır. Enerji ve ışığın simgesi olan bu güçlü sistem sanat ürünlerinde de yansımıştır.

Anadolu halk inanışlarında güneş kız, ay erkek olarak kabul edilir. Yıldızlarla ilgili en yaygın inanış ise yeryüzündeki her insanın bir yıldız olduğu kanısındır. Gökyüzünden kayan bir yıldızın kişinin öldüğü veya öleceğini anlatır.⁴

Tokat Seramik formların yüzey süslemelerinde rölyef veya kazıma tekniğiyle çalışılan ay-yıldız motifleri ender olarak yapan kişinin adı ve tarih ile birlikte taban yüzeyinde de yer

Kaynakça

- 1- Wilhem WORRINGER : Soyutlama ve Özdeşleşim Çev.İsmail TUNALI (İstanbul 1985),70
- 2- Burhan OĞUZ : Türkiye Halının Kültür Kökenleri,(İstanbul 1980)764
- 3- Metin SÖZEN,Uygur TANYELİ : Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü,(İstanbul 1986)102
- 4- Pertev Nalî BORATAV: Türk Folkloru,(İstanbul,1973)17-24

Fotoğraf Listesi

- 1- Testi 19.yüzyıl Z.Baykan Kol.İstanbul
- 2- Kûp 20.yüzyıl başı Z.Ö.Çağlar Kol.Tokat
- 3- Kûp 19.yüzyıl başı Hitt Antik.kol.Ankara
- 4- Testi 19. yüzyıl B.Olcay Kol.İstanbul
- 5- Testi 19. yüzyıl Z.Baykan Kol.İstanbul.
- 6- Testi 19. yüzyıl Ö.Çağlar Kol.Tokat.
- 7- Testi 19. yüzyıl Ö.Çağlar Kol.Tokat.
- 8- Testi 19. yüzyıl Ö.Çağlar Kol.Tokat.
- 9- Testi 19. yüzyıl başı Z.Baykan Kol.İstanbul.

Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Dekor ve Kostüm Tasarımı

Nihal ÖTKEN*

Sahne ve görüntü sanatlarında kullanılan dekor ve kostüm, sahne olayının vazgeçilmez görsel ve plastik unsurlarıdır. Onlar olmaksızın oyunun gerçek atmosferi, estetiği ve tadı oluşamaz. Dekor ve kostümler gerçekleştirilirken ana hatları aynı fakat detayları her tasarımcıya göre değişen yöntemler kullanılır.

Halk oyunlarının sahnelenmesinde kullanılan dekor ve kostüm tasarım ve uygulama yöntemlerini ortaya koyabilmek için, diğer sahne sanatlarında kullanılan yöntemler dikkatle incelenmelidir. Bu konuda halk oyunları ile ilgili yeterli kaynak olmadığından hem diğer sahne sanatlarından hem de uzmanların görüşlerinden faydalanmak gerekmektedir.

Türk halk oyunları ait olduğu yörenin tarihini coğrafya ve iklim yapısını müzik geleneğini giysi takı kullanılan araçlarını ve yöre insanının yaşam biçimini bünyesinde taşıyan bu öğelerle bağlantılı olarak yöre insanının kendine özgü biçimde hareket ve figürlerle yansıttığı halk kültürü ürünleridir.

Belli yöre insanların duygu ve düşüncelerini kendine özgü bir biçimde sansitan halk oyunları o yörenin estetik beğenisine göre sanatsal bir kaygı duyulmaksızın yaratırlar. Bu oyunlara zamanla yaşatıldığı yöredeki doğallık içinde değişime uğratılarak yenilikler kazandırılır. Yaşadığı yörenin sınırları dışına çıkartılan ve daha geniş kitlelere sunulma endişesi duyulan halk oyunları, gerektiğinde bu geniş kitlelerin estetik beğenisine uygun değişikliğe uğratılırlar. Zira bu ihtiyaç çoğu zaman kendiliğinden ortaya çıkar.

İçinde barındırdığı özellikler geriği, aynı anda göze, kulağa ve duygulara hitap eden halk oyunları, sahnelemeye kendine özgü güzelliğini, zengin adımlarını, canlı müziğini ve renkli giysilerini tam olarak sergileyebilmek için sahne tekniklerinden yararlanmak durumundadır. Fakat bu güne kadarki uygulamalarda görülen odur ki bu sayılan nitelikleri ve içinde barındırdığı somut nedenleri ile bir bütün olarak ele alınması gerekirken, ona durağan bir yapı kazandıran birkaç yönü üzerine ağırlık verilmektedir. Dekor ve kostüm konusunda ise sahneleme olayında ağırlıklı çalışmalar yapılmadığından, bu konuda büyük problemler ortaya çıkmaktadır. Oysa "sahne dekoru" ve "kostüm" sahne sanatları denen komplike bir olgunun çok önemli birer halkalarıdır. Genel çevre düzeni ve oyuncuların üzerindeki giysiler oyunun geçtiği yeri, zamanı ve mekanı konusunda ipucu verir. Bunlar sahne olayının göze ve hislere hitap eden çok önemli parçalarıdır.

Oyun, müzik, oyuncular, dekor ve kostüm, seyirci ile beraber bir bütün oluştururlar. Bunlardan birinin aksaması bu olguya gölge düşürür. Birbirinden bağımsız oluşamazlar. Belli sınırları vardır. Dekor ve kostüm, oyunun vermek istediklerini, oyuncuların ruh durumlarını, kısacası o anki atmosferi seyirciye, görsel öğelerle, stil, form, renk, teknik ve ışıkla ulaştırır. Seyirci ile oyun arasında ilk etkileşimi, ilk alışverişi, sağlayan öğeler olarak kabul edilen dekor ve kostüm diğer teknik öğelerden ayrı düşünülemez. Dekor ve kostüm, sahne düzenlemesi serbest olmayan, kendini aşmaması gereken, yüksek ölçüde bir kullanma sanatıdır ki bir bütün içinde yerlerini almak için görevlendirilmişlerdir.

"Sahne Dekorü", değişik yer ve değişik boyutlu görüntülerin oluşturduğu oyun alanlarının tasarımıdır. Bir başka deyişle, sahneye konulan oyunun istekleri doğrultusunda oyuncuların canlandırdıkları ortamın gereksinmelerini ve yaşadıkları anların atmosferini tasarlama sanatı olarak kabul edilmektedir. Resim, yontu, mimarlık, dekorasyon gibi plastik sanatları, teknik ve malzeme olanaklarını da kullanarak, üç boyutlu mekanı organize eden sahne dekorunun esin kaynağı doğa ve gerçektir.

Bu temelden yola çıkan tasarımcı, araştırma ve incelemeler yapar. Oyunu sahneye koyan kişi ile tam bir beraberlik içinde fikir, stil ve forma karar verir. Eskizlerini oyunun provaları paralelinde geliştirir. Oluşan eskizler makete dönüşür. Daha sonra iş resimleri teknik çizimler ve detaylar olarak gerekli atölyelere dağılır. Böylece, yapılan çok yönlü çalışmalar sonunda dekor ve kostümler oluşur. Her tasarımcı bu olguyu oluştururken kendi stiline göre değişik bir çalışma sistemi ve sırası oluşturacaktır. Hemen hemen her tasarımcı için, ana hatları aynı olan bir çalışma yönteminin halk oyunları alanında nasıl uygulanabileceği konunun uzmanı tarafından ortaya konulacaktır.

Sahnede, dekor ve kostümün tasarım süreci üç ana başlık altında ele alınmalıdır. Bunlar;

- tasarım için gerekli bilgilerin toplanması
- Toplanan bilgilerin değerlendirilmesi
- Çözüm başlıklarıdır. Bütün bu aşamalardan sonra ise son aşama olan uygulama aşamasına gelinir.

Bu bölümlerin her biri de iki açıdan ele alınmalıdır.

* İ.T.Ü T.M.D.K. Türk Halk Oyunları Bölümü Araştırma Görevlisi

- Oyun açısından
- Sahne açısından

Dekor ve kostüm tasarımının birinci aşaması olan tasarım için gerekli bilgilerin toplanması bölümünde oyun açısından elde edilmesi gerekli bilgiler; yöre tanımlaması, oyun türünün saptanması ve sunuş şeklinin belirlenmesidir. Sahne ile ilgili bilgiler ise; çevre, proje, rölöve, maket, sahne teknik olanakları, sahne ışık olanakları, uygulama olanakları ve mali olanaklardır.

İkinci aşama olan bilgilerin değerlendirilmesi bölümünde oyunun değerlendirilmesi aşamasında ele alınması gerekenler; oyun türleri, sunuş şekilleri ve yöresel giysi özellikleridir. Sahnenin değerlendirilmesi ise; sahne modelleri, sahnenin oyuna etkileri, dekor stilleri, dekor değişim tasarımı ve dekor değişim tasarımı ve dekor değişim teknikleridir.

Üçüncü ve son aşama olan çözüm bölümünde ise; birinci ve ikinci bölümde elde edilen sonuçlar altında oyunun çözümünde; oyun ve kostüm için uygulama ilkeleri, sahne açısından ise; malzemenin ilkeleri, doğal yapay ışıklandırma ilkeleri ve sahnenin renk ilkeleri çözüme ulaştırılır.

Dekor ve kostüm tasarım sürecinin tamamlanmasından sonra uygulama aşamasına gelinir. Bu aşamada oyun ve sahne ayrımları yapılmadan, tasarımı gerçekleştirilen dekor çizimleri, proje bilgileri, kostüm çizimleri ve üçüncü boyut çalışmaları uygulamaya konur.

Dekor Tasarımı

Sahneye koyma aşamasında öncelikle yapılacak iş gerekli dekorları inceden inceye tasarlamaktadır. Çünkü ustalıklı tasarlanarak kurulan dekor, kapsayacağı olaylara büyük ölçüde yardım eder. Dekorlar sahne değerine göre tasarımcının yaratıcılığı ölçüsünde planlanır. Sahne duygusu dekorun düzenlenmesinde her zaman büyük bir etkendir. Sahne tasarımı gösteri haline dönüşmeden evvel kendisini etkileyen bir çok yan faktörün etkisinde kalıp bunların arasından süzülüp geçerek başarılı bir sonuca ulaşabilir.

Modern sahneler dekor değiştirmede kullanılan çeşitli teknik araçlarla donatılmışlardır. Teknik günümüzde sahne sanatlarının ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Sahne tasarımcısı elindeki bu olanakları teori ve uygulama içinde en ince ayrıntılarına kadar bilip kullanabilmelidir. Böylece, gerekli atmosferin yaratılması doyurucu bir biçimde yerine getirilebilir. Teknik iyi kullanıldığında çok güçlü bir faktördür.

Yapıtı giydirecek, sahne zenginleştirecek, sahne yapıtının diğer sanatlarla bütünleşmesini sağlayacaktır. Ancak, teknik, ön plana çıkmamalı, yani teknik, sanata hakim olmamalıdır. Tasarımcı için en önemli öge açıklıktır.

Tasarımcı kendi yaratıcılığının başına tasarladığı sanatın duygusunu getirmelidir. Oyunu yakından tanıma, sahne için duyarlılık, sahne boşluğunu kullanma, zengin form bilgisi, beceri, yaratıcılığının amacını oluşturmaktadır.

Tasarım eskizlerden makete uygulamadan sahneye kadar çok uzun bir çalışma gerektirir. Tekniğin kullanılarak tablo değişimlerinin ayarlanması tasarımcının görevidir. Sahnede istenilen atmosferin yaratılabilmesi, renk kullanımının seyirci üzerindeki psikolojik katkısı ile gerçekleştirilebilir. sıcak ve yumuşak tonlardan soğuk ve katı tonlara geçilmesi veya

tersi, renklerin değişkenliği ile sağlanmalıdır. Ancak bu değişim yalnız tabloların değişimi ile değil, ışıklandırma renklerinin ve kostüm renklerinin de ahenkli bir biçimde değişimi sağlanarak, bütünü oluşturacak şekilde atmosferi yaratmalıdır.

Halk oyunları dekorlarında görsel öğeler uğruna, oyundan ve müzikten önemli bir kıymet kaybı göze alınamaz. Ritmin gözetilmesi, müziğin ahengi ve oyunun kendisi karar vermede öncelikli gelir.

• Dekor, sahne değerlerine göre tasarımcının yaratıcılığı ölçüsünde tasarlanmaktadır.

• Halkoyunları için tasarlanacak dekorlar, oyunların sunuş şekilleri değerlendirilerek seçilmektedir.

• Dekorlar sahnenin kullanım alanını daraltmayacak şekilde tasarlanır. Bu konuda ilk düşünülecek şey dekorun

"Sahne Dekorunu", değişik yer ve değişik boyutlu görüntülerin oluşturduğu oyun alanlarının tasarımıdır. Bir başka deyişle, sahneye konulan oyunun istekleri doğrultusunda oyuncuların canlandırdıkları ortamın gereksinmelerini ve yaşadıkları anların atmosferini tasarlama sanatı olarak kabul edilmektedir. Resim, yontu, mimarlık, dekorasyon gibi plastik sanatları, teknik ve malzeme olanaklarını da kullanarak, üç boyutlu mekanı organize eden sahne dekorunun esin kaynağı doğa ve gerçektir.

içinde oyuncuların hareket edeceği gerçeğidir.

• Dekor çeşitli yönlerden oyuncuların vurgulanmasını sağlar.

• Dekorda renk vurguyu arttıran vir öğedir. Sahne dekoru renkli ise, kostüm dekorun önünde görsel etkiyi azaltır. Dekor ve kostümdeki renk uyumu tasarımcıların ortak çalışması sonucu elde edilir.

• Dekor tasarımı sahne modellerine göre düşünülür.

• Varolan dekor stillerinden yararlanılarak, halk oyunları adına ayrı bir stil yaratılabilir. Bu tasarımcının yaratıcılığına bağlıdır.

• Halk oyunlarında dekor kullanımında, sahne çeşidine göre, müzik topluluğunun oturacağı yer önemlidir.

Kostüm Tasarımı

Halk oyunlarında kıyafet geleneğine biçim veren en önemli faktörler iklim, din, inanışlar, batıl inançlar, geçmiş kültürler ve diğer sosyal olaylardır. Geleneksel çizgileri ile oldukça detaylı olan halk oyunları kıyafetleri, çeşitli kültürlerin etkisi ile günümüze kadar belli bir senteze ulaşarak gelmiştir. Bu aşamada bazı detaylardan arınmış ya da eklemeler olmuştur. Kostümlerin araştırılması ve derlenmesi bu nedenlerden dolayı araştırmacılara çeşitli zorluklar çıkarmıştır ve çıkarmaktadır.

Halk oyunları kıyafetlerinin sahne kostümü olarak tasarlanması bilgi, deneyim ve araştırma isteyen bir iştir. Bu nedenle konusunda uzmanlaşmış tasarımcılar tarafından yapılmalıdır. Halk oyunları kostümlerinin sahneye tasarlanması konusunda tasarımcının ilk bilmesi gereken şey geleneksel kostüm karakterini oluşturan özelliklerdir. Bu özellikler, kostümün dokuması, kesimi ve dikimi, kumaş üstü süsleme ve işlemeliri, kemeri, tokası, baş süslemeleri, boyun süslemeleri, düğmeleri, çorap, ayakkabı, nazarlıklar ve kullanılan diğer malzemeler şeklinde sıralanabilir.

Günümüzde yöresel özellik taşıdığı düşünülen bütün giysiler kullanım amacı düşünülmeden uyumlu ya da uyumsuz bir araya getirilerek kullanılmaktadır. Aslına uygun olmayan kumaşlar, motifler, biraz da ekonomik nedenlerle, yöresel kostümleri gittikçe yozlaştırmaktadır.

Rengi, deseni, görünümü, kumaşı, işlemesi birbiriyle uyumlu olmayan farklı amaçlarla yapılan kostümlerin bir araya getirilerek kullanılması, bu konudaki uygulamaların yetersizliğini ve bilinçsizliğini göstermektedir.

Kostüm tasarımcısının görevi dikiş tekniklerinden yararlanarak hazırlayacağı kostümlerle oyuncuların sahnedeki hareket serbestliğini en iyi şekilde sağlamaktır. Oyuncunun sahne kostümleri içinde rahat hareket edebilmesi için tasarımcının bütün pratik yolları kullanması gereklidir. Geleneksel giysi karakterinin özelliklerini sahne kostümü

açısından düşünüp uygulamak, kostüm tasarımcısının yaratıcılığı ile doğru orantılıdır. Tabi ki bu yaratıcılık esnasında ona yol gösterecek kıstas ve değerler amaca yönelik sonuçların ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Halk oyunları kostümlerinin sahneye tasarlanması amaç, sahne yapıtının içeriğine uygun atmosferin oluşmasını sağlamak ve oyunculara düşen görevlerin en iyi şekilde yapılmasına yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak bütün bu anlatılanların ışığında dekor ve kostüm tasarımı ve uygulaması esnasında yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir.

• Dekor ve kostüm tasarımında sahne ışık kapasitesi bilinmelidir.

• Kostümler sahne ışıklarına uygun uyarlanmalıdır. Kumaş seçiminde göz yanılması denilen optik yanılmayı doğuran çizgili çubuklu dokumalar, lame, brokar gibi ışığı çok yansıtan kumaşlar, uyumsuz kontrast renkler ve pastel renklerin tonları ışık faktörü göz önüne alınarak değerlendirilmelidir.

• Kostümler harekete engel olmayacak hafifliğe indirilmelidir. Bunun için çağdaş tekstil teknolojisinde üretilen, geçmişteki kumaşların taklitleri, polyester ipekle üretilmiş, hafif, kullanışlı, yumuşak ve gösterişli kumaş türleri kullanılmalıdır.

• Kostümlerin kısa sürede değiştirilmesi için pratik ve teknik uygulamalar yapılmalıdır.

• Kullanılan aksesuar butafor olarak yapılmalıdır.

• Sahnede mekan ve mevsim söz konusu olmadığı için kostümler yazlık ve kışık ayırımı yapılmaksızın düşünülmelidir.

• Kostümler dikiş tekniklerine uygun olarak dikilmelidir. Halk oyunlarındaki oyuncuların kısa sürede değiştiği düşünülerek, konfeksiyon dikiş tekniği uygulaması kullanılmalıdır. Ancak klasik dikiş tekniğinin kostümlerde istenilen sonucu almak açısından daha uygun olduğu bilinmelidir.

Kaynaklar

Prof. Erdoğan Aksel, Tiyatro Dekor ve Kostüm Tasarımı Gelişimi, Türk Güzel Sanatlar Vakfı, İstanbul, 1989, M.S.Ü. Matbaası.

Prof. Erdoğan Aksel, Tiyatro Tasarımının İç Yapısı Tasarımcının Ödevleri, Türk Güzel Sanatlar Vakfı, İstanbul, 1989, M.S.Ü. Matbaası.

Gürkel Aylan, Sahne Bilgisi, Sümer Yayınları, İstanbul, 1964

Yener Altıntaş, "Halk Oyunlarımızın Sahnelenmesinde Giysi ile İlgili Problemler", Türk Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Karşılaşılan Problemler Sempozyumu Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, 102, Ankara, 1987.

Doç. Fikret Değerli, "Türk Halk Oyunlarının Sahnelenme Problemleri ve Çözüm Yolları", Türk Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Karşılaşılan Problemler Sempozyumu Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, 102, Ankara, 1987.

Doç. Fikret Değerli, "Sahne Teknikleri", İ.T.Ü. T.M.D.K. Türk Halk Oyunları Bölümü Ders Notları, İstanbul, 1994/1995.

Belasco David; [Çev. S. Taşer], "Atmosfer Yaratma", Sahneye Koyma Sanatı, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1967.

Mine Erbek, "Geleneksel Anadolu Giysileri ile Sahne Düzenine Uyarlanmış Halk Dansları Kostümleri", III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, 87, Ankara, 1987.

W. Parker, Oren Smith, Harvey Wolf, R. Craig, Scene Design and Stage Lighting, CBS Publishing, 1985.

Şeyda Pilikroğlu, Karşılıklı Görüşme, İstanbul Devlet Tiyatrosu Sahne Terzisi, Kasım, 1995.

Philippe Van Tieghem, [Çev. B. Onaran], Tiyatro Tekniği, Elif Yayınları, İstanbul, 1964.

Nihal Ökten, "Halk Oyunlarının Sahnelenmesinde Dekor-Kostüm Tasarım ve Uygulama Yöntemi Üzerine Bir Çalışma", Yüksek Lisans Tezi, Ocak 1996, İstanbul, (Basılmamış).

Nurettin Özkönü, Karşılıklı Görüşme, İstanbul Devlet Tiyatrosu Sahne Teknik Müdürü, Kasım 1995.

Geleneksel El Sanatları İle İlgili Projeler Kapsamında Dokumacılık, Örücülük Sanatının Yerel Kalkınma ve Turizmdeki Önemi

Yrd. Doç. Dr. Feriha AKPINARLI'

Ulusal kültür varlıklarının en önemlilerinden biri olan ve kuşaktan kuşağa giderek zenginleşen ve gelişen el sanatlarımızın araştırılması ve tanıtılması, özellikle üniversitemiz, diğer kamu, özel kurum ve kuruluşların görevleri arasındadır.

Belli bir ülkede yaşayan halka özgü kültür varlıklarını ayrıntıları ile derinlemesine incelemek ve bunlarla kalmayarak toplum birliklerini, kültür farklılıklarını, onlardaki üretim ve tüketim özelliklerinden gelen farklı töreleri ve kültür ürünlerini incelemek gerekmektedir. El sanatları konusundaki olguların incelenmesi için gerekli verileri ancak yerinde yani köyde, yaylada, atölyede, tezgah başında görerek, yaşayarak incelemek en güvenilir araştırma tekniğidir.

Bu nedenle 1995 yılından beri Sayın Prof. Dr. Taciser Onuk başkanlığında geleneksel el sanatları konularında İç Anadolu, Güney-Güneydoğu Anadolu bölgelerinde çeşitli araştırma ve projelerle yörelerin el sanatlarını teknik, araç-gereç, desen, motif, kullanım özellikleri açılarından inceleyerek belgelemiş bulunmaktayız. Ayrıca günümüz koşullarına uygun çağdaş boyutlar kazandırılması, geliştirilmesi için üretim faaliyetleri yapılmış ve tanıtılmıştır.

Yapılan bu projeler sonucunda hammaddesi lif olan el sanatlarımızdan dokumacılık ve örücülük konularında elde edilen verileri özetleyecek olursak;

İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yapılan Karakeçili el sanatları ile ilgili projede;

İç Anadolu bölgesinde Kırıkkale ili Karakeçili ilçesinde yapılan araştırma sonucunda dokumacılık sanatı olarak hemen

hemen her evde "Çırpı" denilen kilimler, kaynı ve yayma çuvaları tesbit edilmiştir. Araç olarak ıstar tezgah ve kirkik kullanıldığı, gereç ise yöredeki koyun ve keçilerin liflerinden yararlanarak teşi ve kirman ismi verilen araçlarla yapılan ipliklerin kullanıldığı görülmüştür. Yörede dokunan çırpılar çoğunlukla iki parçadan oluşmakta her parçaya şak denilmektedir. Küçük boy kilimler tek parça dokunmuştur. Kilim olarak; sinili, toplu, kıvrımlı ve altınbaş türleri bulunmaktadır.

Kenar bordürlerde Karakeçili aşiretinin im'lerine rastlanmaktadır. Çuvalarda ise cicim tekniği kullanılmıştır. Çuvalarda koç boynuzu, yedibela, allı nakış, çingirdak isimleri verilen kotifler görülmektedir. Tesbit edilen dokuma örnekleri günümüzde yapılmamaktadır.

Karakeçili ilçesinde örücülük tekniği olarak şiş ve tiğ örücülüğü tesbit edilmiştir. Şiş örücülüğünde el örgüsü çoraplar (torlu vb.) ve giysiler (kazak, hırka vb.) tiğ örücülüğünde, tiğ ve boncuk oyaları çeşitli pul, boncukla pamuk ipliği ve naylon iplik kullanılarak yapılmıştır. Örücülük sanatı çeyiz geleneği nedeniyle yoğun şekilde yapılmaktadır.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde Şanlıurfa Karakeçili el sanatları ile ilgili projenin sonuçlarında, Şanlıurfa merkez, Siverek, Suruç ilçelerinde çalışılmıştır. Dokumacılık sanatı olarak yer tezgahlarında yapılmış yaygı, çuvalara rastlanmıştır.

Yöredeki hayvanlardan elde edilen lifler "tevşi" denilen araçlarla eğilerek atkı ve çözümlü iplikleri kullanılmıştır. Karakeçili aşiretinin duygusunu, düşüncesini, özel işaretlerini, olay ve olguları anlatan desen ve motiflere bu yörede de rastlanmıştır. Suruç yöresinde çin, körkara, körkaranın tahtası, akrep, çarnok, siğir sidiği, acem nakışı motifleri kullanılmıştır. Siverek ilçesinde ise çoğunlukla yünün doğal renkleri kullanılarak nik, zireci, müherrim, gol, falas ismi verilen kilimler dokunmaktadır. Bu kilimlerde külünçe, nik, zencir, inteli vb. isimler verilen motifler

Örücülük sanatı olarak tiğ ve boncuk oyaları düz ve üç boyutlu olarak yapılmaktadır. Yörede her genç kızın çeyizinde camekan denilen camlı küçük sandıklarda çok sayıda oyali yemeni ve tülbentler bulunmaktadır. Oyalara kırçiçeği, şişeli, çakır diken vb. isimler verilmiştir. Örücülük sanatından bitkisel örücülük örnekleri olan "çıt örücülüğü" tesbit edilmiştir. Yörede bulunan kamışlar üzerine yün iplikleri sarılarak yapılan Çıt'ler çadır çevresi ve çadır içi bölmelerde kullanılmaktadır.

kullanılmıştır. Ayrıca yörede dokumacılıkta önemli bir yeri olan geve örneğine rastlanmıştır.

Örücülük sanatı olarak tiğ ve boncuk oyaları düz ve üç boyutlu olarak yapılmaktadır. Yörede her genç kızın çeyizinde camekan denilen camlı küçük sandıklarda çok sayıda oyali yemeni ve tülbentler bulunmaktadır. Oyalara kırçıçeği, şişeli, çakır diken vb. isimler verilmiştir. Örücülük sanatından bitkisel örücülük örnekleri olan "çıt örücülüğü" tesbit edilmiştir. Yörede bulunan kamışlar üzerine yün iplikleri sarılarak yapılan Çıt'ler çadır çevresi ve çadır içi bölmelerde kullanılmaktadır.

İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan Karakeçili aşiretlerinin el sanatlarında desen, motif, renk, araç-gereç açısından ortak özellikler tesbit edilmiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde tesbit edilen dokumacılık ve örücülük sanatları günümüzde yöre halkının ihtiyacı ve çeyiz geleneği nedeniyle sürdürülmektedir.

Güney Anadolu bölgesinde yapılan İçel El Sanatları projesi kapsamında incelemeye alınan 10 ilçe ve 50 köyde kirkitli dokumacılık (kilim, cicim, zili, sumak, halı), mekikli dokumacılık (kumaş, tor, peşkir), çarpına dokumaları tesbit edilmiştir. Bu dokumalar bazı köylerde yoğun olarak yapılmakta, bazılarında ise kullanım ve çeyiz için sürdürülmektedir. Dokumalardan savan, çarşaf, yaygı, çul, yolluk, kumaş, seccade vb. ürünler yöreye has tesbit edilen 191 çeşit motiflerle değişik kompozisyon tarzında geleneksel renk ve özellikleri bozulmadan yapılmaktadır. Çoğunlukla eski örneklerden bakılarak geleneksel yapı kuşaktan kuşağa devam ettirilmektedir. (Onuk, Akpınarlı, Ortaç, Alp, 1998)

Örücülük sanatı olarak tiğ, şiş, iğne, mekik, firkete örgü teknikleri ve bitkisel örücülük tesbit edilmiştir. Bunlardan tiğ örücülüğü dantel, tiğ oyası, boncuk oyası olarak İçel il sınırları içindeki bütün bölgelerde değişik motiflerle, desenlerle yapılmaktadır. İğne oyası Çamlıyayla ilçesinde çoğunlukla yapılmakta yöre kadınlarına önemli kazançlar sağlamaktadır. Mekik ve firkete tekniklerine oya, oda takımı olarak bazı köylerde rastlanmıştır. İçel yöresinde yaygın olarak yapılan bir teknikte bitkisel örücülüktür. Yöredeki seracılık nedeniyle meyve ve sebzelerin taşınması için çeşitli boylardaki sepekler kargı kamışı ve zakkum dallarından yapılmıştır.

İçel yöresinde kirkitli dokumacılık eski özelliklerini yitirmeden yapan bireylerin sayısında azalma olmakla birlikte sürdürülmektedir. Mekikli ve çarpına dokumaları yapanların sayısı çok azalmıştır. Örücülük sanatı ise yoğun bir şekilde oya, dantel, bitkisel örücülük olarak sürdürülmektedir.

Bu projeler sonucunda yerel kalkınma ve turizm açısından çok büyük görevlerin yerine getirilmiş olduğu görülmektedir. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

1. Yörelere geçmişten günümüze ulaşan ve günümüzde yapılan el sanatları fotoğraf ve video kasetlerle belgelenmiştir.

2. Yörelere ait dokumalar üretilip çağdaş giyim kuşam ve ev tekstiline dönüştürülerek yurt içi ve yurt dışı tanıtımı yapılmış ve bazı yörede yeniden dokutulmaya başlanmıştır.

3. Yöre halkının ihtiyacı olan kursların açılması sağlanmıştır.

4. İçel ilinde El Sanatları Araştırma Geliştirme Merkezi kurulmuştur.

5. Kırıkkale Karakeçili ilçesi ve Şanlıurfa'da Uluslararası Karakeçili Festivalleri her yıl yapılmaktadır.

6. İçel Çamlıyayla ilçesi İğne Oyacılığı kataloğu hazırlanmış ve kadınlarımıza gelir kaynağı sağlamıştır.

7. Kırıkkale Karakeçili ilçesinde kilim kursu açılarak kilimlerin yeniden dokutulması, yaşatılması sağlanmıştır.

8. Proje yörelerindeki el sanatları ile ilgili çeşitli illerde sergiler açılmıştır.

9. Araştırma grubu tarafından kongre ve sempozyumlara bildirimlerle katılmıştır.

10. Çeşitli basın-yayın araçlarıyla tanıtım yapılmıştır. (gazete, TV programları vb.)

11. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yöresel dokumalarla ilgili çağdaş tasarımlar yapılmış, uygulanmış ve çeşitli illerde defilelerle tanıtılmıştır.

12. Proje sonucunda elde edilen verilerle Kültür Bakanlığı yayınlarından "İçel El Sanatları", "Tarsus El Sanatları" kitapları yayınlanmış, Şanlıurfa El Sanatlarını Geliştirme Vakfı (Şurkav) tarafından "Şanlıurfa Karakeçili Kilimleri" kitabı ise basım aşamasındadır.

Bilim, teknik ve teknolojiye gelişmelerin sonucunda eski toplum şartlarının yaşattığı üretim teknikleri ve onlara bağlı olarak kültürel özellikler yerini turizm endüstrisi olan kurum, kuruluş ve bireylerin görevi el sanatları özelliklerini eksiksiz ve olduğu gibi saptamak, bunları aramak, bulmak, onlardan yararlanarak işlerliğini yitirmiş olanları günün koşullarına uygun turizme kazandırarak yerel kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.

Kaynakça

Onuk Taciser, H. Feriha Akpınarlı, H. Serpil Ortaç, K. Özlem Alp, İçel El Sanatları, Kültür bakanlığı Yayınları 2091, Ankara, 1998

Onuk Taciser, H. Feriha Akpınarlı, Şanlıurfa Karakeçili'den Kırıkkale Karakeçili'ye El Sanatları Ürünleri, Ecdat Kültürü, Ankara, 1996

Anadolu coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca Asya, Avrupa, Afrika, Mısır ve Mezopotamya kültür yollarının keşiştiği bir merkez olmuştur. Orta Asya'dan Anadolu'ya 9. yüzyıldan başlayarak küçük gruplar, 11. yüzyıldan itibaren büyük kitleler halinde gelmeye başlayan Oğuz ve Türkmen boyları, Anadolu'nun bugünkü kültürel yapısını oluşturmağa başlamışlardır. Bu tarihi süreçte Anadolu Türkleşmiş, Türkler de Anadolulaşmıştır. Erden, 1998:4-12)

Dokuz yüzyıl önce Anadolu'ya akıp gelen insan dalgaları, kendilerine özgü inanışlarını törelerini, geleneklerini, sanatlarını da beraberinde getirdiler. Bunlardan bazıları aynen saklanmış bazıları da Anadolu kültüründe yeni bir oluşumla yeniden şekillenmiştir. Türk kültürü tarih sürecinde kendine miras kalan kültürleri Türk kültürü potasında eriterek kendi damgasını vurmuştur. Halk kültürü ürünleri bir milletin milli kimliğini belirler, oluşturdukları toplumun ortak kabullerini alarak kendilerine özgü gelenek yaratırlar. (Yıldırım, 1998:37)

Türkiye halk kültürü, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. Halk kültürü ürünleriyle yaşadıkları yöre arasında bir bağ vardır. Bu ürünlerin şekillenmesinde tarihi ve kültürel mirasın önemli bir rolü vardır. Halk kültürü ürünleri halk arasında mayalanmış, halkın kültür yapısını belirleyen yaşadığı toplumun dokusudur. Halk kültürü ürünlerinin halkın ortak duygularını ve düşüncelerini dile getirmeleri bakımından Türk kültürünün korunmasında, yaşatılmasında önemli işlevleri bulunmaktadır. (Artun, 1996:12-25)

Türkiye folklorunun coğrafi konumu ve tarihsel bağlarıyla kendine özgü bir durumu vardır. Anadolu tarih boyunca göçlerin, çeşitli kültürlerin, savaşların, ticaret yollarının üzerinde otuzun üstünde devletin kurulduğu bir yerdir. Folklor, özü gereği statik değil dinamiktir. Folklor halk yaşayışı bilimidir, kültür topluluğunun ortak malı olduğu için ulusal yapının bir parçasıdır. Kültür doğası gereği değişkendir. Gelenek zaman boyutunda

bir başka geleneğe ulaşacaktır. Her folklor ürünü belli bir kültür içinde oluşur ve canlılığını sürdürür. Folklor geçmişteki bir kültür, geçmişten günümüze gelmiş bir kalıp değildir. Yaşayan bir kültür topluluğunun bugünkü gereksinimini karşılayan bir sosyal kurumdur.

Anadolu'nun günümüzdeki evrensel değerler taşıyan özgün kültür yapısının oluşmasında Türkler ana etken olmuştur. Anadolu pek çok küçük kültürel çevreyi ve onların kültürel yapılarını içinde barındırmıştır. Bu kültür zenginliğini kesin çizgilerle birbirinden ayırmak mümkün değildir. Anadolu coğrafyasında iç içe yaşayan bu kültür zenginliği pek az ulusa nasip olmuştur. Bu bir kültür mozaiki değildir; yurt tutulan Anadolu coğrafyasında kültürlerin yarattığı alaşım, yeni bir Anadolu kültürüdür.

Türkiye hızlı bir kültürel değişim ve gelişim süreci yaşamaktadır. Halk kültürü ürünleri kültürel yapımızın, yaşama biçimimizin en iyi tanıkları ve taşıyıcılarıdır. Anadolu kültürünün çeşitliliği halk kültürü ürünlerine büyük bir zenginlik sağlamıştır.

İnsanoğlunun yaradılışında var olan görme ve öğrenme isteği, ekonomik, kültürel etkenlerle eski çağlardan bu yana bazı insanları seyahate zorlamıştır. Zamanla bütün dünya insanlarını etkileyen turizm olgusu bu gün çok büyük boyutlara ulaşmış ve endüstri haline dönüşmüştür. Bir ülkenin halk kültürüyle turizmi arasında olmazsa olmaz bir bağ vardır.

Türkiye'de son elli yıldan bu yana gelişmekte olan turizm sektörü günümüzün en önemli sektörlerinde biri haline gelmiştir. Dünyadaki toplumsal ve ekonomik gelişmeye paralel olarak kişisel gelir düzeyinin yükselmesi, ulaşım araçlarının hız ve kapasite olarak artış göstermesi, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi, çalışma süresinin azalması, ücretli tatillerin artması, turizm gelişimini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır.

Türkiye turizminde, planlı döneme değin, açık seçik bir politika saptanmamıştır. Turizmi geliştirecek bir çok atılımlar

Binlerce yıllık geçmişi olan Anadolu, turizm için büyük bir potansiyel olan antik kalıntılara, doğal güzelliklere, yaz ve kış aylarında çok yönlü sportif aktivitelere olanak sağlayan denizlere, dağlara sahiptir. Türkiye coğrafi konumu, sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi zenginliklerinin değerlendirilmesi sonucunda ülke ölçeğinde konulan turizm stratejileriyle gelişerek dünyanın sayılı turizm ülkelerinden biri olmuştur. Bu hızlı gelişim beraberinde bazı sorunları da getirmiştir.

yapılmış, turizmin döviz kazandırıcı özelliği, üzerinde en çok durulan hedef olmuştur. turizmin geleceğini güvence altına alabilmek için, konuyu çok boyutlu ele alıp, turizm türlerini göz önüne alarak, doğal görünümün, kültürel varlıkların, toplumsal yapının bütünleşerek kesintisiz bir gelişme içinde olmasının önemi üzerinde durulmalıdır.

Türk folklorunun turizm açısından değerlendirilmesi daha çok tatil amaçlı geilerde, kültürel amaçlı sanatsal, dinsel, bilimsel toplantılar, kongreler, spor amaçlı etkinlikler ve turistik tesislerde öne çıkmaktadır.

Binlerce yıllık geçmişi olan Anadolu, turizm için büyük bir potansiyel olan antik kalıntılara, doğal güzelliklere, yaz ve kış aylarında çok yönlü sportif aktivitelere olanak sağlayan denizlere, dağlara sahiptir. Türkiye coğrafi konumu, sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi zenginliklerinin değerlendirilmesi sonucunda ülke ölçeğinde konulan turizm stratejileriyle gelişerek dünyanın sayılı turizm ülkelerinden biri olmuştur. Bu hızlı gelişim beraberinde bazı sorunları da getirmiştir. Turizm hizmetleriyle ilgili yeterli tesis ve bu hizmeti sunacak eğitilmiş personel açığı kapatılmaya çalışılırken kültürel değerlerin turizm açısından nasıl kullanılacağı konusu göz ardı edilmiştir. Milli kültürün tanıtılması politikalarında geç kalındığı, turizm sektöründe çalışanlar yeterince aydınlatılıp yönlendirilmediği için bir çok hatalara düşülmüştür.

Türkiye'ye gelen turistlerle ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında azımsanmayacak ölçüde turistin kültürel değerleri görmek için geldiği anlaşılabilmektedir. Turizme arkeolojik miras, doğal güzellikler, tarihi mirasın dışında kültürel değerler kaynaklık eder. Bu değerlerin turizm sektörü aracılığıyla, kültürün özünü bozmadan nasıl en doğru şekilde verileceği sorusunun cevabı aranmalıdır.

Toplumumuzun kültürünün nitelikleri, kültür çevreleri yeterince bilinmediği için turizm sektöründe, Türk kültürünün tanıtımında büyük yanlışlıklara düşülmektedir. Bu durum binlerce yılda oluşan kültüre yarardan çok zarar vermektedir. Anadolu kültürüyle ilgili araştırmalara baş vurulmadan kulaktan dolma bilgilerle, günü kurtaran, "turist nasıl olsa bilmez" yanlış anlayışıyla sözde tanıtımlara sık sık rastlıyoruz. Hediyeleşme alışışlarında aslıyla ilgisi olmayan, Türk kültürünü yansıtmayan örnekler her geçen gün artmaktadır.

Turistik yörelerde, turistleri etkilemek, müşteri kazanmak, satış yapmak kaygısıyla sırtında garip kıyafetleri olan başına kırmızı garip takkeler takan satıcılara, katır çanı çalarak dondurma satanlara adım başı rastlar olduk.

Her toplumun kendine özgü bir mutfak kültürü vardır.

Türkiye çok zengin bir mutfaka sahiptir. Anadolu'nun sahiplik yaptığı bir çok uygarlığın yemek kültürleri de Türk mutfakını beslemiştir. Turist gittiği ülkenin her tür zenginliğini merak ederken mutfakını da tanımak isteyecektir. Bir çok yörede özgün Türk mutfakları tanıtılacak yerde batı mutfakıyla turist ağırlanması düşündürücüdür.

Her toplumun kendine özgü
bir mutfak kültürü vardır.
Türkiye çok zengin bir
mutfaka sahiptir. Anadolu'nun
sahiplik yaptığı bir çok
uygarlığın yemek kültürleri
de Türk mutfakını beslemiştir.
Turist gittiği ülkenin her tür
zenginliğini merak ederken
mutfakını da tanımak
isteyecektir. Bir çok yörede
özgün Türk mutfakları
tanıtılacak yerde batı
mutfakıyla turist ağırlanması
düşündürücüdür.

Türkiye halk oyunları yönüyle çok zengindir. Bu oyunların turizm sektöründe değerlendirilmesi kaçınılmazdır. Bir çok güzel uygulamaların yanı sıra gelişigüzel, özünden sapmış, halk oyunları ile hiç alakası olmayan gösterilere ne yazık ki sık sık rastlıyoruz. Turizmle halk oyunlarının iki temel ilişkisi bulunmaktadır. Bunlar yurtdışı festival ve de gösterilerle yurtiçi turistlere yönelik gösterilerdir.

Yurt dışı gösteriler maddi olanakları sınırlı gençlerin yurt dışına çıkışlarını sağlaması yönüyle olumludur. Son yıllarda bazı halk oyunu dernekleri bu tür yurt dışı gösterileri öylesine sıklıkla yapmaktadır ki, turizm şirketlerine rakip olmuşlardır. Ekiple yurt dışına çıkma kolaylığı, yurt dışına gösteri yapmağa giden ekiplerin kadrolarını öylesine çoğaltmıştır ki bazen bir ekibin bir otobüsü doldurması düşündürücüdür. Bu tür gösteri ekiplerinde ekip kalitesi düşmektedir. Bazen amacı yalnızca gezmek olan insanların müzik ekibine katıldığını görüyoruz. Bunun yanı sıra bazı dernekler de ciddi çalışmalarla ülkemizi, kültürümüzü çok iyi temsil ederek tanıtılmaktadır.

Otel gösterilerinde halk oyunlarının sunulması, tanıtım sağlaması yönüyle Türk kültürüne ve turizmimize hizmet etmektedir. Ancak bazı aksaklıklar görülmektedir. Bunları şöylece sıralayabiliriz: Bazı turistik tesislerde derme çatma kurulan ekipler kültürel yapıyı yansıtmak için yeterli bilgiye sahip olmadıkları için sunular çok sığ içeriklerden oluşmaktadır. Sahneleme tekniklerini bilmeyen kişilerce sahnelenen oyunlar olumsuz etki bırakmaktadır. Oyunlar yanlış ve eksik oynatılmaktadır. Temel karaktere ters düşen figürler eklenmekte, aynı oyunda birkaç yöre figürü iç içe geçirilmektedir. Oyunun öyküsü bilinmeyip farklı karakterde, abartılarak oynanmakta, oyunlarla ilgisiz mizansenler yapılmaktadır.

Ticari kaygıyla müzisyenlerin en ucuza çalanları seçilmekte, bunun sonucunda figür ezgi birliği sağlanamamaktadır. Ekibin giyimlerinde genellikle uydurma, hiçbir yöreyi temsil etmeyen giyimler kullanılmakta, özensiz ve kirli giysiler giyilmektedir. Oyunların kurguları yanlış yapılmakta, geleneğe uymayan mantık hatalarıyla dolu "Türk geceleri" yapılmaktadır. Bazen o kadar ileri gidilmektedir ki gelin damat olarak seçilen kişilere sürahiyle rakı içirilmektedir. Bunun sonucunda turistler Türk düşüncülerinin bu şekilde yapıldığını sanıyorlar. Türkiye bu

özensizliği hak etmiyor. Bazı turistik tesislerde aşçı, garson ve otopark görevlisinin gecenin ilerleyen saatlerinde sözde halk oyunları ekibinde yer aldığını bile görebiliriz.

Turizm firmaları, tur operatörleri, halk kültürü alanında çalışan akademisyenler ve uzmanlar, sahne tekniği uzmanları, dramaturglar, halk oyunları uzmanları ve müzik konusunda uzman olanlar bir araya gelerek gösterilerin nasıl olması gerektiği konusunda seminer çalışması yapıp örnek çalışmalar hazırlamalıdır. Turizm firmaları sezon açılmadan gelecek yılın çalışmalarını uzmanlara yaptırmalıdır. Her gösteri halk kültürüne uygun yapılmalıdır. Sunular, mekana, zamana izleyici topluluğunun ilgi alanına, izleyicilerin özelliklerine göre yapılmalıdır.

Bugün Türk folklorunun turizmde değerlendirilmesinde sancılar varsa bunun en büyük nedeni konunun görmezden gelinip, eleştiri boyutunda konu edilmesidir. Konunun uzmanı olmayan iyi niyetli derlemecilerin bireysel gayret ve çabaları yetmemektedir. Bu arkadaşlarımız folklor heyecanını halka tattırarak, halk kültürünün gönüllü taşıyıcıları olmuşlardır. Kültür Bakanlığı turizmde değerlendirmek üzere bu konunun uzmanlarına küçük kitaplar hazırlatmalıdır.

Turizmde halk kültürü metinleri kitabı, konunun uzmanlarına yazdırılmalı veya Türkiye çapında yarışmalar açılarak turizm sektörüne materyal sağlanmalıdır. Bu konuda sektörde çalışanları eğitmek amacıyla çeşitli kurslar açılmalıdır. Türk kültürüne zarar veren uygulamalar il turizm ve kültür müdürlükleri kanalıyla denetlenip önlenmelidir. Ülkemizde pek çok halk oyunları dernekleri vardır. Otellerde sunulan oyunlar için belgeli ekip şartı aranmalıdır.

Türk folklorunun turizm amaçlı olarak değerlendirilebilecek etkinliklerini şöylece sıralayabiliriz:

1. Kız görme-kız isteme (tablo)

2. Kına yakma (gelin ağlatma-kına türküsü-gelinoyunatma)(tablo)

3. Nişan (kadınlar arası-darbuka, tefle türkülerin söylenmesi, oynanması) (tablo)

4. Ahret dalının gezdirilmesi (tablo)

5. Damat traşı (erkeklerin oynaması-davul, zurna-ince çalgı) (tablo)

6. Köy düğünü (kuşak bağlama-taki-gelin uğurlama) (tablo) (Halk oyunları sunuları doğal köy odası dekorlarıyla evlenme törenleri bütünlüğü içinde verilmelidir.)

7. Bilmece sorma geleneği (Seyircilere de sorulabilir. Bilmeyene eğlenceli ceza, bilene ödül)

8. Mani söyleme geleneği (mani atışması-seyircilere özel maniler-hidrellez niyet çömleği)

9. Türkü atma

10. Aşıklar geleneğinden örnekler ve atışma

11. Otantik sazlarla, otantik ezgiler (uzun hava-hoyrat-kaside)

12. Sıra gecesi ve çiğ köfte ikramı

13. Yörüklerin ayranla sıkma yapıp ikram etmesi

14. Otantik giysili aşlamacıların, şalgamcılarının, bozacıların ikramı

15. Bulgur çekme-yufka açma- (türkü örnekleriyle)

16. Cirit gösterileri

17. Yağlı güreş örneği

18. Köy seyirlik oyunları

19. Dinsel içerikli toplantılarda yer alan Sema, Semah gibi dini dansların eğlence ortamlarında sunulmasından kaçınılmalı; bu tür danslar ancak kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklerde uzman kişiler tarafından sergilenmelidir.

Bu konuda herkese ev ödevi düşmektedir. Eleştirip çözüm getirmemek kolaylıktır. Önce kendime ev ödevi çıkardım. Otuz yıllık araştırmalarım sonucunda Kültür Bakanlığı ve Turizm Bakanlığı kitap haline getirmek üzere talip olursa turizmde yerli ve yabancı turistlere sunulmak üzere sahadan derlediğim folklorik malzemeye dayalı dramtizasyon tekniğine göre yazdığım "kız görme-kız isteme-kına yakma-nişan-damat traşı-köy düğünü ve bilmece sorma geleneği, mani söyleme geleneği, aşıklık geleneği" metinlerini ve sahadan derleyip özünü bozmadan tiyatro tekniğine uygun yazdığım on-yirmi dakikalık on köy seyirlik oyununu verebilirim.

Türkiye'de kültürel değişim gereği yaşama biçiminin değişmesi pek çok eski gelenek ve görenekleri de değişime uğratmaktadır. Yakın bir gelecekte farklı yörelerimizde otantik geleneksel nitelikleriyle üretilmekte olan halk kültürü ürünlerini, bunlara bağlı inanç, davranış ve değer yargılarının değişmesiyle bulamayacağız. Bu gün geç kalmış sayılmayız. Toplumumuz her ne kadar hızlı bir kültürel değişimle karşı karşıya kalsa da eski ile yeni iç içe yaşamaktadır. Anadolu kültürünün otantik örneklerinin uzmanlar tarafından belirlenip halk kültürü müzelerinde saklanıp gelecek kuşaklara aktarılması zaman kaybetmeden hayata geçirilmesi gereken bir borçtur.

Kaynakça

Erman ARTUN, 1996, Günümüzde Adana Aşıklık Geleneği (1966-1996) ve Aşık Feymani, Adana, Hakan Ofset

Atilla ERDEN, 1998, Anadolu Giysi Kültürü, Ankara, Dumat Ofset

Dursun YILDIRIM, 1998, Sözlü Kültür ve Folklor Kavramı Üzerine Düşünceler, Türk Bilgi, Ankara, Akçağ Yayınları.

KÜLTÜR SANAT YAZILAR

**Kültür Sanat Bölümü ve
Hakemsiz Yazılar**

Değirmencik Köyü'nde Halk Hekimliği

Hatice Çiğdem GÖNÜLTAŞ*

Anadolu'nun birçok yerinde köylerin gerek şehir merkezine uzak olmaları, gerekse çevrelerinde sağlık merkezleri bulunmaması sebebiyle, köylüler hastalarını geleneksel usullerle tedavi etme yoluna giderler. Köylerde bu konuda yetkinliği bilinen insanlar mevcuttur. Halk biliminde halk sağaltıcılığı ile ilgili olan bu alana "halk hekimi" denir. Bunlar kimi zaman bitkilerle, kimi zaman da dualarla hastalıklara çare bulmaya çalışırlar.

Sakarya ili, Ferizli ilçesine bağlı Değirmencik köyünde halk hekimi ile uğraşan kaynak kişiler bulunmaktadır. Bu kişiler kırık, çıkık, nazar konusunda rahatsız olanlara yardımcı olmaktadır. Bugüne kadar Değirmencik köyünde ölüme neden olan salgın hastalıklar görülmemiştir. Sadece grip, nezle gibi soğuk algınlığının sebep olduğu hastalıklar görülmüştür.

Aileden biri hasta olduğu zaman anneye, babaya veya sağlık evindeki ebeye haber verilmektedir. Halk hastalandığı zaman ilk önce doktora gitmekte tedaviye sonuç alamadığında halk hekimi yapan kişilere başvurmaktadır. Köyde hastalıklardan dolayı iyileşmek için halk yatırlara gitmemektedir.

Bazı Hastalıklar ve Tedavi Usülleri

Köyde halk hekimi ile uğraşanlardan aldığımız bilgilere göre;

"Sivilceler, gece yanığı adı verilen izler yaranın üzeri çizilip, ateş atarak tedavi edilmektedir.

Köyde muska yapan insan bulunmamakta ve köy halkınca muska ile uğraşan kişiler hoş karşılanmamaktadır.

"Mayasıl hastalığı ve pis kanın dışarı atılması için halk göl ve dere kenarından belli özelliği olan sülükleri toplar. Bunları diline ve bacaklarına yapıştırır. Böylece mayasıl olan bölge iyileşir ve pis kan dışarı atılmış olur."

"Nazarın kaldırılması için belli kişilerce dua okunur ve kurşun dökülür."

"Köyde köstebek ilaçlama da yapılmaktadır. Vücutta meydana gelen bazı yaralar köstebegin tırnağı ile çizilir bu esnada belli dualar okunur."

Değirmencik köyünde şifalı su da bulunmaktadır. Bu suyun

* Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü Araştırma Görevlisi

takılır. Kurşun döküldüğü zaman bacakları tutmayan insanların dahi iyileştikleri belirtilmektedir. Kurşunu duası iyi gelen insanlar döktüğü zaman şifa vereceği söylenir.

"..... içinde kurşun parçalanarak dağılırsa, o insana nazar değdiğine inanılır. En son olarak eritilen kurşun bir taşın üzerine dökülür. Burada çıkan şekle göre kişiye neden nazar değdiği anlaşılır. Kurşun dökmenin üç defa tekrarlanması gerekir. Başta hazırlanan su ise okunarak hasta kişiye içirilir, eli yüzü yıkanır. Kurşun dökene kişiye hediye verilir."

Köyde doğumu ebelerle beraber, bazı yaşlı bayanlar yaptırılmaktadır. Evde doğum yapılırken odanın temizliğine önem verilir. Hastanın yanında ebe ve bir yakını bulunur. Köyde devlet tarafından gelen ebe tercih edilmektedir. Zor durumda kalınırsa, köydeki kadınlar doğumu yaptırır. Hamile bayana yardımcı olunur. Bebeğin göbeği ebe tarafından kesilerek yıkanır. Hamile bayanlar doğumlarda erkek doktora da gitmektedirler.

Köyde hasta insana saygı gösterilmekte iyileşmesi için her türlü yardım yapılmaktadır. Uzeri temizlenir, temiz yataklarda yatırılır.

Köyde hasta sağaltma tekniğini **Habibe Bursalı** adlı yetmişbeş yaşında yaşlı bir bayan yapmaktadır. Kendisi ocaklı olmayıp yine bu işler ile uğraşan bir bayandan el almıştır. 30-35 yaşlarında bu işe başlamış. Rahatsız olan insanları aşağıda belirtilen dua ile iyileştirdiğini söylemektedir;

"Subhanâllah ve bi hamdi, subhanallah el azim ve bi hamdi estafûrullâh"

"Manasını, ağaçlar kalem olsa, denizler köprü olsa bu duanın sevabı yazmakla bitmez diye açıklamakta ve duanın eceli kestiğini söylemektedir."

Hastalar Habibe teyzenin evine gelirler kendisi de elinden gelirse okuyarak, kurşun dökerek, ilaç yaparak, yel bağlayarak hastaları iyileştirmektedir. Fakat kendi kimseye el vermemektedir.

El alma işlemi şöyledir; el verecek kişi paçasının içine tükürür, "benim elim senin olsun" der, el alan kişi de paçayı yalar. Fakat her kişiye el verilmez.

Köyde bel bağlama da yapılmaktadır. "ve darebelena meselen kalemen yuhyl izamevehye rahiyim" duası okunarak hasta olan kişinin beli yakılır ve ovulur. Böylece hasta kişinin iyileşeceğine inanılır.

Eğer hasta olarak gelen kişinin durumu doktorluksa halk hekimi hastaya bakmamaktadır.

"Köyde görülen, köstebek, kızıl yörük adlı hastalıkları sağaltmak için; bazı dualarla beraber toprağın yüzeyi yan yan kazılır. Dualarla kazılan toprak yaranın olduğu yere sürülür ve belli bir müddet bekletilir."

Günümüzde Değirmencik Köyü'nde de sağlık kuruluşlarının yanı sıra halk hekimliğine de önem vermektedir. Halk doktora ulaşamadığı zaman sağaltıcılara başvurmaktadır. Sadece köyden değil komşu çevrelerden de köye şifa bakmak için gelen kişiler bulunmaktadır.

Kaynak

**H.Çiğdem Gönültaş; "Değirmencik Köyü Monografisi", SAÜ. Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Ödevi, Sakarya, 2000

mide ağrısına, böbreklere, kalbe, mayasıyla iyi geldiği söylenmektedir. Anlatılan efsaneye göre;

"Midesi çok ağrıyan bir insan bu derdine çare bulmayınca dağ tepe gezmeye başlamış. Köydeki şifalı su da o dönemlerde bir taşın altından akmaktaymış. Derdine derman arayan hasta yorulunca sudan içmiş ve o gün bu gündür mide ağrısı kalmamış. Bunun üzerine suyun aktığı yere herkes yararlınsın diye çeşme yapılmış. Bunun üzerine ayaklarında yara çıkan bir kişi suyun çamuruna ayaklarını daldırılmış ve ayaklarının yarası günden güne azalmış. Olayın neticesinde Karasu'dan gelen bu kişi de şifalı suyun yollarını yaptırmış."

Bir rivayete göre de Akçukur köyündeki yörüklerin suyu bulunduğu anlatılmaktadır."

Suyun şifalı olup olmadığını anlamak için Ankara'daki laboratuvara bir örneği gönderilmiş ve su burada tahlil edildikten sonra birçok hastalığa iyi geldiği tesbit edilmiştir. Türkiye'nin birçok yöresinden şifalı su için Değirmencik köyüne gelen hastalar bulunmaktadır.

Köyde, hastaların şifa bulması için adak adanır. Bir hastanın iyileşmesi için adak adanır ve o hasta tez zamanda iyileşirse kurban kesilir, eti dul ve yetimlere dağıtılır. Kurbanın kanı hasta olan kişinin alınına sürülür.

"Eğer ateşi olan hastaya doktora gitmeden müdahale edilmek istenirse sirke, aspirin ve yağdan oluşan bir karışım sürülür ve ovulur, böylece ateşi düşürülmeye çalışılır. Eskiden çocuklar kızamık çıkarttığı anda ise kırmızı şeker yedirilirmiş."

Artık günümüzde grip, suçiçeği, kızamık gibi bulaşıcı hastalıkların aşısı bulunduğu için başka tedavi yollarına rastlanılmamaktadır.

"Boğmacaya yakalanan çocukların iyileşmesi için ikiz evladi olan kadının uçkuru ile boğar gibi yapılır veya ceviz ağacının kökü kazılarak çocuklar buradan atlatılmış."

"Yürümeyen çocuklar ise, ilk önce Ayetel Kürsü ile başlanarak küllü suda yıkanmaktadır. Bu arada sağaltıcı tarafından 'Kesiyerim, kesiyerim, senin uşağının hastalığını kesiyerim' diyerek dua okunur, küller kesilir, çocuk güzelce yıkanır. Bir zaman sonra çocuğun yürüyeceğine inanılır."

"Köyde nazara da inanılmaktadır. Çok seven kişinin veya haset olan kişinin nazarının değdiğine inanılır. Nazarın gözden değil de dilden değdiği halk tarafından söylenir. Eğer bir insanın iyi yönü dilden dile anlatılırsa kilometrelerce uzaktan dahi nazarın deşebileceği söylenir. Nazarın insanı öldürebileceği ve sakat bırakabileceği de belirtilmektedir. Bir kişi hasta olursa, başı ağırırsa veya çocuklar huysuzluk çıkarıp, sürekli ağlırsa o kişiye nazar değdiğine inanılır. Nazardan korunmak için nazar duası okunur, kurşun dökülür ve mavi göz boncuğu

Müzik Yayıncılığı

Vural YILDIRIM*

Müzik yapmak ve müzik yazmak iki ayrı eylemdir. Müzik yapmak müziği icra etmek, çalmak, söylemek, bestelemek anlamına gelir. Müziği bestelemek, nota yazmak, müziği yazmanın içinde düşünülmelidir. Müziği yazmak müzik üzerine düşüncelerimizi müzik yazısı (nota) değil, müzik hakkında görüşlerimizi tartışmak anlamını taşır.

Müziği yaratı, icra, dinleme süreci olarak ele almak doğru değildir. Okumak tüm bu ilişkilerin içinde önemli bir yere sahiptir. Okumak icra, dinleme, yaratı süreçlerinin birer parçasıdır. Müzik hakkında okumak yaratıcı, icracı ve dinleyici için bilgi alış veriş anlamına gelir.

Müziğin doğrularını- yanlışlarını yazarak ortaya koyar, okuyarak öğreniriz. Müzik araştırmacıları bizlere bu noktada yardımcı olurlar. Doğru olan, güzel olan yazılar sayesinde bizlere aktarılır. Son noktada bu bilgiler doğrultusunda bizler kendi bilgi düzeyimiz doğrultusunda dinleyeceğimiz müziğe yönelir ya da bize sunulan müziği algılar, yorumlarız.

Müzik araştırmacılığı bizde yeni bir disiplin gibi düşünülse de Avrupa'da 19. yy.'dan itibaren yapılan çalışmalar ile kendini ortaya koymuştur. Kaynağında Avrupa müziğinin diğer müziklerden üstünlüğünü karşılaştırarak belgelemek yatar. Antropoloji'nin kuramsal katkısı müziğe göreceli bakmayı, etnosantrizmi reddetmeyi, ön koşul olarak kültürü incelemeyi dayatmış ve böylece müziğin kültür bağımlı anlamlandırılması kabul görmüştür.

Müzik sonuçta bir davranış şeklidir. Kendi bilincimizle müzik yapar, müziği beğeniriz. Fakat etkinliklerimizin başlangıç noktasında belleğimiz boş değildir. Kültürel birikimimiz (okuma, gelene, çevre vb.) bize önceden alt yapı hazırlar. Aslında öğretilen, söylenen, dinlenen ne kadar özgün olursa olsun bu anlamda bize ait değildir. Üretimi paylaştığımız oranda gelen tepkiler bizi yeni oluşumlarda etkiler.

Okumanın en önemli sorumluluğu ortadan kaldırdığını söyleyebiliriz. Dinlediğimiz eserlere verdiğimiz tepkiler, en azından belli oranda çeşitli kaynaklardan edindiğimiz bilgilerle olacaktır.

Müzik alanında öne çıkan daha çok müziğin yapılması ve dinlenmesi olduğundan, onu anlamlandırmak, nedensellik ilişkilerini incelemek maalesef yine yapanlara bırakılmıştır. Kaynağından toplanan bilgiler (müzik eserleri yalnızca eğitim ve seslendirme amaçlı kullanılmıştır. Bu da bizi müziğin üretildiği ortamı içinde (bağlam) anlamlandırılmasına yönelik çalışmaların yapılmasına itmiştir.

Müziği araştırmak toplumu incelemek, kültürü kodlamak, kavramsallaştırmak müzik üzerine söylem kurmak demektir. Müziksel kavramlar duyguların ifadesine yetersizdir. Tıpkı

sözcükler gibi. Bu nedenle müzik eserlerinin yazı diliyle yorumu okuyucu ve yaratıcı için önemli ipuçları verir.

Söz içinde eylem ve düşünce vardır. Müzik sözcüğünün içinde eylem; icra ve besteleme, düşünce ise dinleme ve kurgulamadır.

Artık bir iki kelimenin yanına okumayı ekleme zamanı geldi. Okuma; değerlendirme, yorumlama, üretme için alt yapı hazırlama, niteliği belirleme yani dolaylı-dolaysız üretime katkıda bulunma!

Son yıllarda müzikoloji - etnomüzikoloji disiplinlerinin gelişmesi bizlere yeni bakış açıları, müzik hakkında bilgi edinme olanakları sundu. Müzik üzerine yapılan yayınlar, yazılar vb. çalışmalar hızla arttı.

Pan yayıncılık uzun yıllardır müzik kitapları yayınlayarak bu alana katkıda bulunuyordu. Şimdi diğer yayınevlerinden Ürün, Bağlam, Çivi Yazıları Yayınevleri müzik konusunda çalışmalarla okur karşısına çıkıyorlar.

Amerika müzik kültürü konusunda önemli çalışmaları (Pop, Caz, Rock vb.) bizlere Çiviyazıları Yayınevi aktarıyor. Çalışmalarından bazıları Ütopyanın Sesleri, Halil Turhanlı, Tanrılar Yeni Yaratıklar, Jim Morrison (Çev:Ogon Güner) Kurt Cobain, Dave Thompson (Çev: Zeynep Akkuş)

Ürün yayınları özellikle Folklor /Edebiyat dergisi bünyesinde halk müziği konusunda başvurulabilecek kaynak. Özel dosyaları arasında; Etnomüzikoloji, Mistik müzik yer alıyor.

Etkin Yayıncılık, Erol Parlak yönetiminde metodlar üzerinde yoğunlaşmakta.

Bağlam Yayınları Toplumbilim dergisinde iki müzik özel sayısı yaptı. Müzik ve Kültürel Kimlik adlı özel sayısının içeriği son yıllarda müzik adına yapılan tartışmalara farklı bakış açısı getirmesi ve kültürel boyutta müziğin incelenmesi nedeni ile önemli bir etnomüzikolojik değere sahip.

Bu arada Simurg Yayınevi'nin çıkardığı Neşet Ertaş çalışması ve yayına hazırladığı diğer müzik kitapları müzikbilimi için kaynak sıkıntısını giderici niteliktedir. Bulut Yayıncılık Ömer Naci Soykan'ın Müziksel Dünya Ütopyasında Adorno ile Bir Yolculuk adlı kitabı müzik felsefesi alanının kapılarını aralıyor.

Müzik yayıncılığının sürekli yukarıya çıkan grafiği hem müzik araştırmalarını umutlandırmakta, hem de müzik üretenlerin kendilerini sorgulamalarını gündeme getirmektedir.

Artık müzik eğlence aracı değil, toplumu kuşatan kültürün bütünleyici-parçalayıcı, yönlendirici ve göstergesi olarak karşımızda durmaktadır.

Naftalin Teyzeyle Parfüm Abla...

Fatma PEKŞEN

Aç kedilerin gözüne dikkat ettiniz mi hiç? Ya esnemeye bile mecâli olmayan bitkinliktedir ya da burnuna yemek kokusu gelip de o yemeğe ulaşamıyorsa, gözleri yuvalarından dışarı fırlayacakmış görüntüsündedir. Aç karna doğru (Mide mi kursak mı ne denileceğini bilmiyorum) mutfaktan Kuğu Gölü balesi yapan balerinlerin nazlı hareketleri gibi, salına salına mis gibi kokular geliyorsa, yuvalarından oynayan gözlerin yanısıra, ağzın kenarından hafif hafifte salyalar gelmeye başlayacaktır ister istemez.

Tek temizlik maddesinin ak sabunla yeşil sabun olduğu dönemlerde (sonradan haşerelere karşı D.D.T.'de eklenmiş) ev hanımlarının çok samimi dostları naftalinler varmış bir zamanlar. Ak-pak örtüler, perdeler, tülbentler, giysiler bu yeşil-beyaz (Bursaspor renkleri gibi) sabunun dayacağıyla tertemiz olurlar, tertemiz kokarlarmış. Hele bir de yola bakan dama serilir de, rüzgarakarşı pupa yelken açılırsa... (Vallahi pupa yelkenin ne anlama geldiğini tam olarak bilemiyorum, ilkokuldaki şiirlerden aklımda kalmış) Sonra o evin yetme yetmesi, çingenelerden alınmış kamış sepete o sabun kokan çamaşırları nazlı nazlı toplayıp, gene nazlı nazlı damdan indirirse bir de ev hanımlığının püf noktalarından birisi olan dikmiş kutusunu yanına alıp söküğüne yırtığına bakarak dönerse daha ne söylenir?

Bahar temizliği yapılırken sedir atlarına, dolap içlerine yatak-yorgan aralarına, halı-kilim gibi dürürlü ne varsa aralarına naftalin, sabun, ceviz yaprağı, bulunabilirse gazete kağıdı ve D.D.T. adı verilen zehirli toz serpilirmiş, zaman zaman da günletilirmiş. (Bizde havalandırma değil günletme denilir.) Bu günletme esnasında - neyse sizi küstürmeyelim havalandırma sırasında- halılar, kilimler, battaniyeler, misafir yatakları, yorganları evde ne var ne yoksa oraya buraya yayılır ve ev mis gibi kokarmış. Daha doğrusu kokardı. Ne kokardı? Elbette ki naftalin kokardı. Ne ceviz yaprağının kendine has acımsı kokusu, ne de ak sabunla yeşil sabunun kokusu gelirdi burnumuza. Çünkü şu matematikteki yutan elemanın (veya yutan sayının) yaptığı gibi naftalinde sabunla ceviz yaprağının kokusunu yutmuştur.

Havalandırma esnasında, etrafa yayılan eşyalardan öyle güzel naftalin kokardı ki burnu hassas olanlar, ta köşebaşından evde temizlik olduğunu hemen anlardı. Eğer evde haşere varsa yutan elemanın görevini bu seferde D.D.T. üstlenecektir. Ama ne var ki, yünlülerin ezeli düşmanı güveleri dolaptan sandıktan kovalamanın tek yolu da, o pis kokulu toz olup genzi yakan, hafifçe öksürten D.D.T.'li eşyaların yanından kimse geçmek istemeyecektir. Aslında o kadar da kötü değildir D.D.T. denilen toz. Mesela rengi çok hoştur. Laf aramızda D.D.T. pembesi renginde bir bluzum olsun istemişimdir. Rengi güzel de kokusu öyle olan bir bluzaya ise ı-ıh derim...

Buraya kadar okuduklarınızdan bir şey anladınız mı Allah aşkına? Aç kediler, naftalinler, D.D.T.'ler... Birbirleriyle âlâkası olmayan bir sürü saçmalık diye düşündünüz değil mi? Alâkası

olmaz olur mu hiç, elbette ki var: Çünkü benim gözlerimde kedi gözlerine benziyor. Yo hayır acıkınca değil! Rüzgar bir taraflardan naftalin kokusu getirirse... Aman Allahım o ne güzel koku. Gözlerini kapatacaksın (İstanbul'u dinlemek yok) radyonun, televizyonun henüz girmediği mutlu insanların bulunduğu odaları hayâlleyeceksin. Envai renk boyanın duvarları çirkinleştirmedeği, ak kireçli odaların sedir altlarında, dolap içlerinde, beyaz perdelerde gezinti yapacaksın. Yaşı doksanı bulmuş dedenin askerden getirdiği, evin tek lüksü olan konsolun üstündeki gaz lambasını ve beyaz iş örtüyü, ninenin çeyizinden kalma püsküllü kilimi okşayacak, ibrikleğenle hasret gidereceksin. Duvarda asılı Kur'an-ı Kerim'i hürmetle öpecek, mahalle imamının yazdığı marangoz Veysel ustaya çerçeveletilen hat levhayı seyredeceksin. Ya o babaannemi bile sallamış olan süslü beşiği unutursan kırılır darılır sana...

İyi ki gözlerimde camekân var. Ne kedi gözü gibi naftalin kokusuyla yuvalarından fırladığını gören var, ne de zevkle yumduğumu... Neyse ki zeybek oyunu oynar gibi ahenkle burnuma doğru gelen mis kokulu naftalinin krizi cadde ortasında tutmuyor.

Nihayet üç gündür beklediğimiz misafir geldi İstanbul'dan. Babaanneyle torundan ibaret olan misafirlerimiz ilginçti doğrusu. torun dedikse öyle on yaşlarında kırmızı kurdeleli elma yanaklı bir afacan değil, benim yaşımda, benim enimde boyumda, ufacık bir devanası sadece. Her neyse, misafirimizi buyur ettiğimiz salona önce mis gibi naftalin kokusu yayıldı arkasından da parfüm... Yıllardır hasretini çektiğim naftaline pardon yünlü elbise giymiş babaanneye sarıldım. Kadıncağız nasıl sevildiğini, nasıl özlemediğini düşünüp mutlu olmuştur. Arkasından da içinde torun olan parfüme sarıldım; galiba o da babaannemi benden çok seviyorlar diye düşünmüştür, kim bilir? Kısa bir hoşbeşter sonra aralarına oturdum ve derin bir sohbe başladık. Ama siz gelin de zavallı burnumun ne çektiğini düşünün. Bir yanımdan parfüm, olanca gençliğiyle hücum ediyor, diğer yanımdan ihtiyarın vakur naftalin kokusu... Acep diyorum Alfred Hitchcock filmlerinin ürpertici müziği eşliğinde, yarı cüsemdeki ihtiyarı sıkarak iyice koklasam Bakırköy'den deniz manzaralı bir oda ayıran olur muydu bana?

Yo, hayır adresimi veremem, vereyim de eve bir poşet dolusu naftalin gönderesiniz değil mi? Onun tadı olmaz, naftalini görmeyecek azar azar koklayacaksınız; öyle çıplak naftalini de değil, sinmiş elbiselerden eşyalardan koklayacaksınız. Aç kedilerin burnuna Kuğu gölü balesi yaparak gelen yemek kokularının iştah kabartması gibi zeybek havası oynayarak gelen naftalin kokusu da aynı hissi veriyor bana. (Bu arada söyleyeyim ne naftalin satıcısı tanıdığım var ne de naftalin dükkanı açmaya niyetim)

Biliyor musunuz; iyice koklayamadan naftalin teyzeyle parfüm abla gittiler İstanbul'a... Özleyeceğim onları, önce naftalini sonra içindekileri...

Motif'ten

Motif, Sanatçı Bedri AYSELİ'nin 35. Sanat Yılına Halk Oyunları Ekipleri İle Renk Kattı...

Türk Halk Müziği'ne uzun yıllar hizmet etmiş, sesi ve yorumu ile türkülere hayat vermiş, en önemlisi de

"Türkülerdir bizi bize, bizi size, sizi bize getiren" mantığı ile Türk halkının yüreğinde haklı yerini almış olan Sanatçı

Bedri Ayseli sanat hayatının dönüm noktasını oluşturan 35. Sanat Yılı'nı Atatürk Kültür Merkezi'nde kalabalık bir davetli topluluğu eşliğinde kutladı.

Muzaffer AKGÜN, Mahsun KIRMIZIGÜL, Yavuz BİNGÖL, İzzet YILDIZHAN, Güler IŞIK, Bülent SERTTAŞ, Selahattin ALPAY ve Belkıs AKKALE'nin de Bedri AYSELİ ile birlikte sahne aldığı gecede sanatçıların seslendirdikleri birbirinden güzel eserler ile konuklara eşsiz bir türkü ziyafeti sunuldu.

Türkülerin dillerden yüreklere aktığı gecede, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü de halk oyunları ekipleri ile farklı yörelerden halk oyunları gösterilerini sundular.

Gecede Bedri AYSELİ, Halk oyunları ekiplerinin geceye ayrı bir güzellik kattığını, türkülerin halk oyunlarımızdan ayrılmaz bir parça olduğunu dile getirerek, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü Başkanı M. Zeki BAYKAL'a teşekkürlerini sundu.

Motif, İstanbul Erkek Lisesi'nin Organize Ettiği Geleneksel Kültür Etkinlikleri'nde...

İstanbul Erkek Lisesi'nin organize ettiği Kültür Etkinlikleri geniş içerikli bir program ile gerçekleştirildi. Yurt dışından katılan misafir grupların sergiledikleri gösteriler büyük ilgi gördü. Organizasyona, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü Diyarbakır ve Bitlis Yöresi Halk Oyunları Ekibleri ile Türkiye'yi temsilen katıldı.

Kültür Etkinlikleri çerçevesinde Aia İrini'de gerçekleştirilen gala gecesinde düzenlenen plaket töreninde organizasyona katkıda bulunan kişi, kurum ve kuruluşlara plaketleri sunuldu. Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü adına plaketi Dernek Başkanı M. Zeki BAYKAL aldı.

Haberler...

Motif'in Kültür Bakanlığı İle Düzenledikleri Geleneksel Motif Sempozyumlarından İKincisi "GAP  r evesinde Halk Kültürü" Konulu Olarak Gaziantep'te Gerçekleştirilecek...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü tarafından geleneksel hale getirilen ve Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü işbirliğinde ilki geçen yıl yapılan sempozyumlardan ikincisi bu yıl Gaziantep'te gerçekleştirilecek.

12-13 Ekim 2001 tarihinde, Gaziantep  niversitesi'nde T.C. Kültür Bakanlığı işbirliğinde ve TRT GAP Televizyonu, Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğü ve Gaziantep İl Emniyet Müdürlüğü'nün destekleriyle gerçekleşecek olan sempozyumda GAP  r evesinde halk kültürünün d n , bugünü ve yarını ele alınacak.

Türkiye'nin dört bir köşesinden  niversite ve diğer kurum akademisyenleri ile halk bilim camiasından yaklaşık 50 kişinin bildiri sunacağı sempozyumda globalleşen dünyada, teknolojik gelişim ve sanayileşmenin kültürel değerler üzerinde yarattığı etki ele alınacak, tartişılacak ve sonuçlar gün işığına çıkartılacak.

Tertip komitesi tarafından büyük bir titizlikle değerlendirmeden geçirilen ve farklı konu başlıklarından oluşan bildiriler, gelecek nesillere bir miras niteliği taşıması adına Kültür Bakanlığı tarafından kitap olarak yayınlanacak. Yine TRT GAP Televizyonu aktüel çekimleri ile sempozyuma katılamayan, ancak konunun içeriği bakımından herkesi yakından ilgilendiren bu sempozyumu televizyon ekranlarından aktaracak.

Katılımcıları, konusu ve mekanı itibariyle "GAP  r evesinde Halk Kültürü" konulu sempozyumda sizlerle birlikte olmak, şu an var olan kültürel dokunun d n , bugünü ve yarınını hep birlikte ele alıp, bilgi sahibi olmak ve tartişmak dileğiyle.

Motif, Polonya'nın Zakopane Őhrinde Dağ Folkloru Festivali'nde Dünya  lkeleri İle Yarışacak...

Farklı dilden, dinden ve ırktan insanların biraraya gelip, yalnızca kültürlerini sergiledikleri festivaller dünya milletleri adına güzel ve ayrıcalıklı bir buluşma merkezleri konumunda.

Her yıl dünyanın birçok ülkesinde bu amaç doğrultusunda binlerce festival gerçekleştirilmekte.

İşte bunlardan biri de Polonya'nın Zakopane Őhrinde

bu yıl otuz c nc s  gerçekleşecek olan International Festival Of Mountain Folklore (Uluslararası Dağ Folkloru Festivali).

Hem festival hem de bir yarışma niteliği taşıyan bu organizasyon yaklaşık 30 ülkenin dans ılarının oyun, müzik ve kostümleri ile muhteşem bir görsel kültür zenginliği yaşatmayı amaçlamakta.

18-26 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşecek olan festivalde Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü 43 kişiden oluşan eleman kadrosu ile Türkiye'yi temsil edecek.

Sayılı ve köklü festivallerden birisi olan bu festivalde Motif elemanları Altın Balta  d l 'n  Türkiye'ye kazandırmak ve Türk  rf, adet, gelenek ve görenekleri ile oyun, müzik ve kostümlerini dünya ülkelerine tanıtım amacı ile büyük bir azim ve Őevk ile çalışmalarına devam etmekte.

Geleneksel 7.Motif Halk Bilim  d lleri Dağıtımı 25 Aralık 2001 Tarihinde Gerçekleşecek...

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü, Motif Halk Bilim  d lleri Töreni'ni geleneksel hale getirmek için yola çıkmış ve altı yıl boyunca Türkiye'nin dört bir köşesinde Türk kültürüne hizmet etmekte olan kişi, kurum ve kuruluşlara ödüller dağıtmıştır.

25 Aralık 2001 tarihinde, yedincisi gerçekleşecek olan Motif Halk Bilim  d lleri Töreni'nin hazırlık  alışmaları Danışma ve Değerlendirme Kurulu tarafından büyük bir titizlikle devam etmekte, Türkiye genelinde ödüle aday kişi, kurum ve kuruluşların çalışmaları değerlendirmelere alınmaktadır.

14 dalda ödül dağıtımı yapılacak olan Motif Halk Bilim  d lleri Töreni'nde dallar şu konu başlıklarını oluşurmaktadır. Maddi Folklor  r nlerini Derleme  d l , Medya Halk Bilim  d l , Türk Folkloruna Katkı Sağlayan Kuruluş  d l , Halk Müziği Teşvik  d l , Halk Müziği Hizmet  d l , Halk Oyunları Organizasyon  d l , Halk Oyunları İcra  d l , Halk Oyunları Hizmet  d l , Halkbilim Hizmet  d l , Halkbilim Teşvik  d l , Halkbilim Araştırma  d l , Halkbilim Araştırma ve Teşvik  d l , Halk Müziği Kaynaklı Popüler Müzik  zel Hizmet  d l . Ayrıca yöresel folklor araştırma ve çalışmalarına da mansiyonlar verilmekte.

Motif Okurlarımızın da, yukarıda belirtilen kategorilerde ödüle aday göstereceğiniz kişi, kurum veya kuruluşları, Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü yazışma adresine bildirmelerini umarız.

Tatilya'da Halk Oyunları Yarışması Gerçekleşti...

Tatilya Eğlence Cumhuriyeti geleneksel hale getirmeyi hedeflediği halk oyunları yarışmasının ilki gerçekleşti.

Düzenleme Kurulu'nda soldan sağa; Yonca Aközer, Doç. Fikret Değerli ve M. Zeki Baykal bir arada

İstanbul içinde çeşitli ilköğretim ve liselerden halk oyunları ekiplerinin yarıştığı organizasyonda halk oyuncu çocukların heyecanı görülmeye değerdi.

Yoğun bir izleyici topluluğunun alkışları arasında sahnede oyunlarını sergileyen halk oyunları topluluklarından dereceye girmeyi başaran okulların

Jüri Üyeleri bir arada

öğrencileri büyük bir sevinç gösterisinde bulundular.

Motif Halk Oyunları Eğitim Derneği Gençlik Kulübü'nün Sponsor olduğu yarışmada dernek başkanı M. Zeki Baykal yarışmanın düzenleme kurulunda görev aldı.

Almanya'da 1. Stuttgart Türk Halk Oyunları Festivali Gerçekleştirildi...

31 Mart 2001 Cumartesi günü Münster-Stuttgart Turn- und Versammlungshalle salonunda "1. Stuttgart Türk Halk Oyunları Festivali" gerçekleştirildi.

Stuttgart Türk Halk Oyunları Topluluğu ve Pforzheim Arkadaş Halk Oyunları Topluluğu'nun desteğiyle Stuttgart Kültür ve Sosyal Yönlendirme Derneği tarafından düzenlenen "1. Stuttgart Türk Halk Oyunları Festivali"nin açılışı Stuttgart Başkonsolosu sayın Ahmet Funda TEZOK tarafından yapıldı. Stuttgart Eğitim Ateşesi Rafet OKUTAN kapanışta yaptığı konuşmasında "Bu Festival'deki halk oyunları gösterilerinin kalitesi memleketimizdeki halk oyunları festival veya yarışmalarındaki gösterilerin kalitesinden kesinlikle daha aşağı değildir. Bu Festival'in Danışma Kurulu üyeleri sayın Aykut DALGIÇ, sayın Yeşim DALGIÇ, sayın Ayşe Nur DOBRUCA, sayın Mehmet VEKİLOĞLU ve sayın Kenan KONUK'a ilk olarak düzenlenmesine rağmen böyle bir seviyede bir festivalin gerçekleştirilmesine gösterdikleri katkılardan ötürü teşekkür ve şükranlarımı sunarım. Almanya'daki Türk gençliği için büyük bir hizmet gerçekleştiriyorsunuz" dedi.

Adana, Kars, Kırklareli, Elazığ, Artvin, Edirne, Denizli, Silifke, Edirne Roman, Erzurum, Dinar gibi birçok yöreden Türk Halk Oyunlarının sergilendiği Festival'in başında kısa bir süre Çocuk Grupları'na da yer verildi. Yaklaşık 600 kişinin büyük bir ilgiyle izlediği Festivale katılan ekiplere ve oyuncularına Festival Düzenleme Komitesi tarafından birer belge verildi. Stuttgart Kültür ve Sosyal Yönlendirme Derneği yöneticisi Kenan KONUK, 2002 yılında yapılacak "2. Stuttgart Türk Halk Oyunları Festivali" hazırlıklarına şimdiden başladığını söyledi.

Cumhurbaşkanımız A. Necdet Sezer'i Almanya'da Halk Oyunları Toplulukları Karşıladi...

Cumhurbaşkanımız A. Necdet SEZER, 17 Mart 2001 Cumartesi günü Stuttgart'ta Truva sergisinin açılışına katıldı.

T.C. Stuttgart Başkonsolosu Ahmet Funda TEZOK ve Stuttgart Belediye Başkanı tarafından karşılanan Cumhurbaşkanımız, açılışını yapacağı Truva Sergisinin Archaologisches Landesmuseum Baden-VVürttemberg binası girişinde Stuttgart Kültür ve Sosyal Yönlendirme Derneği'nin Çocuklar Grubu tarafından karşılandı.

Eğitmenliğini Yeşim DALGIÇ'ın yaptığı Çocuklar Grubu'ndan Zeybek, Kırklareli ve Dinar giysileri içindeki çocuklar tarafından "Hoş geldiniz Cumhurbaşkanımız" diye karşılanan Cumhurbaşkanımız A. Necdet SEZER, çok duygulandığını söyledi ve çocuklarla ilgilenip hatırlarını sordu. Cumhurbaşkanımızın eşi de Stuttgart Başkonsolosu'nun eşine "Bu bizim için büyük bir jest oldu, böyle karşılanmaktan büyük bir memnuniyet ve gurur duyduk, yurt dışında yapılan bir tür kültürel faaliyetleri takdirle karşılıyoruz" dedi.

Sevgi Birbirimize Barış Hepimize...

Ekber YEŞİLYURT

Birincisi geçen yıl yapılan Büyükçekmece Uluslararası Kültür ve Sanat Günleri'nin ikincisi yapıldı. 04-08 Temmuz 2001 tarihleri arasında yapılan Uluslararası Dünya Folklor Festivalleri ve Geleneksel Sanatlar Organizasyon Konseyi (CIOFF)'nin takviminde de yer alan kültür sanat şöleni anlaşılan o ki, gelenekselleşme yolunda.

Tabii bu organizasyonda yer alan Folklor Kurumu'nun rolü çok büyük.

Tahsin Öztiryaki "Kültür ve sanata gönül veren tüm dostlara merhaba..." diyerek başlıyor, mesajını "Sevgi birbirimize, barış hepimize" sözleriyle bitiriyordu.

Öztiryaki'nin dile getirdiği geri kalan mesajı şöyle;

"Küreselleşmek, yaşadığımız günlerde en sık duyduğumuz kavramlardan biri oldu. Ticari anlamda hayatımıza giren bu kavrama; insani, estetik, barışçı ve kültürel boyutlar eklemek ise duyarlı insanların görevi. İşte bu anlamda, çağdaşlığın ve barışseverliğin anayolunun, kültürel ve sanatsal buluşmalardan geçtiğine inanıyoruz. Bu inancımızı gösterdiğimiz ve ilkini Büyükçekmece Belediyesi ile birlikte geçen yıl büyük bir başarıyla gerçekleştirdiğimiz Uluslararası Kültür ve Sanat Günleri'nin ikincisine, gittikçe artan bir heyecan ve coşkusuyla hazırız.

Geçtiğimiz yıl, festivale katılan onlarca ülkeden ve kültürden farklı grupları bir araya getirdiğimizde ortaya çıkan zenginliği görmeyenler için bu yıl yeni bir fırsat olacak. Yine birbirinden çok farklı ülkelerden ve kültürel birikimden Büyükçekmece'ye gelen ilginç gruplarla sevgiyi, barışı ve dostluğu paylaşmanın erdemine varacağız.

Folklor Kurumu olarak, Büyükçekmece Belediyesi'nin bu önemli organizasyonunda görev alırken, emeğimiz, bilgimiz, deneyimlerimiz ve yüreklerimizle varız dedik. En büyük ödülümüz ve mutluluğumuz, varlığımızla dünya barışına ve

Defile

"Medeniyetlerden Günümüze
Sevginin Gücü"

Anadolu Medeniyetleri Kadın Takımları ve
Osmanlı Motifli Kadın Kıyafetleri

insanların dostluklarına katkıda bulunabilmek olacaktır.

Amacımız, toplumları en iyi yahsitan, hatta toplumun kendisi olan folklor bilimini dünya dostluğu yolunda sevgi ile yoğurmak, böylece barışı insanların yüreğine işlemek...

Kültür ve sanatta din, dil ve millet ayrımının olmadığı bilinciyle "Sevgi birbirimize, barış hepimize!.." diyen Öztiryaki, ilettiği mesajla orada bulunan insanları coşkulandırdı.

Öztiryaki ile Mimar Sinan Köprüsü kenarında kurulu tarihi bir mekan olan Kervansaray'da yapılan "Medeniyetlerden Günümüze Sevginin Gücü" defilesinde biraraya gelmiştik.

Neden sonra sarsıldı altımdaki demir yaylar

Gözlerimin önünden geçti kervansaraylar

Faruk Nafiz Çamlıbel'in iki mısrası geçti bir an aklımdan. Kervansaraylar Anadolu Selçuklu mimarisinin en karakteristik ve gösterişli yapı tipidir. Dedelerimiz anlatırdı eskiden; sultanlar ve devlet adamları tarafından yapılan bu saraylarda ticaret malları taşıyan kervanlar konaklanmış. O günlerden

günümüze kalan bu tarihi mekanlarda şimdi farklı izdüşümler yaşıyoruz.

Yüzyıllardır hiç bozulmadan bütün ihtişamı ve o çekiciliği ile ayakta duran Kervansaray'ın mistik atmosferi içinde şık bir kokteyl düzenlemişti. Yine bu ortamla örtüşen bir müzik eşliğinde gerçek ve düşleri birleştiren, izlendiğinde geçmişi tamamen gözönüne seren geleneksel ve yöresel nakışımızdan esinlenerek hazırlanmış otantik muhteşem giysi koleksiyonu.

Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsü'nün koleksiyonunu sunan ünlü mankenler 'Tanrılar Yeryüzüne Aşk Tanrıçası'nı Gönderir', 'Ağlayan Anneler', 'Tanrıya Hitap', Medeniyetlerle Uyanış' ve 'Osmanlı Hanedanı' gibi mizansenler sundular.

DÜNDAR

AYAKKABICILIK

DERİ, DERİ MAMÜLLERİ, AYAKKABI MALZEMELERİ
SANAYİ VE TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ

Halk Oyunları Camiasının İçinden Biri
Ramazan TABAŞ & Bayram TABAŞ

İSTENİLEN KALİTE EN UYGUN FİYATA YAPILIR.
HER TÜR (BAY - BAYAN)
AYAKKABI NUMUNENİZ İLE GELİN İSTEDİĞİNİZİ YAPALIM...

- Halk Oyunları Ayakkabısı İmalatı
- Her Tür İş Ayakkabıları İmalatı (ERKEK)
- Her Tür İhale İşleri

Dönem Sokak, Ayrancı İşhanı No.:15/104-124 Çarşıkapı - Beyazıt / İSTANBUL
Tel.: 0.212. 516 16 11 - 638 15 38 • Fax: 0.212. 517 73 24 • Cep Tel.: 0.532. 235 78 62

Urfalı İstanbul Kebapçısı

İNCİ GIDA SAN. TİC. LTD.ŞTİ. KURULUŞUDUR

MERKEZ

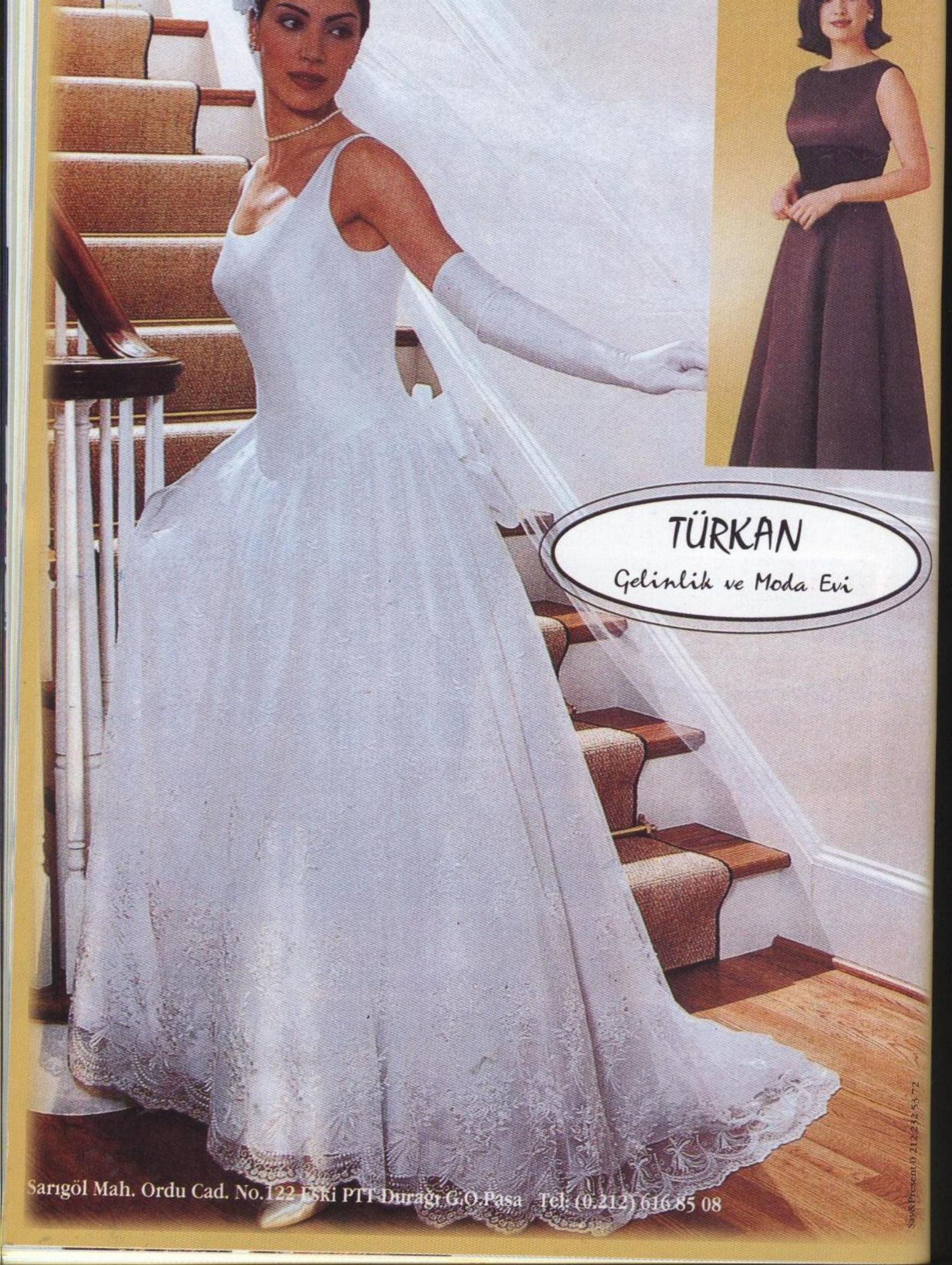
İstanbul Caddesi, No.:77 (Adliye Karşısı)
Bakırköy / İSTANBUL
Tel.: (0.212) 570 06 62 - 583 45 89

ŞUBE

Milliyetçi Sokak, No.:9/A Bakırköy / İSTANBUL
Tel.: (0.212) 571 24 95 - 660 23 93

TÜRKAN
Gelinlik ve Moda Evi

Sarıgöl Mah. Ordu Cad. No.122 Eski PTT Duracı G.O.Pasa Tel: (0.212) 616.85 08

BALCI KUYUMCUSU

Necip Balci

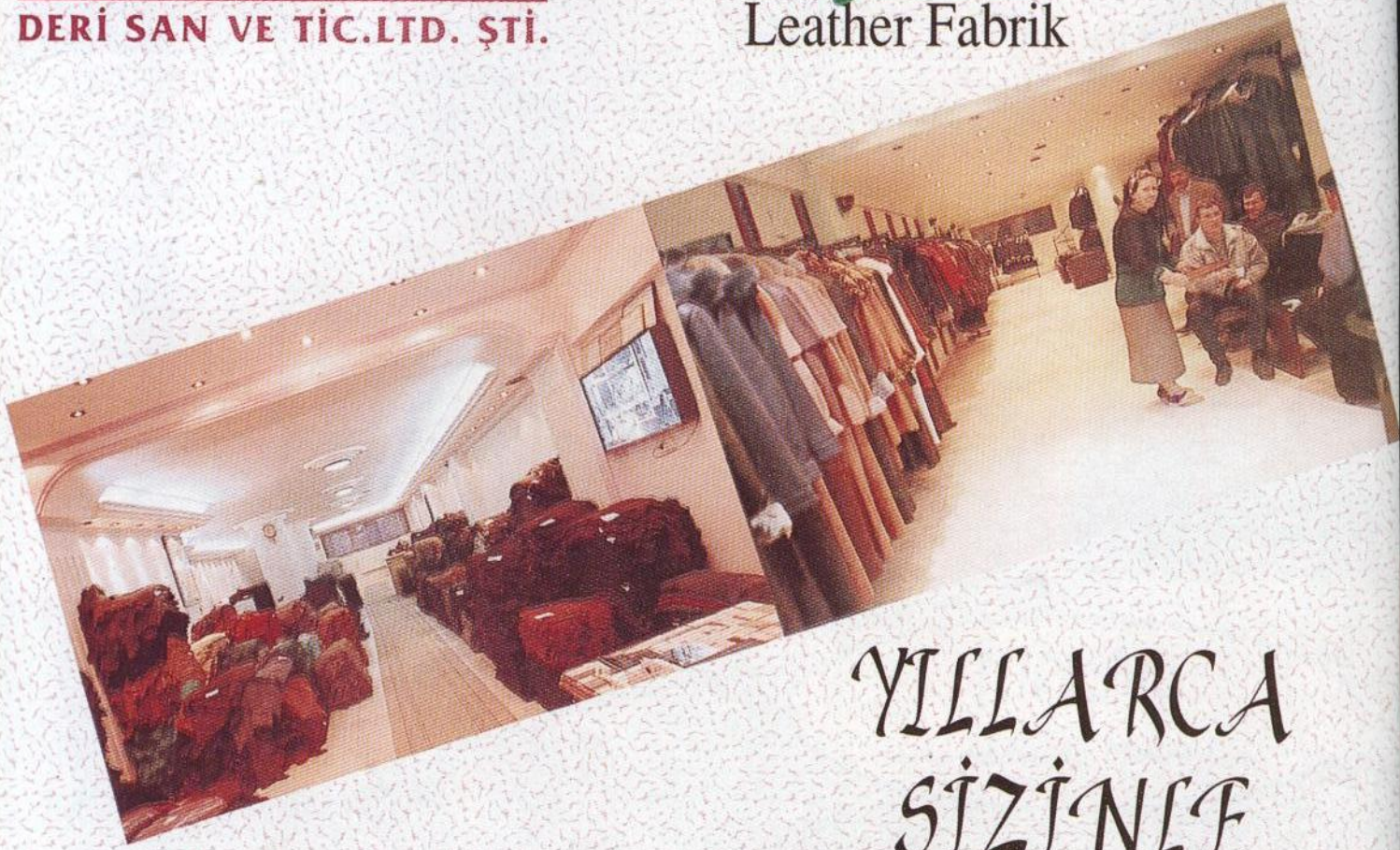
Tiğcılar Sokak, Daye Hatun Mah. Yıldızlı Han Üst Kat No.:8 Mercan / İstanbul
Tel.: (0212) 512 28 42

DERİ SAN VE TİC.LTD. ŞTİ.

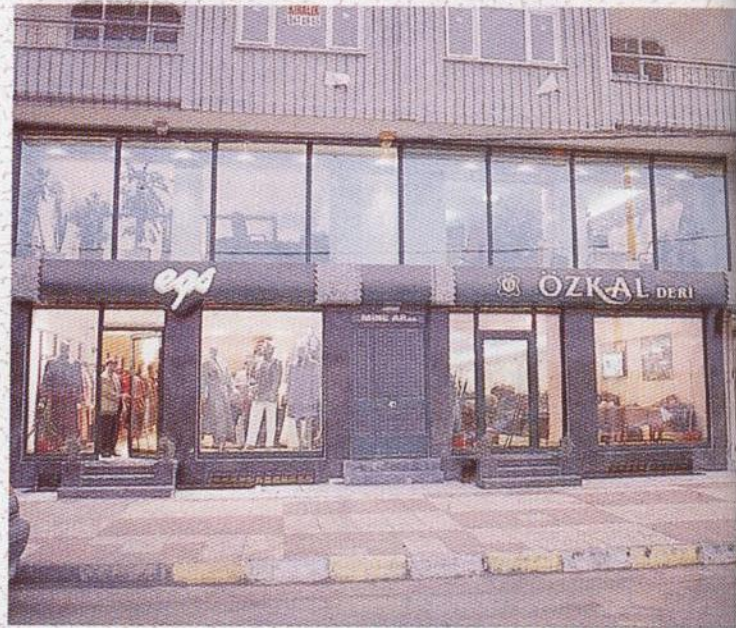
egs

Leather Fabrik

VILLARCA
SİZİNLE

DERİ
BİZDE

DERİ SAN VE TİC.LTD. ŞTİ.

Ziya gökalp Mah. Zübeyde Hanım Cad.
NO: 60/A Zeytinburnu - İSANBUL
Tel: 0.(212) 664 08 47 - 558 85 10

Leather Fabrik

Ziya gökalp Mah. Zübeyde Hanım Cad.
NO: 60/B Zeytinburnu - İSANBUL
Tel: 0.(212) 664 46 81 - 664 46 82

ARMELİT

TEKSTİL TURİZM ORGANİZASYON
GIDA İNŞAAT SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

"HAYAL EDİN BİZ YAPALIM"

ALO KOSTÜM HATTI

0216. 379 70 79

Arayın!

**Kostümünüz en kısa zamanda
elinizde olsun.**

**Kostüm kiralamada
tartışmasız lider kuruluş**

The President Hotel

ISTANBUL

A window that opens out to the world from the historic city of Istanbul

A breathtaking view
of Marmara Sea
framed with minarets,
belfries and domes..

English Pub
with its special atmosphere

Pool Bar
with a marvelous view,
indoor pool, sundeck terrace
and panoramic terrace bar.

Ocakbaşı Restaurant
where you can taste the
best of Turkish and
International cuisine

**Pool, Golden Horn,
Bosphorus, Garden**
Meeting rooms of
30-500 persons

Marmara Ballroom
for special events...

204 modern rooms
with 8 suites

Tiyatro Caddesi No: 25 Beyazıt 54490 İstanbul / TURKEY
Tel: (90-212) 516 69 80 (20 lines) Fax: (90-212) 516 69 98 Reservations fax: (90-212) 516 69 99

<http://www.thepresidenthotel.com> - e-mail: sales@thepresidenthotel.com